ਘਰ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਸਭ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੇਰਾ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਙ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਕਹੇ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਕੰਡੇ ਵਾਂਙ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਚੁਭ ਗਏ, ਤੇ ਜਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਜਲ ਵਹਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੀ ਗਈ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਤੇ ਕਰਮੋਂ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, ਤੂੰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸੰਤ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੇਹੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਕਰ। ਏਹ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ ਲਗੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਭੋਜਨ ਕਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁਕਵਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਵੱਲ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਬਸਾਰਕੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ" ਅਨੇਕ ਸੰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੇ) ਚਲੀ, ਪਰ ਆਪ ਰਥ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਰ ਦਸ ਵੀਹ ਟਹਿਲਣਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈਆਂ। ਜਦ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਈ ਤਾਂ ਅਗੇ ਓਹ ਏਕਾਂਤ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸੇ, ਖੜਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਏਹ ਰੌਲਾ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਆਏ ਹਨ,

ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਗਰੂ ਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਭਾਜੜਪੈਗਈ? ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਰੰਜ ਹੋਈ, ਪਰ ਭੋਜਨ ਛਕਾਕੇ ਭਰੀ ਭਕੁੰਨੀ ਮੁੜ ਆਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਓਸ ਦਾ ਬਚਨ ਅਮੇਟ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਮਿੱਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਗੰਢੇ ਲੱਸੀ ਲੈਕੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਿਰਅਭਿਮਾਨ ਹੋਕੇ ਜਾਣਾ। ਸੇਵਕ ਟਹਿਲਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਖੜਨਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾਜੀ ਨੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ ਤੇ ਵਰ ਦਿਤਾ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵੱਡਾ ਬਲੀ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਜਿਸਤਰਾਂ ਮੈਂ ਗੰਢਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋੜਦਾ ਹਾਂ,ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਹ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋੜੇਗਾ। ਏਹ ਵਰ ਲੈਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਆਈ ਤੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਗਰਭ ਰਿਹਾ। ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਪ੍ਰਥੀਚੰਦ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਸੜ ਗਿਆ, ਤੇ ਓਸੇ ਦਿਨ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਣਹੋਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਰ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਦੇਵੀ ਤਾਂ ਓਸਨੂੰਵੱਡੀ ਜਿਠਾਣੀ ਸਮਝਕੇ ਕਦੇ ਓਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਂ ਬੋੱਲੀ ਪਰ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਓਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰਜਦੀ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਓਹ ਨਾ ਹਟੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਤੇ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਲੜਾਈਦਾ ਸਭ ਹਾਲ ਸੁਣਾਕੇ ਆਖਿਆ

ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਭੇਜ ਦਿਓ, ਏਥੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਉਧਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵੰਡਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਏਥੇ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਏਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੱਛਾ ਹੈ। ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਚੱਲ ਰਹੋ,ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਜਬ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪਰੇ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਕੁਟੰਬ ਸਮੇਤ ਜਾ ਰਹੇ । ਉਥੋਂ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਭਾਈ ਭਾਗੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕਰ ਵੱਖਰੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੀ ਟਹਿਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਘਨਘੋਰ ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਭੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਜਾਣ ਲਗ ਪਈਆਂ॥

ਉਧਰ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਨੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀਨਸ਼ੀਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਓਹੋ ਮਾਲਕ ਰਹੇਗਾ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨਾਲ ਟਾਲਾ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਪੱਟੀ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਪ੍ਰਥੀਚੰਦ ਹਾਰ ਕੇ ਘਰ ਆ ਬੈਠਾ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਕਦੇ ਵਡਾਲੀ ਰਹਿਣ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਰਹੇ ॥

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੇ ਹੱਥ ਕਰਨੇ

ਹਾੜ ਵਦੀ ੧ ਸੰਮਤ ੧੬੫੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਏਸੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਖੂਹ ਛਿਹੱਟਾ* ਨਾਮ ਜਿਸ ਉਪਰ ਛੀ ਹਰਟ ਚਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ ਜਿਤਨਾਂ ਆਨੰਦ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਨਮ ਦਾ ਹੋਯਾ ਓਤਨਾਂ ਹੀ ਝੂਰੇਵਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਤੇ ਓਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਮਕੌਰ ਨੂੰ ਹੋਯਾ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਬਿਘਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਮੁਲਾ-ਣਿਆਂ, ਜੋਗੀਆਂ, ਕਹਾਰਾਂ, ਚਮਾਰਾਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਤੋਂ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਾਏ ਤੇ ਮੁੱਠਾਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਪਰ ਜਦ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਛ ਨਾ ਵਿਗੜਿਆ ਤਾਂ ਸੋਭੀ ਨਾਮੇਂ ਦਾਈ ਨੂੰ (ਜੋ ਸ੍ਰੀਮਾਤਾ ਗੰਗਾਜੀ ਪਾਸ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ) ਬਹੁਤ ਰੁਪਜਾ ਦੇਣਾ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਮਾਰਨ

---

*ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੂਹ ਲਗਾਕੇ ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਅਠਰਾਹੇ ਆਦਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਯਾ ਨਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਓਹ ਇਕ ਬਰਸ ਹਰ ਮਸਯਾ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ ਛਿਹੱਟੇ ਖੂਹ ਉਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ "ਆਸਾ ਮਃ ੫ ॥ ਸਾਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਭੇਜ। ਚਿਰੁ ਜੀਵਨ ਉਪਜਿਆ ਸੰਜੋਗੁ। ਅਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਮਃ ੫ ॥ ਸਗਲ ਅਨੰਦ ਕੀਆ ਪਰਮੇਸਰ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ" ਇਨਾਂ ਸਬਦਾਂ ਦੇ ੪੧ ਪਾਠ ਹਰ ਵਾਰੀ ਕਰੇਗੀ ਤਾ ਮਨ ਇਛਜਾ ਫਲ ਪਾਵੇਗੀ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ॥

ਲਈ ਭੇਜਿਆ, ਓਹ ਪਾਪਣ ਆਪਣੇ ਥਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਲਾਕੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ਤੇ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਜਦ ਮੰਮਾਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲਗੀ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਮੰਮਾਂ ਨਾਂ ਚੁੰਘਿਆ ਤੇ ਓਹ ਜ਼ਹਿਰ ਓਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਕੇ ਡਿਗ ਪਈ ਤਾਂ ਮਰਦੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਪਾਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਭਾਵੀ ਪਰ ਸ਼ਾਕਰ ਰਹਿਕੇ ਚੁਪ ਕਰਰਹੇ,ਪਰਪ੍ਰਿਥੀਏਨੇ ਉਲਟਾਓਸਦਾਈਦੇ ਵਾਰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਦਾ ਦਾਵਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਭੀ ਓਸੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਹਾਕਮ ਪਾਸ ਲੈਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਵੱਢੀ ਦੇਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਅਪਣਾ ਬਣਾ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਏਧਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਓਧਰ ਇਕ ਡਾਇਣ ਮੰਗਵਾਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਕਾਲਜਾ ਕੱਢਣ ਲ ਈ ਭੇਜੀ। ਓਸ ਡਾਇਣ ਨੇ ਪੈਂਚ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਕਲੇਜਾ (ਜੋ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ ਸੀ) ਕੱਢ ਲਿਆ। ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਓਸਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਜਾਂ ਖੁਰਚਣੇ ਤਪਾ ੨ ਕੇ ਓਸਨੂੰ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਓਹ ਡਾਇਣ ਓਥੇ ਹੀ ਮਾਰੀਦੀ ਮਾਰੀਦੀ ਮਰ ਗਈ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਏਸ ਖੂਨ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਲਿਆਧਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਓਸਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਸਗੋਂ ਪਹਿਲੇ ਖੂਨ ਦਾ ਮੁਕਦਮਾ ਭੀ ਅਦਾਵਤੀ ਸਮਝਕੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ॥

ਜਦ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੀ ਦੋ ਬਰਸ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਕੁਟੰਬ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਆਗਏ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਇਕ ਸਪਾਧੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਗੇ (ਜਿਥੇ ਓਹ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸੇ) ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੱਪ ਛਡਵਾ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਏਹ ਨਾ ਸੋਚਿਆ "ਜਿਸੁ ਰਾਖੈ ਤਿਸੁ ਕੋਇ ਨ ਮਾਰੈ" । ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਸੱਪ ਦਾ ਸਿਰ ਪਕੜ ਕੇ ਅਜੇਹਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਘਸਾਇਆ ਜੋ ਓਹ ਮਰ ਹੀ ਗਿਆ। ਪਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਹੈਂਸਿਆਰੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਭੀ ਸਬਰ ਨਾ ਆਯਾ ਤੇ ਇਕ ਦੁਨੀਚੰਦ ਨਾਮ ਬਿਪਰ ਜੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ ਸੀ (ਤੇ ਜਿਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਸੇ) ਓਸਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਦੇਣਾ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਬਣਾਯਾ। ਓਹ ਦੁਸ਼ਟ ਜਦ ਦਹੀਂ ਵਿਚ ਖੰਡ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸੰਖੀਆ (ਜੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਲਿਆ ਦਿਤਾ ਸੀ)ਪਾਕੇ ਖੁਵਾਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਚੀਕ ਮਾਰੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕੁੱਛੜ ਚੁਕਕੇ ਖੁਆਉਂਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਹਿਬ-ਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਨਾ ਛਕਿਆ, ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਹੋ ਦਹੀਂ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾਈ ਤਾਂ ਓਹ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋਗਿਆ। ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਪਾਈ ਤਾਂ ਓਹ ਭੀ ਮਰ ਗਿਆ ਜਿਸਤੇ ਪੂਰਾ ਸ਼ੱਕ ਹੋਗਿਆ। ਏਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਓਸ ਬਿਪਰ ਨੂੰ ਡਾੜਕੇ ਪੁੱਛਯਾ ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਸਭ ਹਾਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਯਾ,

ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਲੋਗ ਬੁਰੇ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਕਹਿਨ ਲਗੇ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਸ ਬਿਪਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਗਮ ਦਾ ਸੂਲ ਉਠਿਆ ਜੋ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਹੀ ਗਿਆ, ਏਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:—

ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫

ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲਕਾਮੂਲਿ॥ ਦੁਸਟੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੂਆ ਹੋਇਕੈ ਸੂਲ ॥ ੧ ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਆਪਿ ॥ ਪਾਪੀ ਮੂਓ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਪਣਾ ਖਸਮੁ ਜਨਿ ਆਪਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਇਆਣਾ ਪਾਪੀ ਓਹੁ ਆਪ ਪਚਾਇਆ॥੨॥ ਪ੍ਰਭ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਕਾ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਮਾਥਾ ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਕਾਲਾ ॥ ੩ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪਰਮੇਸਰਿ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਮਲੇਛੁ ਪਾਪੀ ਪਚਿਆ ਭਇਆ ਨਿਰਾਸੁ ॥ ੪ ॥

ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਤੀਰਥ ਰਚਣਾ

ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਲੋਗ ਓਸਨੂੰ ਕੁਲ ਘਾਤੀ ਪਾਪੀ, ਨਿੰਦਕ, ਮੀਣਾ, ਬਾਲ ਦ੍ਰੋਹੀ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਤੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਨੇ ਭੀ ਦਿਲੋਂ ਲਾਹ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਸ਼ਰ-ਮਿੰਦਾ ਹੋਕੇ ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਸਾਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਏਥੇ ਏਸਨੇ ਸੁਲਹੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਖੂਹ ਅਰ ਮਕਾਨ ਆਪਣੇ ਬਣਾ ਲਏ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਤੀਰਥ ਰਚਨਾ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤਾ । ਨਾਲੇ ਚਿਪੇ ਚੋਰ ਵਾਂਙ ਖਿਝਕੇ ਹਾਕਮਾਂ ਪਾਸ ਫਿਰਨ ਲਗਾ। ਭਲਾ ਹਾਕਮ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੇ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸੇ, ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮਝ ਕੇ ਓਸਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਓਸਦੀਆਂ ਸਭ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਓਸ ਵਲ ਚੇਹਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਆਵੇ। ਭਾਈ ਗੁਰ-ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਾਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਯਾ, ਪਰ ਓਸਨੇ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਵਾਕ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਸ ਪਰ ਭਾਈ ਜੀਨੇ ਓਸਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੀਣਿਆਂ ਦੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜਦ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਥਕ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਛ ਨਾਂ ਬਣਿਆਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਤਲਾਉ ਬਣਵਾਕੇ ਓਸਦਾ ਨਾਮ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਧਰਿਆ ਤੇ ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜਕੇ ਏਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,ਸੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਏਹ ਤੀਰਥ ਸੱਚਾ ਦੂਖ ਨਿਵਾ-ਰਨ ਸਤਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪ ਏਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ

ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਝੂਠ ਬੋਲਕੇ ਅਤੇ ਬਨਾਉਟੀ ਮਸੰਦ ਬਣਾਕੇ ਯਾ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇਕੇ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਫੇਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ "ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕ ਸਚ ਰਹੀ" ਕੁਛ ਲੋਕ ਝੁਕ ਕੇ ਹਟਦੇ ਹਟਦੇ ਹਟ ਗਏ। ਜਦ ਕੁਛਕ ਚਿਰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਵੱਲ ਸੰਗਤ ਝੁਕ ਪਈ ਸੀ ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ! ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤੀਰਥਦਾਨਿਆਉਂ ਆਪੇ ਕਰਤਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਹੈ ਸੋ ਤਾਲ ਵਿਚ ਜਲ ਨਾ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦਨੇ ਬਿੱਲੀ ਤਾਂ ਬਨਾ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਮਿਆਊਂ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਵੇਗੀ ? ਸੋ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੇ ਅਨੇਕ ਉਪਾਵ ਕੀਤੇ ਪਰ ਓਸ ਤਲਾਉ ਵਿੱਚ ਜਲ ਨਾ ਠਹਰਿਆ ਹੁਣ ਤਕ ਸੁੱਕਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਵਾਂਙ ਵਟਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਭੰਡਾਰੀ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰੀਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਤਲਾਉ ਬਨਾਯਾ, ਪਰ ਓਸਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਢੱਠਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੰਨਤ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਸੰ: ੧੬੫੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਜੋ ਤਾਹਰਬੇਗ ਖਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ

ਸਿੱਖੀ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਓਸ ਉਤੇ ਨਾਜ਼ਮ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਲਾਹੌਰ. ਦੇ ਵਡੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਕੇ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਨਿਬੇੜ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਾਂ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੱਦੀ ਬੈਠਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸੇ, ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਲਾਹੌਰੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਆਕੇ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਡੱਬੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਉਲੀ ਹੁਣ ਹੈ ਓਸ ਸਮੇਂ ਏਥੇ ਕਰਮਚੰਦ.ਧਰਮਚੰਦ, ਬਹਿਲ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਤੇ ਨਰਨਾਰੀ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਏ ਤੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਪੀਰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਆਦਿਕ ਤੁਰਕ ਫਕੀਰਤੇ ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ,ਰਾਮਦਾਸ,ਛੱਜੂ,ਪੀਲੋ,ਕਾਨ੍ਹਾ ਆਦਿਕ ਹਿੰਦੂਭਗਤ ਸੰਤ ਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਹੋਏ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਤਸੰਗ ਚਰਚਾ ਦਾ ਪਰਚਾ ਰਹਿਣ ਲਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਦੇ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਵੱਡਜਾਂ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ(ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਇਕ ਖੂਹ ਬਿਨਾ

ਪੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਸਦਾ ਗੁਰੂਕੀ ਬਾਉਲੀ ਨਾਮਹੈ)ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨ ਖਾਨੇ* ਜੋ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਥੀਂ ਪੱਛਮ ਵਲ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮ-ਸਾਲਾ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਾ ਬਿਰਾਜਦੇ । ਸਤਸੰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਤਸੰਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਲਾਭ ਲੈਂਦੇ । ਜਦ ਨਾਜ਼ਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਜਗਤੇ, ਬਹਿਲਮਲ, ਦਾਸਮਲ, ਨਜ਼ਾਮਦੀਨ ਆਦਿਕ ਰਈਸਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਯਾ ਤਾਂ ਓਹ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਕੇ ਨਾਂ ਆਯਾ, ਏਸੇ ਲਈ ਹਾਕਮ ਨੇ ਓਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਛੱਡੀ ॥

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਬਾਉਲੀ ਲਗਾਉਣੀ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬਜੀਦੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਧਿਭੁਤ ਝਗੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਕ ਬੁਖਾਰੇ ਦਾ ਪਠਾਣ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤੇ ਜਾਣ ਲਗਾ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਸੌ ਬਤਾਲੀ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਬਟੂਆ (ਜੋ ਓਸਨੇ ਕਈ ਬਰਸਾਂ ਵਿਚ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ) ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖ ਗਿਆ । ਓਦੋਂ ਹੀ ਛੱਜੂ ਨੇ ਆ ਕੇ

---

*ਦੀਵਾਨ ਖਾਨਾ ਬਹੁਤ ਰੌਣਕ ਤੇ ਸਤਸੰਗ ਵਾਲਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕਲਾਲ ਪੁਜਾਰੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਆਕੇ ਭੈੜੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜੱਦੀ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਤੇ ਮੌਰੂਸੀ ਮੰਨ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਸਭਦੇ ਆਰਾਮ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਗ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧ ਮਿਤ੍ਰ ਮੇਲੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਭ੍ਯਾਗਤ ਸਾਧ ਸਿਖ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਦੇਣਾਂ ਤਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਰਿਹਾ ਇਕ ਚਟਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ॥

ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਸੀ, ਅਜੇ ਗੁਮਾਸ਼ਤਾ ਭੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ਸੀ। ਛੱਜੂ ਓਸ ਬਟੂਏ ਨੂੰ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਜੋ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਤੇ ਅਨੇਕ ਖਾਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਪਿਆ ਸੀ,ਸਿੱਟ ਕੇ ਦਰਯਾ ਉਤੇ ਨ੍ਹਾਉਣ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜਾਂ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪਠਾਣ ਨੇ ਆਕੇ ਮੋਹਰਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਤਾਂ ਅਮਾਨਤ ਦੀ ਵਹੀ ਵਿਚ ਓਸਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਹੋਣੇ ਕਰ ਛੱਜੂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਪਠਾਣ ਲੜਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲੋਗ ਛੱਜੂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤੇ ਆਖਣ ਲਗੇ ਭਗਤ ਜਗਤ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓੜਕ ਜਦ ਪਠਾਣ ਨੇ ਤਾਹਰ ਬੇਗ ਖਾਂ ਲਾਹੌਰੀ ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੜਾਹੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਸਭ ਪੰਚਾਇਤ ਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਕੜਾਹੀ ਤੇਲ ਦੀ ਤਾਈ ਗਈ। ਪਠਾਣ ਨੇ ਕਈਆਂ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਣਾਂ ਸੁਖੀਆਂ ਤੇ ਛੱਜੂ ਨੇ ਕੇਵਲ ੧।) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਖਿਆ। ਜਾਂ ਹੱਥ ਪਾਏ ਤਾਂ ਪਠਾਣ ਦਾ ਹੱਥ ਸੜ ਗਿਆ ਤੇ ਛੱਜੂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੜਿਆ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਦੇ ਨਿਆਉਂ ਹੋਯਾ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਛੱਜੂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਦੁਕਾਨ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਕ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਉਡਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਆਖਣਾ, ਏਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਉਸਤਤੀ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾਉਨਾ ਹਾਂ।

ਜਦ ਦਿਵਾਲੀ ਆਈ, ਛੱਜੂ ਨੇ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਓਸ ਸਮੇਂ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਬਟੂਆ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਯਾ ਨਿਕਲ ਆਯਾ। ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਨਕਦ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਦੇਣ ਲਈ ਬਟੂਏ ਸਮੇਤ ਮੇਲਾ ਕਰਕੇ ਪਠਾਣ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਪਠਾਣ ਨੇ ਕੁਛ ਨਾ ਲੀਤਾ, ਨੇਤ੍ਰ ਭਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਖੁਦਾ ਅਤੇ ਸਚ ਧਰਮ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਕਜੋਂ ਸੜਦਾ। ਤਾਂਤੇ ਹੁਣ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਝੂਠ ਹੀ ਪੁਗਦਾ ਹੈ। ਛੱਜੂ ਰੱਖੇ ਨਾਹੀਂ, ਪਠਾਣ ਲਏ ਨਾਹੀਂ। ਓੜਕ ਏਹ ਝਗੜਾ ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪਠਾਣ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਰ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੈਂ ਉਸ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ? ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਈ ਪੀਰ ਮਨਾਏ, ਪਰ ਛੱਜੂ ਨੇ ਇਕ ਰੱਬ ਉਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ। ਤੇਰਾ ਮਨ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਫਕੀਰ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਡੋਲਦਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸੜ ਗਿਆ, ਛੱਜੂ ਦਾ ਮਨ ਇਕ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਇਸਥਿਤ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਹਥ ਨਾਂ ਸੜਿਆ ਜਿਵੇਂ ਨਾੜੇ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨਟ ਦਾ ਮਨ ਇਸਥਿਤ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਦਾ, ਮਨ ਚਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਡਿਗ

ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਉਤ੍ਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਏਸਨੂੰ ਮੈਸ-ਮਰੇਜ਼ਮ ਵਾਲੇ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਸਿਦਕ ਆਇਆ ਤੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਭਗਤੀ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥

ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਤੋਂ ਜਦ ਪਠਾਣ ਨੇ ਰੁਪਯਾ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਨਾਂ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂਨੇ ਰੁਪਯਾ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਰਖ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਆਖਿਆ ਏਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸੇ ਨਾਲ ਏਹ ਡੱਬੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਾਲੀ ਬਾਉਲੀ ਲਗਵਾਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਾਉਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਭਰਾ ਕੇ ਕਾਜੀਆਂ ਨੇ ਏਥੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲਏ ਸੇ, ਜੋ ਸੰ: ੧੮੭੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕੇ ਏਸਦੀ ਮਿੱਟੀ ਕਢਵਾਈ ਤੇ ਏਸਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਪੰਜਾਹਕੂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਬਣਵਾਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀਏ ਸੋਢੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਨੂੰਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ,ਹੁਣ ਓਸੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਸ ਹੈ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾੜਾ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੰਗਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ॥

ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਰਹੇ।ਛੱਜੂ,ਕਾਨ੍ਹਾਂਸ਼ਾਹ ਸੁਲੇਮਾਨ ਭੀਲੇ ਵਾਲੀਆ, ਸ਼ੇਖ ਭੇਲੀਸ਼ਾਹ ਜੋ ਫੇਰ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਦਾ ਪੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਹ ਅਨਾਇਤ ਕਾਦਰੀ, ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਫਕੀਰ ਤੇ

ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਸਤਸੰਗੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਰਹਿਣ ਲਗੀ ਤੇ ਲੰਗਰ ਭੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਗਰੀਬ ਲੋਗ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਬਹੁਤ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਸੋਭਾ ਸੁਣਕੇ ਨਾਜ਼ਮ ਤਾਹਰਬੇਗ ਅਤੇ ਹੁਸੈਨ ਖਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ। ਬਾਉਲੀ ਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਵੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਭੀ ਓਥੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ॥ ਯਥਾঃ—

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫

ਮੀਰਾ ਦਾਨਾ ਦਿਲ ਸੋਚ ॥ ਮੁਹਬਤੇ ਮਨਿ ਤਨਿ
ਬਸੈ ਸਚੁ ਸਾਹ ਬੰਦੀ ਮੋਚ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਛੁ ਨਹੀ ਇਸਕਾ
ਮੋਲੁ॥ ਪਾਕ ਪਰਵਦਗਾਰ ਤੂੰ ਖੁਦਿ ਖਸਮੁ
ਵਡਾ ਅਤੋਲੁ॥੧॥ਦਸਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਵਰ
ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਏਕ॥ ਕਰਤਾਰ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਣ
ਖਾਲਕ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥ ੨ ॥

ਤਿਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥঃ—ਹੇ ਦਾਨਾ ਅਮੀਰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ, ਜੇਕਰ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਓਸ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਮਨ ਤਨ ਕਰਕੇ ਲਗ ਜਾਏ ਤਾਂ ਓਹ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪੇ ਤੇਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇਗਾ,ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਓਹੋ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ ਕਯੋਂਕੇ ਫੇਰ ਪਾਕ ਪਰਵਦਗਾਰ ਖੁਦ

ਖਸਮ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ, ਤਾਂਤੇ ਦਿਲਾਵਰ ਹੋਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਦੇਹ ਸੋ ਮਨਉਪਾਸ਼ਨਾ ਬਿਨਾ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਓਸੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੀਏ, ਹੋਰ ਕਲਪਤ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਏ। ਇਤਜਾਦਿਕ ਅਨਭਵ ਤੇ ਮਾਰਫਤ (ਗਜਾਨ) ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਸਲਾਮ ਕਰ ਗਏ॥

ਕਲਜਾਨ ਕਾਰ ਜਾਤ੍ਰਾ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਾਨਕਿਆਣੇ ਦੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਕੀਤੀ, ਓਥੋਂ ਚਲਕੇ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪੱਛੋਂ ਵੰਨੀ ਮਦਰ ਪਿੰਡ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਭਾਈ ਗੁੰਦਾਰਾ ਨਾਮ ਸੰਤ ਨੇ ਜੋ ਓਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਓਸਨੂੰ ਹਜੀਰਾਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ* ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਰੋਗ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।ਗੁੰਦਾਰਾ ਬੋਲਿਆ ਏਸਮਿਥਿਆ ਦੇਹ ਮਹਾਂ ਮੈਲੇ ਚੋਲੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਸ੍ਵਾਲ ਕਰਨਾ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਕੌਡੀ ਮੰਗਣੀ। ਏਸ ਘਰੋਂ ਤਾਂ ਮੁਕਤਿ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਏ।ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀ ਓਸ ਦੀ ਏਹ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ, ਤਦ ਕ੍ਰਿਪਾ

*ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਓਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਜੀਰਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਭੀ ਓਹ ਜੋੜਾ ਓਥੇ ਹੈ ਤੇ ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਹਜੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਛੁਹਾ ਛੁਹਾ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮ ਭੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।ਮਦਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਜੰਬਰ ਪਿੰਡ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਓਥੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਦੋ ਥੰਮ੍ਹ ਸਨ।ਇਕ ਸੈਹੂਨਾਮ ਚੋਪੜਾ ਖਤ੍ਰੀ ਬੱਡਾ ਉਜਾਗਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਓਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਦੀਨ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਲਾਲ ਚੰਦਨ ਸ਼ਹਿਤ ਪਾਕੇ ਪੀਆ ਕਰ ਅਤੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਹਰ ਰੋਜ ਏਹਨਾਂ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰ, ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਓਸਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਕੀਤਾ, ਦੋ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਭੀ ਅਨੇਕ ਬੀਮਾਰ ਓਹਨਾਂ ਥੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਰੋਗ ਹਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਏਸੇ ਲਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਣ ਹੈ ॥

ਜੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਚੂਹਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਭੂਰੀਏ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਚੂਹੜ ਮਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਾਲਗੁਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇਹੋਏ ਬਹਿੜਵਾਲ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਹੇਮ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਠਹਿਰੇ। ਏਥੇ ਭੀ ਖਾਰੇ ਖੂਹ ਮਿੱਠੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਦੇਖੀਆਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੰਮਤ ੧੬੫੫ ਬਿਃ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ॥

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕ ਤੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਮੇਲ।

ਵਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਹੇਸ਼ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਗੜ੍ਹ ਸ਼ਾਂਕਰ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਢੰਢੋਰਾ ਫੇਰਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਵਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਤਨ ਤਜ ਕੇ ਇਕ ਬਰਸ ਕੈਲਾਸ ਬਾਸੀ ਹੋਵੇਗਾ। (ਖਲਕਤ ਦੀ ਭੇਡ ਚਾਲ ਹੈ) ਉਸੇ ਵੰਨੀ ਵਹੀਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਕੋਈ ਰੁਪਯਾ, ਅੰਨ, ਬਸਤ੍ਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਆ ਗਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ੍ਵਰਗ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਲੋਗਾਂ ਜਾਣ ਆਉਂਣ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਏਥੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਰਕ ਲੱਭਿਆ, ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੱਭੂ। ਪਰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਖੱਤ੍ਰੀ ਭਾਈ ਤਿਲਕਾ ਉਸੇ ਗੜ੍ਹ ਸ਼ਾਂਕਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਦਾ ਸਿਦਕ ਦੇਖਕੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਜਦ ਆਪ ਉਸ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਿਲਕੇ ਨੇ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਮੁਕਤੀ ਛਡਕੇ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਤ-ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਕੇ ਕੈਲਾਸ ਕਿਉਂ ਜਾਵਾਂ? ਜਿਥੇ ਖਿਨਾਂ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ, ਸੱਪਾਂ ਅਤੇ ਅੱਕ ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਸਤਗੁਰੂ ਦੇ ਤੀਰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਜੇਹੜੇ ਪੰਖੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਓਹ ਭੀ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥਭਾਈਤਿਲਕੇ ਦਾ ਨਿਸਚਾਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ

ਹੋਯਾ ਤੇ ਓਸਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਆਯਾ। ਭਾਵੇਂ ਓਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਡੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ,ਪਰ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਛਡਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ:—

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫

ਤਾਗਾ ਕਰਿ ਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ ॥ ਲਉ ਨਾੜੀ ਸੂਆਹੈ ਅਸਤੀ॥ ਅੰਭੈ ਕਾਕਰਿ ਡੰਡਾ ਧਰਿਆ ॥ ਕਿਆ ਤੂ ਜੋਗੀ ਗਰਬਹਿ ਪਰਿਆ ॥ ੧ ॥ ਜਪਿ ਨਾਥੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਾਈ ॥ ਤੇਰੀ ਖਿੰਥਾ ਦੋ ਦਿਹਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਗਹਰੀ ਬਿਭੂਤ ਲਾਇ ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ॥ ਮੇਰੀ ਤੇਰੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਧਾਰੀ ॥ ਮਾਗਹਿ ਟੂਕਾ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਨਾਥੁ ਛੋਡਿ ਜਾਚਹਿ ਲਾਜ ਨਾ ਆਵੈ ॥੨॥ ਚਲ ਚਿਤੁ ਜੋਗੀ ਆਸਣੁ ਤੇਰਾ॥ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੈ ਨਿਤ ਉਦਾਸੇਰਾ॥ਇਤਯਾਦਿ

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਬੇਅੰਤ ਦੇਖਕੇ ਮਹੇਸ਼ ਨਾਥ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ,ਹਠ ਜੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਪਖੰਡ ਛੱਡਕੇ ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਤਿਲਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸੰ: ੧੬੬੨ ਨੂੰ ਚੋਲਾ ਛਡ ਗਿਆ। (ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰੀਦ

ਉੜਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਓਸ ਦੀ ਉਲਾਦ ਨੇ ਓਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਪਰ ਅਨੇਕ ਪਖੰਡ ਦਿਖਾਕੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਗੜ੍ਹਸ਼ਾਂਕਰ ਪ੍ਰਗਣੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਉਲਾਦ ਗੜ੍ਹਸ਼ਾਂਕਰ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਸਿਰ ਉਤੇ ਸੇਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੁਣ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ, ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਬੇਦੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਬਾਵੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥

ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਾਰਠ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੌੜ

ਸੰ: ੧੬੫੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਆਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਓਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਕਮਲੀਆ ਜੋ ਸਿਰੀਚੰਦ ਦਾ ਘੋੜਾ ਸਦਾਉਂਦਾ ਸੀ, (ਜਿਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਪਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਯਾ ਕਰਦੇ ਸੇ) ਓਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਕੁਛ ਮਾਯਾ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗੀ ਤੇ ਆਖਯਾ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਦਿਓ,ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਹਿਦੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਤੱਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਓਸਨੇ ਏਹੋ ਗਲ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਦੱਸੀ। ਸ੍ਰੀਚੰਦ

ਜੀ ਭੀ ਜਰ ਨਾ ਸਕੇ, ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮਾਤਾ ਅਹਿਦੀਏ ਦੀ ਭੁੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਹਿਦੀਆ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਗੁਰਿਆਈਦਾ ਪੂਜਾ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਮਨਸਬਦਾਰ ਨੂੰ ਤੇ ਕੋਤਵਾਲ ਖਿਲਜੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਯਾ । ਭਾਵੇਂ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਹਸ੍ਰੇ ਪਿੰਡ* ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜੋੜ ਮੇਲ ਉਤੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਆਵਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਰਥ ਜੁੜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਭੀ ਏਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਸਰਾਪ ਤੇ ਅਹਿਦੀਏ ਦਾ ਆਵਣਾ ਮੰਨਿਆਂ ਗਿਆ। ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪੱਟੀ ਵਲ ਦੌਰੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਓਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਹਰੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾ ਕੀਤੇ। ਓਥੋਂ ਅਗੇ ਬਹੁਤ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੱਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਦ੍ਰਿੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਰਠ ਪਿੰਡ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਗੁਰੂ

---

*ਸਹਿਸਰੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਜੋ ਰੌੜ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਓਥੇ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਚ ਮੁਚ ਰੌੜ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਓਥੇ ਸੱਚਾ ਬਾਗ ਤੇ ਤਲਾਉ ਪੱਕਾ ਤੇ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਰੌਣਕ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ, ਪਲਾਸ ਦਾ ਦਰਖਤ ਜਿਸ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੇ, ਓਥੇ ਹੁਣ ਤਕ ਪੂਜੀਦਾ ਹੈ ॥

ਸਾਹਿਬ ਰਚ ਚੁੱਕੇ ਸੇ, ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ੮ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਣਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ੨੪ ਹਜ਼ਾਰ ੬ ਸੌ ਸ੍ਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜੋ ਕੋਈ ਏਹ ੨੪ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਉਸਦਾ ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਸਫਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਜਮ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਏਹ ਵਰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਏਹ ਤੁਸੀ ਹੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈਭਿ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭਿ ਸਚੁ' ਏਹ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਬੱਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਯਾ ਪਛਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਫ ਭਿ ਸਹਾਰੀ ਦਾ ਫਰਕ ਰੱਖਿਆ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ੮ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਓਥੇ ਹੀ ਰਚਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਆਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਬੜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ—"ਤੁਹਾਡਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਦੂਣਾ ਚੌਣਾ ਮਾਨ ਪਾਏਗੀ ਅਤੇ ਕਲਯਾਨਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗੀ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਣਾ

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨਾਇਬ ਵਜ਼ੀਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਓਸੇ ਦੀ ਬਣਵਾਈ ਹੋਈ

ਮਸੀਤ ਲਾਹੌਰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਤਸੰਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਰ ਨਿਸਚਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸੰਮਤ ੧੬੫੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਏਸਨੂੰ ਜਲੋਧਰ ਦਾ ਰੋਗ ਅਜੇਹਾ ਡਾਢਾ ਲੱਗਾ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਹਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ, ਅਨਕ ਉਪਾਇ ਕਰ ਹਾਰਿਆ ਪਰ ਆਰਾਮ ਨਾ ਆਯਾ, ਜਦ ਡਾਢਾ ਹੀ ਲਚਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੰ: ੧੬੫੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਯਾ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੁਖ-ਭੰਜਨੀ ਬੇਰ ਦੇ ਪਾਸ ਥੜ੍ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਢਵਾ ਰਹੇ ਸੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਓਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੁਖ-ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਲੰਮਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਨਿੰਮਰ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਬਖਸ਼ੋ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵੇਖਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ (ਜੋ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਗਾਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਕਿਹਾ: ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੇ ਗਾਰੇ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਟੋਕਰੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡ ਉਤੇ ਮਾਰੀ, ਓਹ (ਕੁੱਬੇ ਦੇ ਲੱਤ) ਐਸੀ ਕਾਰ ਆਈ ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਂ ਛੁਟ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਭ ਮਾਂਦਗੀ, ਬੱਦ ਬਲਾ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤੇ ਢਿੱਡ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗਰਮ ਗਰਮ ਓਸਨੂੰ

ਛਕਾਯਾ। ਉਸਨੇ ਨਿਰੋਆ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਟਹਿਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਸੇਵਕ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੰਗਕੇ ਇਕ ਭਾਗੂ ਨਾਮ ਸੁਖਮਨੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਸਤੋਂ ਫੇਰ ਓਹ ਹਮੇਸ਼ ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਾਕੇ ਨਿਤ ਛੱਕਦਾ ਛਕਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ॥

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਜੜ੍ਹ ਪੇਡ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਅਧਿਕ ਫੈਲਣ ਵਾਂਙ, ਮਜ਼ਹਬ ਕੌਮ, ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਸਰੇ ਫੈਲਦਾ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤੇਕ ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਅਚਾਰਯ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਥਾਪਕੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ, ਆਪਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਗ ਭੀ ਓਸਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਝਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਕਯੋਂਕਿ ਈਸ੍ਵਰ ਦਾ ਹੁਕਮ* ਸਭ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਵੇਦ, ਮੂਸਾ ਨੇ ਤੌਰੇਤ, ਈਸਾ ਨੇ ਅੰਜੀਲ, ਦਾਊਦ ਨੇ ਜੰਬੂਰ, ਮਹੰਮਦ ਨੇ ਕੁਰਾਂਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ

*ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੋ॥ ਪੁਨਾ—ਜਿਉ ਬੁਲਾਵਹੁ ਤਿਉ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਬੋਲੈ॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨਾਂ ਥੀਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਓਹ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਕੇ ਇਕ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਕਰੀਏ।ਏਹ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਭ ਦੇਸ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਲਿਖੇ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਲੈ ਆਵੇ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਜੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਬਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੰਠ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸੇ ਯਾ ਲਿਖ ਰਖੇ ਸੇ*ਓਹ ਸਭ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤੇ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜੇਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੋਥੀਆਂ† ਮੋਹਣ ਜੀ ਪਾਸ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਨ

---

*ਜੈਸੇ ਕਿ ਭਾਈ ਬਖਤਾ ਅਰੋੜਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਜਲਾਲ ਪੁਰੀਏ ਪ੍ਰਗਣੇ ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਵਾਲਾ ਇਕ ਬਡਾ ਸਾਰਾ ਪੁਸਤਕ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਦ ਗੁਰੂ ਥੀਂ ਲੈਕੇ ਚੌਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਪਾਸ ਰਹਿਕੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਸੋ ਹੁਣ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਆਯਾ, ਓਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਛ੍ਯਾ ਹੋਈ ਓਹ ਲਿਖ ਲਈ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਓਸਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਓਹ ਪੁਸਤਕ ਓਸਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿੱਚ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਪਸਾਰੀ ਪਾਸ ਰਾਵਲ ਪਿੰਡੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਓਸਦੇ ਅਖਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਪਰ ਬੀੜ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਸਾਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਐਤਨੀ ਹੈ ਜਾਣੋ ਏਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਦਸਖਤ ਉਸ ਉਪਰ ਦਸਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਹਨ ਕਯੋਂਕਿ ਬਖਤੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਦਸਖਤ ਕਰਵਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਸੇ॥

†ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਪੋਥੀਆਂ ਅਸਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਟੜੇ ਇਕ ਮਾਈ ਪਾਸ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਾਵੇ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਹੈ ਓਹ ਸੰ: ੧੯੫੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਖੇ ਪੂਜਾ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਏ ਸੇ ਤਾਂ ਦੇਖੀ ਹੈ।ਇਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਅੱਖਰ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਜਾਂਦੇ, ਮੁਹਾਵਰੇਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਯਾਦ ਹੋਣੇਕਰ ਪੜ੍ਹਲਈਦੇ ਹਨ।ਓਨਾਂਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਲਿਖਤ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਪਰ ਏਥੇ ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ

ਓਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜਾਕੇ ਲੈ ਆਏ । ਇਕ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ ਦੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਲਾ ਦੀਪ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦੇ ਘਰ ਰੱਖ ਆਏ ਸੇ ਭਾਈ ਜੇਠੇ ਪੈੜੇ ਨੂੰ ਭੇਜਕੇ ਓਥੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਈ, ਓਸਦੀ ਕਥਾ ਭਾਈ ਬੰਨੋਂ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜਦ ਏਸ ਤਰਾਂ ਕਈ ਬਰਸ ਵਿਚ ਚੌਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮੀਲ ਭਰ

---

*ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਰਾਮਕਲੀ, ਸੋਰਠ, ਸਾਰੰਗ, ਮਲਾਰ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਰਾਗ, ਆਸਾ ਗੌੜੀ ਵਡਹੰਸ, ਕਾਨੜਾ ਇਨਾਂ ਹੀ ੯ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਪਾਠ ਏਥੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ ਹੀ–"ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਟਿਕਾ ੧ਓ ਸਤਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਚ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੀਕਾਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਕੇ ਪਰਸਾਦ ॥" ਇਹ ਪਾਠ ਤੇ ਮਹਿਲ ਪਹਿਲਾ, ਮਹਲਾ ਤੀਜਾ, ਮਹਲਾ ਚੌਥਾ, ਇਵੇਂ ਜਜੋਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਯਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ ਯਥਾ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਿਲ ਪਹਿਲਾ ੧ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਸਾ ਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣਾ ॥ ੨੨ ਪਤ੍ਰੇ ਤਕ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਅਗੇ ੩੫ ਤਕ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਮਹਲਾ ਪਹਲਾ ਓਅੰਕਾਰ ਦੱਖਣੀ ੫੪ ਪੌੜੀਆਂ ਤੇ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ੨੯ ਪੌੜੀਆਂ ੭੭ ਪੰਨੇ ਤਕ ਅਗੇ ਅਨੰਦ ੧੨ ਪੌੜੀਆਂ ੯੪ ਪਤ੍ਰੇ ਤਕ ਹੈ ਅਗੇ ਰਾਮਕਲੀ ਕਬੀਰ–ਅੰਤਰ ਮੈਲ ਜੋ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ–ਰਾਜਾ ਰਾਵਣ ਸੁਣੇ ਬੇਨਤੀ ਕਹੇ ਮੰਦੋਦਰਿ ਰਾਣੀ–ਕਮੀਰੇ ਦਾ–ਧੰਨਾ ਕਰਤ ਫਰਨਕਰ ਥਾਕੇ ਜਨਮਗਇਆ ਤਨ ਛੀਨ॥ ਨਾਮੇ ਦਾ–ਆਨੀਲੇ ਕੁਭੀਆ–ਦੂਜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਮੇ ਦਾ–ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕਿਆ ਹੋਈ । ਕਮੀਰੇ ਨਾਮੇ ਦੀ। ਪਾੜ ਪੜੋਸਣ ਪੂਛਲੇ ਨਾਮਾ । ਸੋਰਠਿ ਰਵਿਦਾਸ। ਜਿਉ ਹਮ ਬਾਧੇ ਮੋਹਿ ਫਾਸ ਪਰੇਮ ਬੰਧਨ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਿਲੱਖਣ ਪਾਠ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਟੁਟੇ ਫੁਟੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਭੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ॥

ਰਮਣੀਕ ਜੰਗਲ ਸੁੰਦਰ ਬਨ ਬੇਰੀਆਂ ਦਾ ਵੇਖਕੇ (ਜਿਥੇ ਬੈਠਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਰਚੀ ਸੀ) ਇਕ ਛੱਪੜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਰਾਮਸਰ ਹੈ,ਤੰਬੂ ਕਨਾਤ ਲਗਵਾਕੇ ਆਪ ਤਾਂ ਗੁਰੂਜੀ ਕਨਾਤ ਅੰਦਰ ਬੈਠਕੇ ਸ਼ਬਦਉਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀਬੈਠੇ ਲਿਖਦੇਰਹੇ।ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਭੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਨਿਤ ਨੇਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਤਕ ਲਿਖਵਾਉਂਦੇ, ਫੇਰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਦਾ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਬਾਣੀ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਦੇ,ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਲਿਖਾਕੇ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਮਹਲਾ ੧ ਮਹਲਾ ੨ ਮਹਲਾ ੩ ਮਹਲਾ ੪ ਮਹਲਾ ੫ ਏਹ ਭੇਦ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਛਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੇਕ ਰਾਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਏਸ਼ ਵਿਚ ਦੋ ਮਤ ਹਨ, ਕੋਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਭਗਤ ਆਪ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚੋਂ ਆਕੇ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਸੇ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਭੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀਨੂੰ ਓਸਦੇਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਾਯਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੇਹੜੀ ਜੇਹੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਈ ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਉਤੋਂ ਲਿਖਾਈਹੈ, ਸੋ ਏਹ ਬਾਤ ਓਨਾਂ ਪੋਥੀਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਸਾਬਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਮੋਹਣ ਪਾਸੋਂ ਲਿਆਏ ਸੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਹੈ ॥

ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੁੰਦਾ-ਵਣੀ ਉਤੇ ਭੋਗ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨਾਮ ਮੁੰਦ ਦੇਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਤਰਾਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੋਹਰ ਲਾਕੇ ਮੁੰਦ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਦੂੰ ਅਗੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਜੇਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਲੋਕ ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ ਏਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਕੋਰੇ ਪਤਰੇ ਛੱਡਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪੋਤ੍ਰਾ ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਿਰ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਓਸਦੀ ਬਾਣੀ ਏਥੇ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਓਸੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਏਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ੧, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ੨, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ੩, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ੪, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ੫, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ੬, ਧੁਨਾਂ ਨੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਆਂ ੭, ਕਬੀਰ ੮, ਫਰੀਦ ੯, ਨਾਮ ਦੇਵ ੧੦, ਧੰਨਾਂ ੧੧, ਸਧਨਾ ੧੨, ਸੈਣ ੧੩, ਪੀਪਾ ੧੪, ਰਵਿਦਾਸ ੧੫, ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ੧੬, ਮੀਰਾਂਬਾਈ ੧੭, ਸੂਰਦਾਸ ੧੮, ਬੇਣੀ ੧੯, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ੨੦, ਜੈਦੇਵ ੨੧, ਰਾਮਾਨੰਦ ੨੨, ਏਹ ਭਗਤ ਤੇ ੧੭ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯੇ ੩੯, ਸੱਤਾ ੪੦, ਬਲਵੰਡ ੪੧, ਸੁੰਦਰ ੪੨, ਜਮਾਲ ੪੩, ਰਤੰਗ ੪੪, ਸੰਮਨ ੪੫, ਮੂਸਨ ੪੬, ਈਸ਼ਰ ੪੭, ਗੋਰਖ ੪੮, ਭਰਥਰੀ ੪੯, ਗੋਪੀ ਚੰਦ ੫੦,

*ਆਲਮ ੫੧ ਇਨ੍ਹਾਂ ੫੧ ਸਤਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ॥

ਸਾਉਣ ਸੰ: ੧੬੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਿਲਦ ਬਨਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਿਆ, ਓਸ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਉਤਾਰਾ ਹੋਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਛਕੁ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਤੇ ਕੁਛਕੁ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਵਧੀਕ ਲਿਖ ਲਏ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਲਦਾਂ ਬਨ੍ਹਵਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਜਿਲਦਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਏਸਦਾ ਨਾਮ ਖਾਰੀ ਬੀੜ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਮੰਨਣ ਪੂਜਣ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਹ ਭੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਏਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਏਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ

*ਆਲਮ ਨਾਮ ਕਵੀਸ਼ਰ ਭਗਤ ਨੇ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਵਾਂਗ ਓਸ ਸਮੇਂ ਆਕੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਏਹ ਬਾਣੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਓਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਪਿਛੇ) ਕੇਵਲ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਲਿਖ ਦਿਤੀ, ਹੋਰ ਛੱਡ ਦਿਤੀ (੧) ਏਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਹਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ (੨) ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਭੀ ਨਹੀਂ (੩) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਵਤਾ ਨਾਲ ਏਹ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ (੪) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਏਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਏਸਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ (੫) ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਏਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ (੬) ਮਾਧਵਾਨਲਪੋਥੀ। ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਬੰਨਣ ਤੋਂ ੯੧ ਬਰਸ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਹੈ॥

ਲੋਗਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਹੁਣ ਘਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਲੋਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ, ਸੋ ਓਹ ਭਵਿਖਤ ਬਚਨ ਹੁਣ ਸੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਘਰ ਘਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਡੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ 'ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਹਰਿ ਮੰਦਰ (ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ)ਵਿਚ ਥਾਪ ਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਨਾਯਾ ਤਦ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ' ਬੇਅੰਤ ਦੌਲਤ ਆਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੋਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਾਉਣੇ ਦਾ

[੨੨੯ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਇਹ ਹੈ]

ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ੯੧੦੦੨੨੪ ਹਨ ਤੇ ੩੨ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ੨੯੪੪੪ ਸਲੋਕ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸਤਰਾਂ ਹੈ:-

ਗੁਰੂ	ਸ਼ਬਦ	ਅਸ਼ਟਪਦੀ	ਛੰਦ	ਸੋਲਹੇ	ਪੌੜੀਆਂ	ਸਲੋਕ
ਮਃ ੧	੩੧੬	੧੧੪	੫੧	੨੨	੭੯	੨੧੭
ਮਃ ੨	੦	੦	੦	੦	੦	੫੭
ਮਃ ੩	੧੭੧	੯੨	੪੪	੨੪	੧੦੬	੩੦੦
ਮਃ ੪	੨੪੮	੩੧	੪੧	੨	੧੬੯	੨੬੪
ਮ ੫	੧੪੧੬	੬੨	੭੧	੨੪	੧੦੭	੨੩੯
ਮ ੯	੫੫	੦	੦	੦	੦	੫੭
ਜੋੜ।	੨੧੦੬	੩੧੯	੨੦੭	੬੨	੪੬੧	੧੧੩੪

ਕੁਲ ਜੋੜ ੪੨੯੯

[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੨੩੦]

ਮਹਾਤਮ ਬਿਧੀ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਮ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹੈ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਤੀਰਥ ਕਨਾਰੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਖਾਣ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਅੱਖੀਆਂ ਮੀਟ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਧਨ ਦੀ ਇਛਯਾ ਵਾਸਤੇ ਮੂਰਤਾਂ

[੭੨੯ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਏਹ ਹੈ]

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ

ਬਾਣੀਆਂ	ਪੌੜੀਆਂ	ਸਲੋਕ	ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ	
ਜਪੁਜੀ ਮ: ੧	੩੮	੨	ਕਬੀਰ	੨੨੯
ਓਅੰਕਾਰ ਮ: ੧	੫੪	੦	ਨਾਮ ਦੇਵ	੭੩
ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟ ਮ: ੧	੭੩	੦	ਰਵਿਦਾਸ	੪੧
ਆਨੰਦ ਮ: ੧	੪੦	੦	ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ	੪
ਸਦ ਸੁੰਦਰ	੬	੦	ਜੈਦੇਵ	੩
ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ	੮	੦	ਭੀਖਨ	੨
ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫	੧੯੨	੨੪	ਸੈਨ	੧
ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫	੫੫	੬੭	ਫਰੀਦ	੬
ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ	੦	੭੧	ਪੀਪਾ	੧
ਗਾਥਾ	੦	੨੪	ਧੰਨਾ	੪
ਫੁਨਹੇ	੦	੨੩	ਸਧਨਾ	੧
ਚੌਬੋਲੇ	੦	੧੧	ਬੇਣੀ	੩
ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ	੦	੧੪੩	ਰਾਮਾਨੰਦ	੧
ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ	੦	੧੩੦	ਪਰਮਾਨੰਦ	੧
ਸਵੱਯੇ	੧੨੨	੦	ਸੂਰਦਾਸ	੧
ਮੁੰਦਾਵਣੀ	੦	੨	ਮੀਰਾਂਬਾਈ	੧
ਰਾਗਮਾਲਾ	੧	੦	ਜੋੜ	੩੭੨

[ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਲਈ ਦੇਖੋ ਸਫ਼ਾ ੭੩੧]

ਅੱਗੇ ਬਗਲ ਸਮਾਧਿ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਰੋਧ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਦੇਖੋ ਕਲਿਜੁਗ ਹੈ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਖਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਸਨਾਤਨ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜੋ ਪੂਜਣ ਜੋਗ ਹਨ ਓਹ ਪਿੱਛੇ ਪਏ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਏਸ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਮਤਿ ਪੂਜਾ ਖਾਕੇ ਕੇਡੀ ਮੈਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਮੁਖ ਹਾਂ, ਮੱਥ ਭੀ ਨਹੀਂ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ

[੭੩੦ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਨੋਟ ਏਹ ਹੈ]

[illegible]	ਰਾਗ	ਸਬਦ ਅਸ੍ਟਪਦੀ ਛੰਦ	[illegible]	ਰਾਗ	ਸਬਦ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਛੰਦ
੧	ਸਿਰੀਰਾਗ	੧੨੯	੨੧	ਮਾਰੂ	੧੪੨
੨	ਮਾਝ	੯੧	੨੨	ਤੁਖਾਰੀ	੧੧
੩	ਗਉੜੀ	੩੦੬	੨੩	ਕੇਦਾਰਾ	੧੫
੪	ਆਸਾ	੩੦੩	੨੪	ਭੈਰਉ	੯੯
੫	ਗੂਜਰੀ	੫੭	੨੫	ਸਾਰੰਗ	੧੬੮
੬	ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ	੪੭	੨੬	ਮਲਾਰ	੭੦
੭	ਬਿਹਾਗੜਾ	੧੭	੨੭	ਕਾਨੜਾ	੬੯
੮	ਵਡਹੰਸ	੫੩	੨੮	ਕਲਿਆਨ	੨੩
੯	ਸੋਰਠਿ	੧੪੯	੨੯	ਪ੍ਰਭਾਤੀ	੫੫
੧੦	ਧਨਾਸਰੀ	੪੯	੩੦	ਜੈਜੈਵੰਤੀ	੪
੧੧	ਜੈਤਸਰੀ	੩੦			
੧੨	ਟੋਡੀ	੩੨			
੧੩	ਬੈਰਾੜੀ	੭			
੧੪	ਤਿਲੰਗ	੧੭		ਜੋੜ ਕੁਲ	੨੪੬੬
੧੫	ਸੂਹੀ	੧੬੩			
੧੬	ਬਿਲਾਵਲ	੧੭੨			
੧੭	ਗੋਂਡ	੨੯			
੧੮	ਰਾਮਕਲੀ	੧੦੮			
੧੯	ਨਟ	੨੫			
੨੦	ਮਾਲੀ ਗੌੜਾ	੧੪			

ਏਹ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀਦੀ ਬੀੜਦੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਸਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪਾਸ ਮਾਂਗਟ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਕੀਤੀ ਹੈ। ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਅਨੁਚਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਡੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਬੋਲੇ:— ਭਾਈ ਬਿਪ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ! ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦੰਭੀ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਜੁਆਲਾ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਤ ਹੋਕੇ ਤਪਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੁਧੀ ਬਿਪ੍ਰਜੈ ਹੋਣੇ ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਚਿਤਵਦਾ ਹੋਯਾ ਲੋਗਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਦੀ ਬਾਂਛਾ ਕਰਕੇ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਲੋਕ ਤੇ ਅਰਥ ਖੋਲ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈਂ।ਯਥਾ:—

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫

ਮੁਖਤੇ ਪੜਤਾ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ॥ ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਨਹੀ ਪੂਰਨ ਰਹਤ ॥ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ਕਰਿ ਲੋਕ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ॥ ਆਪਨਾ ਕਹਿਆ ਆਪਿ ਨ ਕਮਾਵੈ॥ ੧ ॥ ਪੰਡਿਤ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਪੰਡਿਤ ॥ ਮਨ ਕਾ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਵਾਰਿ ਪੰਡਿਤ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਆਗੈ ਰਾਖਿਓ ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ॥ ਮਨੁ ਕੀਨੋ ਦਹਦਿਸ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ॥ ਤਿਲਕੁ ਚਰਾਵੈ ਪਾਈ ਪਾਇ॥ ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਇ॥੨॥ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਅਰੁ ਆਸਣੁ ਧੋਤੀ ॥ ਭਾਗਠਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਪੜੈ ਨਿਤ ਪੋਥੀ ॥ ਮਾਲਾ ਫੇਰੈ ਮੰਗੈ ਬਿਭੂਤ ॥ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋਇ ਨ ਤਰਿਓ ਮੀਤ ॥ ੩ ॥ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਕੀਓਸੁ

ਉਤਰੀ ਮਾਇ ॥ ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸਕੀ ਸਰਣੀ ਪਾਇ॥੪॥

ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਏਹੋ ਜੇਹੇਹੀ ਹਾਂ, ਪਰਸਾਲਗਰਾਮਨੂੰਤਾਂਤੁਸਾਂ ਮੰਨਣਾ ਸੀ?ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਸਾਲਗਰਾਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ?ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਾਲਗਰਾਮ ਪਥਰ ਦਾ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ ਨਹੀਂ। ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਓਹ ਕਾਹਦਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇਃ- ਆਸਾ ਮਃ ੫

"ਆਠ ਪਹਿਰ ਉਦਕਇਸਨਾਨੀ। ਸਦਹੀਭੋਗ ਲਗਾਇ ਸੁ ਗਿਆਨੀ" ਏਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤਾਂ ਵੱਚ ਜੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦੱਖਣੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸਾਲਗਰਾਮ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਸੇ ਵਡੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬੋਲੇ, ਏਸ ਸਾਲਗ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪੂਜਕੇ ਤਾਂ ਧੰਨਾਂ, ਨਾਮਾਂ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਭਗਤ ਤਰ ਗਏ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਖਬਰੇ ਕਿਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਨਿਸ਼ਟਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਕੇ ਹੰਕਾਰ ਖੰਡਣ ਲਈ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆਃ-

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਘਰਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਜਿਸੁ ਪਾਹਣ ਕਉ

ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਿਤਾ ॥ ਓਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਦਾ ॥ ੨ ॥ ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰ ਗਿਰਾਮੀ॥੩॥ਗੁਰਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ੪ ॥

ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਬੋਲੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਬਾਨੀ ਤੋਂ ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਿਧੀ ਦਾ ਭੇਦ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਿਕੁਰ ਜੁਗਤ ਸੰਜਮ ਬਿਨਾ ਦੁਧ ਵਿਚੋਂ ਘਿਓ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਤਿਕੁਰ ਬਿਧੀ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਫਲ ਸ੍ਵਰਗ, ਵੈਕੁੰਠ, ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ। ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿਛ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤੇ ਭਾਖਾ ਸਾਖਾ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਮੂਲ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ, ਸਾਖਾ ਤੋਂ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਕੂੰ ਅੰਧ ਪੁਰਖ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕੰਧ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸੰਸ-ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਆਕਰਨ, ਕਾਬਜ, ਕੋਸ਼, ਬਿਨਾ ਨਿਕੰਮੀ ਹੈ। ਭਾਖਾ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਕਰਮ, ਉਪਸ਼ਨਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣੇ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਜੀ! ਰਥੀ ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਦੂਜੇਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤਿਰਥੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਾਖਾ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੀ ਮੋਹਾਦਿਕ ਆਸੁਰੀ ਸੈਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪੀ ਰਾਜ ਧਾਨੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਰਬਤੀ

ਖੁੱਡਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਖਾ ਸੂਧੀ ਸਾਫ ਸੜਕ ਬਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਆਸਰੇ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ੨ ਬਾਂਛਤ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਦਯਾ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹੰਕਾਰ ਉਚਾ ਟਿੱਬਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ, ਕਯੋਂਕਿ "ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ" ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭੀ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਭਾਸ਼ਾ ਸਭ ਵਾਸਤੇ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਲੋਂ ਅਧਿਕ ਗੁਣ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਸੋ ਗੁਣਗ੍ਰਾਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਯਥਾ:-" ਰਸ ਕੋ ਗਾਂਡੋ ਚੂਸੀਐ ਗੁਣ ਕਉ ਮਰੀਐ ਰੋਇ। ਅਵਗੁਣੀਆਰੇ ਮਾਨਸੈ ਭਲੋ ਨ ਕਹਿਹੈ ਕੋਇ" ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੂਏਂ ਤੇ ਰਬੱਚੇ ਦਾ ਬੰਦ ਜਲ ਹੈ, ਭਾਸ਼ਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਦੀ ਹੈ ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣਕਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਹੋਯਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ (ਸਹਜ ਸੁਭਾਵ) ਸਲੋਕ ਉਚਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਲੋਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮ-ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ॥

ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਤੇ ਭਾਈ ਲੱਧੇ ਦੀ ਕਥਾ

ਸੱਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੋ ਰਬਾਬੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ੫੦੦ ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਲਗ ਭਗ ਪੂਜਾ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮਾਯਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਤਨੀਕੁ ਮਾਯਾ ਚਾਹੀਏ ? ਤਾਂ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਕੱਲ ਨੂੰ ਜੋ ਪੂਜਾ ਆਵੇ ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚੰਗੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਕੱਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਭ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਲੈਣੀ। ਅਗਲੇ ਭਲਕ ਵੱਡੀ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਣ ਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ੧੦੦) ਮਸਾਂ ਹੀ ਆਯਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਓਹੋ ਪੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਪਰ ਓਹ ਬੜੇ ਖਿਝੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਖਣ ਲਗੇ ਏਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਖਚਰਪੁਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਮਾਯਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਸੜਦੇ ਕੁੜ੍ਹਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰਗਏ, ਜਾਂ ਸਵੇਰੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਨਾ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਕੇ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ, ਪਰ ਓਹ ਤਾਂ ਵੀ ਨਾ ਆਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਸਿਖ ਭੇਜੇ ਪਰ ਓਹ ਫੇਰ ਭੀ ਨਾ ਆਏ ਤੇ ਸਗੋਂ ਕਠੋਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਜੋਗ ਬਚਨ ਬੋਲੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ

ਆਪ ਉਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਜੋਗ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤੇ ਏਹ ਭੀ ਆਖਣਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇ ਅਸੀ ਕੀਰਤਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਾਂ ਉਨਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੇ ਵਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾਤੇਅਜੋਗ ਬਚਨਾਂਨਾਲਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਰ ਨਾਂ ਸਕੇਤੇ ਆਖਿਆ "ਜਾਓ ਕੁਸ਼ਟੀਓ! ਤੁਸਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੁਸੀ ਕੁਸ਼ਟੀ ਹੋ" ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਮੁੜ ਆਏ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਰੰਦੇ ਫੜੋ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਓ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਕ ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਧੇ ਸਾਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਰਾਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਆਯਾ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਣ ਲਗੇ ॥

ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਗਾ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਤੇ ਨੀਲੇ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ ਹਾਰ ਪਾਕੇ ਖੋਤੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗਿਰਦੇ ਫੇਰਿਆਜਾਵੇਗਾ॥ ਉਧਰ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਕੋਹੜ ਹੋਗਿਆ, ਬੜੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋਏ, ਕੋਈ ਭੀ ਸਰਾਪ ਦਾ ਡਰਦਾ ਅਰਜ਼ ਨਾ

ਕਰ ਸਕੇ। ਓੜਕ ਭਾਈ ਲਧਾ ਜੋ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੀ ਓਸਨੇ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਅਤੀ ਦੁਖੀ ਦੇਖਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਓਹੋ ਰੂਪ ਬਣਾਯਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ,ਅਰਥਾਤ ਲਾਹੌਰੋਂ ਹੀ ਖੋਤੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ, ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਤੇ ਜੁਤੀਆਂਦਾ ਹਾਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਏਨਾਂ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਓਸੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਉਸਤਤੀ ਕਰਣ ਤਾਂ ਰੋਗ ਹਟੇਗਾ। ਤਦ ਸਤੇ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਜੱਸ ਦੀ ਵਾਰ (ਜੋ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ) ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਜਿਉਂ ੨ ਉਚਾਰਦੇ ਗਏ ਤਿਉਂ ੨ ਕੁਸ਼ਟ ਹਟਦਾ ਗਿਆ, ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਏਸ ਵਾਰ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਓਹ ਨਵੇਂ ਨਿਰੋਏ ਹੋ ਗਏ, ਓਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀਨੇ ਵਰ ਦਿਤਾਕਿ ਜੋ ਸਿਖ ਏਸ ਵਾਰ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਰੋਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇਗਾ ਓਸਦੇ ਸਭ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ ॥

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੇ ਚੰਦੂਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਿਆਰ ਹੋਣੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਐਥੋਂ ਤੀਕ ਅਧਿਕ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰ ਭੇਟ ਦੀ ਉਗ- ਰਾਹੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਬਾਈ ਮਸੰਦ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ

ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ ਦਸ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਨਾਇਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਵੜੇ ਆਖੀਦਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰੱਖੇ ਸੇ ।ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਕੱਤਕ ਵਿਚ ਸੰ: ੧੬੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹੀ ਖੱਤ੍ਰੀ (ਰੁਹੀਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੌਕਰ ਹੋਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਸੀ) ਓਸਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਨਾਈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਓਸਦੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਨਾਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰ ਘਰ ਵਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਜੱਸ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਤੇ ਰੌਣਕ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਏਹੋ ਗੱਲ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸੀ । ਚੰਦੂ ਨੇ ਕੁੜਮਾਈ ਦਾ ਸਗਨ ਤੋਰਨ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਏਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇੱਟ ਮੋਰੀ ਨੂੰ ਲਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਹੱਛਾ ਮੇਰੀ ਧੀ ਸਿੱਖਾਂਦੀ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਕਹਾਵੇਗੀ (ਹੋਣਹਾਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ),ਏਹ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ ਕੁਬੋਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਕਿ ਏਸ ਪਾਪੀ ਦਾ ਨਾਤਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ,ਏਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੋਰੀ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਜਾਂ ਏਹ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਚੰਦੂਲਾਲ ਦੇ ਲਾਗੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਚੰਦੂ ਦਾ ਸਾਕ ਨਾ ਲਿਆ।ਏਸ ਤੋਂ ਚੰਦੂ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਿਆ । ਏਹ ਸੁਣਕੇ

ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਨੇ ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲੇ। ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਭੀ ਤਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸੀ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੋਯਾ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਪੁੱਜਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਜੋ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਦਾ ਭਨਵਈਆ ਸੀ ਓਹ ਭੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਚੰਡਾਲ ਚੌਕੜੀ ਬਨ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਗੁੰਦਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਆਮਦਨੀ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਅਰਜੀ ਦਿਵਾਈ, ਜੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਸਮਝਾਉਂਣੇ ਕਰ ਖਾਰਜ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਈ ਪਰ ਇਕ ਹੇਹਰ ਪੰਡ ਤੇ ਦੂਜਾ ਕਦੇਰ ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਚੌਦਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਬਿਘੇ ਦਾ ਰਕਬਾ ਪੁਰਾਣੀ ਸਨਦ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ॥

ਮੇਹਰਵਾਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਸੁਲਭੀ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਮਰਨਾਂ

ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤੀ ਆਮਦਨੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਿਲ ਗਏ ਪਰ ਓਨ ਫੇਰ ਭੀ ਸਬਰ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਕਯੋਂਕੇ ਓਸਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਗੀਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਮੀਲੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਅੱਛਾ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਓਹਲਓ ਕਯੋਂਕੇ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਦਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਆਯਾ ਸੀ ਹੁਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਚੰਦੂ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਦੀ

ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਹਰਵਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦ ਓਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਆਪਣਾ ਮੁਤਵੰਨਾ ਬਨਾਯਾ ਸੀਤੇਹੁਣਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋ ਪਿਆ ਹੈ ਸੋ ਓਹ ਓਸਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂਤੇ ਅੱਧੀ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਕਬਰਸ਼ਾਹਦੇਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਵੰਨੀਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਲਹੀ ਤੇ ਚੰਦੂ ਨੇ ਛਲ ਵਲ ਕਰਕੇ ਵਡੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਓਸਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਲਹੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ ਏਹ ਹੁਕਮ ਦੇਕੇ ਤੋਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਜਾਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵੰਡਵਾਦਿਓ॥

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਏਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਰਮੋਂ ਨੇ ਭੀ ਲੱਡੂ ਵੰਡੇ ॥ ਓਧਰ ਜਦ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਸਿਖੀ ਵੰਡਾਉਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਪਾਕੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤ ਥਾਪ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਆਯਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਕਲਯਾਣਾ, ਸਾਲੋ, ਕਿਦਾਰਾ,ਮੁਕੰਦਾ, ਕਾਲਾ, ਬਹਿਲੋ, ਭਗਤੂ, ਗੁਰਦਾਸ, ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਲਭੀ ਦਾ ਕਪਟ ਸੁਣ ਕੇ ਓਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਜ਼ਾ ਮੰਗੀ,ਤਾਂਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਸੰਤਰੂਪ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦੇ ਸਨ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆਃ—

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫

ਗਰੀਬੀ ਗਦਾ ਹਮਾਰੀ ॥ ਖੰਨਾ ਸਗਲ ਰੇਨੁ ਛਾਰੀ ॥ ਇਸੁ ਆਗੈ ਕੋ ਨ ਟਿਕੈ ਵੇਕਾਰੀ ॥ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਕੀ ਓਟਾ ॥ ਜੋ ਸਿਮਰੈ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਉਧਰਹਿ ਸਗਲੇ ਕੋਟਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਜਸੁ ਗਾਇਆ ॥ ਇਹ ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਧਨੁ ਪਾਇਆ॥ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਆਪੁ ਮਿਟਾਇਆ ॥ ਸਭੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥ ੨ ॥ ੧੬ ॥ ੮੦ ॥

ਕੁਦਰਤ ਐਸੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਜਦੋਂ ਬਜਾਸਾ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੱਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ ਖਾਂ ਨੇਓਸਤੋਂਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਮੰਗੀ(ਜੋ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਓਸ ਵੱਨੀਂ ਬਾਕੀ ਸੀ)ਓਸ ਅਗੋਂਹੰਕਾਰਵਿਚ ਸੱਯਦ ਨੂੰ ਗਾਹਲ ਕੱਢੀ,ਓਸਨੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਐਸੀਮਾਰੀ ਜੋ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਸਿੱਟਿਆ ਤੇ ਆਪ ਦੌੜ ਕੇ ਝੱਲ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫੌਜ ਸਭ ਮੁੜ ਗਈ । ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਏਹ ਹਾਲ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਹੋਯਾ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਪਾਸ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਕੇ ਆਖਣ ਲਗਾ,ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ(ਜੋ ਓਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬੜੇ੨ ਧਾੜਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ

ਨੂੰ ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸਲ ਲਗਾ ਤੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਪਾਸ ਜਾ ਉਤਰਿਆ।ਜਦ ਏਸਤੋਂ ਬਚਾਉ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੌਸਲਾ ਰੱਖੋ, ਸੁਲਹੀ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਸਕੇਗਾ:-

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫

ਸੁਲਹੀ ਤੇ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਖੁ॥ਸੁਲਹੀ ਕਾ ਹਾਥੁ ਕਹੀ ਨ ਪਹੁਚੈ ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੂਆ ਨਾਪਾਕੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਖਸਮਿ ਸਿਰੁ ਕਾਟਿਆ ਖਿਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਗਇਆ ਹੈ ਖਾਕੁ ॥ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤਵਤ ਪਚਿਆ ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ ॥ ੧ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਧਨੁ ਕਿਛੂ ਨ ਰਹਿਓਸੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਸਭ ਭਾਈ ਸਾਕੁ॥ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਿਨ ਜਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਪੂਰਨ ਵਾਕ ॥ ੨ ॥

ਓਧਰ ਸੁਲਹੀਖਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਦੋਵੇਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਚਿਤਵਦੇ ਰਹੇ, ਜਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਵਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਦਾ ਘੋੜਾ ਐਸਾ ਤ੍ਰਬਕਿਆ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਛਾਲੇ ਹੀ ਪੰਜਾਵੇ ਉਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਦੂਜੀ ਛਾਲੇ ਘੜੰਮ ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਡਿਗ ਕੇ ਸੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ

ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸੱਤ ਹੋਇਆ। ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਤਾਂ ਕਾਫਰਹੋਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਰੋ ਧੋ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠਾ। *ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਏਹ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ॥

ਹੁਣ ਧੀਰਜ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਸਿੱਟਕੇ ਬਾਪ ਬੇਟਾ ਤਾਹਰਬੇਗ ਖਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਰੋਏ, ਤੇ ਆਖਣ ਲਗੇ"ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਾਤ ਕਰੇ ਅਣਹੋਈ" ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਨ ਲਵੇਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਿਆਉਂ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਕਬਾਦੀ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਯਤੀ ਸਮਝ ਲੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਦਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਖਿਲਜੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਿਆ। ਓਸ

*ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਜੇਹੜਾ ਅਸਾਂ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਵਾਰੀਖੀ ਹੈ ਤੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਟਾਲੀਏ ਨੇ ਲਿਖ੍ਯਾ ਹੈ:ਪਰ ਸੂਰਜਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖ੍ਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਲਾਹੌਰਨੂੰਜਾਂਦਾਹੋਯਾ ਘੜੇ ਉੱਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਮੇਰੀ ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਵੇਖੋ ਇਹ ਸੱਟ ਮੈਨੂੰ ਕਯੋਂ ਵੱਜੀ ਹੈ?ਦੀਵਾਨਚੰਦ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਨਮ ਪੱਤ੍ਰੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਸਮੇਤ ਚੋਰੀ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ: ਲੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਹਨ ਓਹ ਚੁਰਾਕੇ ਲੈਗਏ ਹਨ।ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾਜੇ ਓਥੇ ਗਈਹੋਊ ਤਾਂ ਓਹ ਭੇਜ ਦੇਣਗੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿਓ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਲੈਕੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਸੁਲਭੀਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੈ ਅਸਵਾਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਤ੍ਰਾਂ ਬਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਾਰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਆਵੀਂ ਪਰ ਓਹ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀਇਕ ਸੱਯਦ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ॥ ਸੁਲਹੀਖਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੋਠੇ ਪਿੰਡ ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਸੜ ਮਰਨਾ ਲਿਖ੍ਯਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਪੜੋਤ੍ਰੇ ਸੋਢੀਕੌਲ ਨੇ ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਕੇ ਸੰ: ੧੭੨੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਬਸਾਯਾ ਸੀ। ਏਹ ਬਾਤ ਕੋਠੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਨਦ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜੋ ਕੌਲਦੀ ਉਲਾਦ ਪਾਸ ਹੁਣਭੀਹੈ।

ਸਮੇਂ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਭੀ ਦੱਖਨ ਵੱਲੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੁੜ ਆਯਾ, ਉਸਨੇ ਦੋਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਨਸਫ ਹੋਕੇ ਲਿਖਤ ਕਰਵਾਕੇ ਏਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਾਈ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਮਸੰਦ ਮੇਹਰਵਾਨ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਹੈ:–ਇਕ ਮਸੰਦ ਸੁਚਾ ਨਾਮ ਬੰਨੂ ਟਾਂਕ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ, ਦੂਜਾ ਧਨੀ ਘੇਬ ਡੇਹਰੇ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਗਣਿਆਂ ਦਾ, ਤੀਜਾ ਝੰਗ ਚਨਿਓਟ ਦੇ ਪ੍ਰਗਣੇ ਦਾ ॥

ਜਾਂ ਏਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੇਹਰਵਾਨ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਦਯਾਲੂ ਸੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਜੋ ਮੇਹਰਵਾਨ ਦੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਂਙ ਹੀ ਮੰਨਣ। ਸੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਗ ਪਏ, ਪਰ ਪਗ-ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ, ਓਹ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇਂ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਪਾਸ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਨ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ

ਜਦ ਵੈਸਾਖ ਸੰ: ੧੬੬੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਯਾ ਕਸਬੇ ਵਟਾਲੇ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੀ ਚੁੱਕ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ

ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇਜੋ ਪੁਸਤਕਬਨਾਯਾ ਹੈ ਓਸ ਵਿਚ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਤੇ ਚੰਦੂ ਨੇ ਐਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਬਾ ਕੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਵਟਾਲੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਆਪ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਗਏ ਤੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਪੰਜ ਸਤ ਸਿਆਣੇ ਸਿੱਖਾਂਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕਰਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਜਾਂ ਅਕਬਰਬਾਦਸ਼ਾਹਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬਦੇਪੜ੍ਹਨਦਾਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀਨੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਯਾਃ-

ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੫

ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੰ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ ॥ ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬੰਦੇ ਚਸਮ ਦੀਦੰ ਫਨਾਇ ॥ ਦੁਨੀਆ ਮੁਰਦਾਰ ਖੁਰਦਨੀ ਗਾਫਲ ਹਵਾਇ॥ਰਹਾਉ ॥ ਗੈਬਾਨ ਹੈਵਾਨ ਹਰਾਮ ਕੁਸਤਨੀ ਮੁਰਦਾਰ ਬਖੋਰਾਇ॥ ਦਿਲ ਕਬਜ ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ ॥ ੨ ॥ ਵਲੀ ਨਿਆਮਤ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ ॥ ਜਬ ਅਜਰਾਈਲੁ ਬਸਤਨੀ ਤਬ ਚਿਕਾਰੇ ਬਿਦਾਇ ॥ ੩ ॥ ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮ ਕਰਦੰ ਪਾਕ ਅਲਾਹ ॥ ਬੁਗੋ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਪੇਸਿ

ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਸੱਚੇ ਲੋਗ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਪਰ ਚੁਗਲਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਠੰਢੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਆਖ੍ਯਾ ਏਹ ਸ਼ਬਦਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਨਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਤਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪੱਤ੍ਰੇ ਉਲਟਾ ਕੇ ਉਂਗਲ ਰਖਕੇ ਆਖਯਾ ਐਥੋਂ ਪੜ੍ਹੋ, ਤਾਂ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਆਯਾਃ—

ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮਹਲਾ ੫

ਅਲਹ ਅਗਮ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ ॥ ਛੋਡ ਖਿਆਲ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਧੰਧੇ ॥ ਹੋਇ ਪੈਖਾਕ ਫਕੀਰ ਮੁਸਾਫਰੁ ਇਹ ਦਰਵੇਸੁ ਕਬੂਲੁ ਦਰਾ ॥ ੧ ॥ ਸਚੁ ਨਿਵਾਜ ਯਕੀਨ ਮੁਸਲਾ ॥ ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਹੁ ਆਸਾ॥ਦੇਹ ਮਸੀਤ ਮਨੁਮਉਲਾਣਾ ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ ਪਾਕੁ ਖਰਾ ॥ ੨ ॥ ਸਰਾ ਸਰੀਅਤਿ ਲੇ ਕੰਮਾਵਹੁ ॥ ਤਰੀਕਤਿ ਤਰਕਖੋਜ ਟੋਲਾਵਹੁ ॥ ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ ਮਿਲਹੁ ਹਕੀਕਤਿ ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਨ ਮਰਾ ॥ ੩॥ ਕੁਰਾਣੁ ਕਤੇਬ ਦਿਲ ਮਾਹਿ ਕਮਾਹੀ ॥ ਦਸ ਅਉਰਾਤ ਰਖਹੁ ਬਦਰਾਹੀ॥ਪੰਚਮਰਦ ਸਿਦਕਿ ਲੇ ਬਾਧਹੁ ਖੈਰਿ ਸਬੂਰੀ ਕਬੂਲਪਰਾ ॥ ੪ ॥ ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈਖਾਕਾ ॥ ਭਿਸਤੁ ਪੀਰ ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ ॥ ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ

ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ ਆਲਾਹੁਜਰਾ॥੫॥
ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਸੋਈ ਕਾਜੀ ॥ ਜੋ ਦਿਲੁਸੋਧੈਸੋਈ
ਹਾਜੀ ॥ ਸੋ ਮੁਲਾ ਮਲਊਨ ਨਿਵਾਰੈ ਸੋਦਰਵੇਸ
ਜਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਧਰਾ ॥ ੬ ॥ ਸਭੇ ਵਖਤ ਸਭੇ
ਕਰਿ ਵੇਲਾ॥ਖਾਲਕੁਯਾਦਿ ਦਿਲੈਮਹਿਮਉਲਾ॥
ਤਸਬੀ ਯਾਦ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨੁ ਸੁੰਨਤਸੀਲੁ
ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ॥੭॥ਦਿਲਮਹਿਜਾਨਹੁਸਭ ਫਿਲ.
ਹਾਲਾ ॥ ਖਿਲਖਾਨਾ ਬਿਰਾਦਰ ਹਮੂ ਜੰਜਾਲਾ॥
ਮੀਰ ਮਲਕਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ
ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ ॥ ੮ ॥ ਅਵਲਿ ਸਿਫਤਿ ਦੂਜੀ
ਸਾਬੂਰੀ ॥ ਤੀਜੈ ਹਲੇਮੀ ਚਉਥੈ ਖੈਰੀ ॥ ਪੰਜਵੈ
ਪੰਜੇਇਕਤੁਮੁਕਾਮੈਏਹਿਪੰਜਿ ਵਖਤ ਤੇਰੇ ਅਪਰ
ਪਰਾ॥੯॥ ਸਗਲੀ ਜਾਨਿਕਰਹੁ ਮਉਦੀਫਾ ॥
ਬਦ ਅਮਲਿ ਛੋਡਿ ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ ॥ਖੁਦਾਇ
ਏਕੁ ਬੁਝਿ ਦੇਵਹੁ ਬਾਂਗਾਂ ਬੁਰਗੂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ
ਖਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਬਖੋਰਹੁ ਖਾਣਾ ॥
ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਧੋਵਹੁ ਮੈਲਾਣਾ ॥ ਪੀਰੁ
ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ ਅਜਰਾਈਲੁ ਨ ਦੋਜ
ਠਰਾ॥ ੧੧ ॥ ਕਾਇਆ ਕਿਰਦਾਰ ਅਉਰਤ
ਯਕੀਨਾ॥ਰੰਗਤਮਾਸੇਮਾਣਹਿ ਕੀਨਾ ॥ ਨਾਪਾਕ
ਪਾਕੁਕਰਿਹਦੂਰਿ ਹਦੀਸਾ ਸਾਬਤਸੂਰਤਦਸਤਾਰ
ਸਿਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋਵੈ॥
ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਦਿਲ ਤੇ ਧੋਵੈ॥ਦੁਨੀਆਰੰਗ ਨ

ਆਵੈ ਨੇੜੈ ਜਿਉ ਕੁਸਮ ਪਾਟੁ ਘਿਉਪਾਕੁ ਹਰਾ ॥੧੩॥ਜਾ ਕਉ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰਵਾਨਾ॥ ਸੋਈ ਮਰਦੁ ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ ॥ ਸੋਈ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ ਸੋ ਬੰਦਾ ਜਿਸੁ ਨਜਰਿਨਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਾਦਰ ਕਰਣ ਕਰੀਮਾ ॥ ਸਿਫਤਿ ਮੁਹਬਤਿ ਅਥਾਹ ਰਹੀਮਾ॥ਹਕੁ ਹੁਕਮੁ ਸਚੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੁਝਿ ਨਾਨਕ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸ ਤਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਗ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਚੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਭੀ ਚੈਨ ਨਾ ਆਯਾ ਤੇ ਸਰਬਦਿਆਲ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੂੰ (ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ) ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਯਾ, ਜਦ ਓਹ ਪੱਤ੍ਰਾ ਉਲਟਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਏਹ ਸਬਦ ਆਯਾ:—

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫

ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈਖੁਦਾਇ॥ਕੋਈਸੇਵੈ ਗੁਸਈਆ ਕੋਈ ਅਲਾਹਿ॥੧॥ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਕਰੀਮ॥ਕਿਰਪਾਧਾਰਿਰਹੀਮ॥੧॥ਰਹਾਉ॥ਕੋਈ ਨਾਵੈ ਤੀਰਥਿ ਕੋਈਹਜਜਾਇ॥ਕੋਈ ਕਰੈ ਪੂਜਾ ਕੋਈ ਸਿਰੁ ਨਿਵਾਇ॥੨॥ਕੋਈ ਪੜੈ ਬੇਦ ਕੋਈ ਕਤੇਬ॥ ਕੋਈ ਓਢੈ ਨੀਲ ਕੋਈ ਸੁਪੇਦ॥ ਕੋਈ ਕਹੈ ਤੁਰਕ ਕੋਈ ਕਹੈ ਹਿੰਦੂ॥ਕੋਈ ਬਾਛੈ

ਭਿਸਤੁ ਕੋਈ ਸੁਰਗਿੰਦੁ॥੪॥ਕਹੁਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਤਿਨਿ ਭੇਦੁ ਜਾਤਾ ॥ ੫॥

ਏਹ ਸਬਦ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਿਸਚਾ ਹੋਗਿਆ ਕਿ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸਿਵਾਇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀਮਹਿਮਾਤੇ ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਚੁਗਲ ਝੂਠੇ ਹਨ, ਫੇਰ ੫੧ ਮੋਹਰਾਂ ਪੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਖਿਲਤ ਦੇਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ, ਮਹਾਂਦੇਵ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਚਲਾਣਾ।

ਜਦ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਾਬਲ ਵੱਲੋਂ ਮੁੜ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀਦੇਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਤੋਗੁਣੀ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਭਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲੰਗਰ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਇਛਯਾ ਨਹੀਂਸੀ, ਪਰਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਟਾ ਤੀਸਰੀਪਾਤਸ਼ਾਹੀਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ)ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਠਕੀਤਾ,

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾਸਾਡੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਏਹੋ ਹੈ ਜੋ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਪਾਲੋ, ਕਯੋਂਕੇ ਤੇਰੀ ਪਰਜਾਬਾਰਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਪੈਜਾਣਦੇ ਸਬੱਬ ਭੁਖੀ ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ,ਏਸਦੀਪਰਵਰਸ਼ ਕਰੋ,ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸਦੀ ਪਰਜਾ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਓਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਮੇਸ਼ ਭਿਸਤ (ਸ੍ਵਰਗ) ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਭੀ ਓਨ੍ਹਾਂਦੀ ਕਾਯਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਜੋ ਫਰਮਾਓ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਛਡ ਦੇਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਭੀ ਅੰਨ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਜਸ ਬਹੁਤ ਫੈਲ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਸੱਥਰ ਲੈਹ ਪਿਆ ਪਰ ਪੇਸ਼ ਕੁਛ ਨਾ ਜਾਏ। ਏਸੇ ਸੰ:੧੬੬੨ ਬਿ: ਅੱਸੂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਤੇ ਕੱਤਕ ਵਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਮਹਾਂਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾਕੇ ਦੇਹ ਛੱਡੀ। ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਨਮਿਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬਜੀਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲਖਡੂਰਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਜਗਜ ਕੀਤੇ। ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਨੂ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਤੁਰਿਆ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ੨੭ ਮਘਰ ਸੰ: ੧੬੬੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਸੂਲ ਉਠਿਆ ਕਿ ਤੜਫ ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ॥

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਨਾ

ਏਸੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੨ ਬਿਃ ਵਿਚ ਅਕਬਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰੇ ਪਿਛੋਂ ਓਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਲੀਮ ਨੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਜਹਾਂਗੀਰ ਰੱਖਯਾ ਤਾਂ ਓਸਦਾ ਬੇਟਾ ਖੁਸਰੋ ਓਸ ਨਾਲ ਵਿਗੜ ਗਿਆ, ਪਰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਨੱਠ ਆਯਾ । ਓਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸੇ। ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੱਡੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖਰਚ ਦੀ ਤੰਗੀ ਜਿਤਾ ਕਰ ਆਖਯਾ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਤੇਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦਿਓ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਖੁਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਕੇ ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰਦੇਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਝੂਠੇ ਰਾਜ ਦੀ ਇਛਯਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰੁਪਯਾਭੀ ਸਾਡੇ ਫਕੀਰਾਂਪਾਸ ਕਿਥੋਂ ਆਯਾ? ਏਹ ਤਾਂ ਚਲਦੀ ਸਰਾਂ ਹੈ।ਆਮਦਨੀ ਤੇ ਲੰਗ੍ਰ ਦਾ ਖਰਚ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਫੇਰ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋਨੇ ਨਿੰਮ੍ਰ ਹੋਕੇ ਆਖਯਾ ਤਾਂ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਓਸਦੇ ਪਿਛੇ ੨ ਲਾਹੌਰ ਆ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਖੁਸਰੋ ਜੇਹਲਮ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਮਸੀਤਵਿਚੋਂ ਫੜਿਆ ਜਾਣੇਕਰ ਲਾਹੌਰਲਜਾਕੇਕਤਲਕੀਤਾਗਿਆ।

ਤਦੋਂ ਚੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੇਰ ਮੌਕਾ

ਮਿਲਿਆ, ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਹਰਵਾਨ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਏਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਓਹ ਚੋਰਾਂ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਰਖ ਕੇ ਮੁਲਕ ਲੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਓਸੇ ਦੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜਨਮ ਪਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ, ਓਸੇ ਪਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਲੈਣਗਿਆ ਹੋਯਾ ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇਫੇਰਸੁਲਹੀਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਓਸੇ ਨੇ ਮਰਵਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾਖਰਚਵਾਸਤੇਦੇਕੇ ਆਪਣਾ ਕਈ ਲੱਖ ਮੁਰੀਦ ਓਸ ਦੀ ਕੁਮਕ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਛੇਤੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਦੀਤਾਂ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਹੁੰਦਾ। (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ਓਸੇ ਦੀ ਬਾਤ ਉਤੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਅਹਿਦੀਆ ਭੇਜ ਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਸੰ: ੧੬੬੧ ਬਿ: ੨੨ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸੇ, ਹੁਣਆਪਣਾਅੰਤ ਸਮਾਂਨਿਕਟ ਦੇਖ ਕੇ ੭ ਜੇਠ ਸੰ: ੧੬੬੩ਬਿ:ਨੂੰਗੁਰਿ-ਆਈ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾ ਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ, ਭਾਈ ਗੁਰ-ਦਾਸ, ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ, ਭਾਈ ਸਾਲੋ, ਭਾਈ ਕਲਜਾਣੇ ਆਦਕ ਨਾਮੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕਾਰਬਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਸੌਂਪ ਕੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਬਿਧੀਆ, ਲੰਗਾਹਾ, ਪਿਰਾਣਾ, ਏਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕਰ ਲਾਹੌਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ॥

ਭਾਈ ਸੁਧੂ ਭਗਤ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਈਦਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਙ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਲੋੜਵੰਦ ਸੀ, ਓਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਓਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ । ਓਸਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ । ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਈ,ਸਤਸੰਗਹੁੰਦਾਰਿਹਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸੰਝ ਸਮੇਂਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਓ । ਸਿਖ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇਵਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂਸਿਖਾਂਨੂੰ(ਜੋਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸਰੋਂ ਲਿਆਏ ਸੇ) ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ । ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਖਬਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੋਬਰੂ ਗਏ ਤਾਂ ਏਨਾਂ ਦੇ ਸੂਧੇ ਸਾਦੇ ਲਿਬਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਓਸ ਦਾ ਏਹ ਸ਼ੱਕਜਾਂਦਾਰਿਹਾਕਿਏਹ ਧਾੜਵੀਆਂ ਯਾ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਣਗੇ,ਸਗੋਂਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ* ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਸਿਖਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇਵੈਰੀਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਇਕ ਲਖ ਰੁਪਯਾ ਦਿਤਾਹੈ ਏਸਲਈਮੈਂਤੁਹਾਡੇਪਰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਡੰਡ ਲਾਯਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇਃਅਸਾਂ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਵੈਰੀ ਸਮਝਕੇ ਰੁਪਯਾ ਨਹੀਂਦਿਤਾ, ਏਹ ਕੇਵਲਕਿਸੇ ਚੁਗਲਖੋਰ ਨੇ ਝੂਠ ਹੀ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਤੇ ਦੀਨ ਸਮਝ ਕੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾਹੈ ਤੇ ਅਸੀ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ

*"ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕੋਈ ਖੁਦਾਇ।" ਇਤਿਆਦਕ ॥

ਦਾਰ ਯਾ ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਵੀਏ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਛ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਰੁਪਯਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ॥

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਲਾਹੌਰਦੇ ਨਾਜ਼ਮਨੇ ਪਾਸੋਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਹੜੀ ਪੁਸਤਕ ਤੁਸਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜੇ ਓਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਆਪ ਤਾਰੀਫ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੀ ਮਾਫ ਹੋ ਜਾਊ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਕਿ ਏਹਕੰਮ ਸਾਡੇਵੱਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਏਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਹੈ ਓਹੋ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਵਧ ਘਟ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥

ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਉਠ ਗਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸਿੰਧ ਮੁਲਕ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਯਾ, ਪੰਜ ਸਿਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰਤਾਂਡੇਉਢੀ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਹੁਣ ਲਾਲ ਖੂਹ ਵਾਲੀ ਹਵੇਲੀ ਰਾਜੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਹਿਲ ਪਾਸ ਹੈ)ਲੈਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ,ਹੁਣ ਕੀ ਵੱਸ ਜੇ? ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਨਾਤਾ ਮੰਨ ਲਓ,ਨਹੀਂਤਾਂ ਮੈਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰਾਂਗਾ,ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚਚਾਰ ਹਰਫ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਦੇ ਲਿਖ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਜਰਮਾਨਾ ਭੀ ਮਾਫ ਕਰਾਕੇ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥

ਇਸ ਵੇਲੇ ਪਰਬਤ ਸਮਾਨ ਅਚੱਲ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ,ਹੇ ਚੰਦੂ!ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ,ਨਾਤੇ ਵਾਸਤੇਅਸੀਸਿਖਾਂਦੇ ਕਹੇਪ੍ਰਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਓਹ ਪ੍ਰਣ ਕਦੇਨਹੀਂਤੋੜਾਂਗੇ,ਕਯੋਂਕਿ"ਅੰਡਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ॥ਜਲਪਰਬਤ ਬਨ ਰਾਇ ਜਾਇਗੋ ਇਕ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ"॥ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦਦੀ ਤਾਰੀਫ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਸਕਦੇਕਯੋਂਕੇ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇਧਰਮਦੇਪ੍ਰਚਾਰਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ ਝੂਠੀਖੁਸ਼ਾਮਤ ਤੇਰੇ ਵਾਂਙ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ,ਚਾਹੇਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਕਿਉਂਨਾਚਲੇ ਜਾਣ।ਫੇਰਚੰਦੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਹਿਣਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਪਰ ਬਣਦੀਹੈਤਾਂ ਸੱਭੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੇਖਾਂਗਾ ਨਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋ?ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚ ਬਾਤ ਕਹੀਸੀ, ਪਰ ਚੰਦੂ ਨੂੰ"ਗਧੇ ਨੂੰ ਮਿਸਰੀ ਤੇ ਬਾਂਦ੍ਰ ਨੂੰ ਘਿਓ"ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਕੋਲਾ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤੋਸ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਾਂ ਦੇਣਾ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਸੌਣ ਦੇਣਾ ॥

ਏਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਆਪ ਕੋਮਲ ਸੇਜਾ ਪਰ ਜਾ ਸੁੱਤਾ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੁਖ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀਰ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਸੇ,ਪਰ

ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਪੂਰਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੰਦੂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਆਯਾ ਤੇ ਫੇਰ ਆਕੇ ਓਹੋ ਗੱਲਾਂ ਆਖੀਆਂ, ਪਰ ਜਾਂ ਸਾਫ ਜਬਾਬ ਪਾਯਾ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਿਆ ਕਿ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬੈਠਾਓ ਤੇਹੇਠ ਅੱਗ ਬਾਲੋ। ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਦੇਗ ਵਿਚ ਜਗਤ ਦੇ ਰੱਖਯਕ ਨੂੰ ਬਿਠਾਯਾ, ਪਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਰਾ ਭਰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹਾਇ ਤੋਬਾ ਮੂੰਹੋਂ ਆਖੀ ॥

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਫੇਰ ਆਯਾ ਤੇ ਓਹੋਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਆਖੀ, ਪਰ ਜਾਂ ਮੰਨੀ ਨਾਂ ਗਈ ਤਾਂ ਹੁਕਮਦਿੱਤੋਸ ਕਿ ਅੱਜ ਗਰਮ ਰੇਤ ਏਹਨਾਂ ਉਪਰ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਨੌਕਰ ਗਰਮ ਰੇਤ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਪਾਉਣ ਲਗੇ, ਪਿੰਡੇ ਉਪਰ ਫਲੂਹੇ ਪੈਗਏ, ਸਾਰੀ ਦੇਰ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਪਰ ਮੱਛੀ ਵਾਂਙ ਹੋਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇੱਡੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰੇ ॥

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਚੰਦੂ ਨੇ ਫੇਰ ਆਕੇ ਕਿਹਾ ਤਦ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਤਦ ਹੁਕਮ ਦੇਗਿਆ ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਪੁਰ ਬਠਾਓ ॥

ਜਾਂ ਏਹ ਖਬਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਕ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ)ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਪਤ ਲੋਹ ਉਪਰ ਬੈਠਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਕੇ ਕੰਬ ਉਠਿਆ, ਅਰਜ਼

ਕੀਤੀਓਸ ਕਿ ਓਹੋ !ਆਪ ਐਡੇ ਕਸ਼ਟ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਦੇਵਾਂ ਵੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਭੀ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਵਾਵਾਂ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਏਹ ਦੁਖ ਨਹੀਂ,ਕਿੰਤੂ ਸੁਖ ਹੈ, ਕਯੋਂਕੇ ਸਾਡੇਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਵਿਚ ਹੈ,ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਏਹਸਾਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ ਕਯੋਂਕੇ "ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ" ਪੁਨਹ "ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਹਿ ਸੁਆਮੀ" ਪੁਨਹ " ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਨਿਰਲੇਪ॥ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿਕਮਲ ਅਲੇਪ ॥ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜ ਏਕ ॥ ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੋਊ ਖੋਦੈ ਕੋਊ ਚੰਦਨ ਲੇਪ " ॥

ਇਤਯਾਦਿਕਬਚਨ ਸੁਣਾਕੇਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਏਹ ਨੇਮ ਸੰਪੂਰਨ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀ ਓਸਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀਏਂ ਤੇ ਸਹਿਨ ਦੇ ਜੋਗ ਹੋਵੀਏ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਧਰਤੀ ਵਰਗਾ ਧੀਰਜ ਦੇਖਕੇ ਮੀਆਂਮੀਰ ਭੀ ਸਲਾਮ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ॥

ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੋਂਹ ਜੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ ਤੇਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਦੀ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮਣਸੀ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਈ ਤੇ ਰੁਦਨ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਗੀ,ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ!ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਦੇ ਦੁਖ ਹੱਦ ਤੋਂ ਭੀ ਲੰਘ ਗਏ ਹਨ ਮੈਂ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ,ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਸੀ ਏਹ

ਭਾਣਾ ਕਦ ਤਕ ਵਰਤਾਓਗੇ? ਬਸ ਕਰੋ ਬਸ ਕਰੋ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੁਖ ਨਾ ਵਿਖਾਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ,ਧਰਮ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਜਾਹ ਹੁਣ ਏਹਨਾਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸੂਰਜ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇਗਾ॥

ਅਗਲੀ ਭਲਕ ਬੜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਚੰਦੂ ਆਯਾ ਤੇ ਗਊ ਦਾ ਕੱਚਾ ਚਮੜਾ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨ ਜਾਓ, ਅਜੇ ਭੀ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਏਸ ਚਮੜੇ ਵਿੱਚ ਸੀਤੇ ਜਾਓਗੇ।ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਇਸਦਾਕੁਛਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਖਯਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਚੁੱਪਨੂੰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਮਝ ਬੈਠਾ ਤੇ ਦੋ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਕੇ ਰਾਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਯਾ ਦੇ ਦਿਤੀ॥

ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਦੂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬਾਹਰ ਬਯਾਕੁਲ ਹੋਏ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸੇ,ਨਾਲ ਹੋ ਪਏ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਭੀ ਬਹੁਤ ਇਕਠੀ ਆ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਦੇਹ ਤਯਾਗ ਦਿਤੀ। ਏਸ ਵੇਲੇ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੋਂਹ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤਯਾਗ ਗਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦਰਯਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇਹੁਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਏਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਦਾ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਖੁਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ੧੫੦) ਡੇਢ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ

ਰਜਾਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ, ਇਕ ਖੂਹ ਮਾਫੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਨੰਦੀਪੁਰ ਸਯਾਲਕੋਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ੬੯੨) ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੀ ਇਸ ਗੁਰ ਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਆਦਕ ਚੰਗੀ ਰੌਣਕ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਲਗਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਸਜਾਵਟ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ॥

ਏਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ੨੮ ਬਰਸ ੪ ਮਹੀਨੇ ੧੧ ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ੨੪ ਬਰਸ ੯ ਮਹੀਨੇ, ੨ ਦਿਨ ਗੁਰਿਆਈ ਕਰ ੫੩ ਬਰਸ ੧ ਮਹੀਨਾ ੧੨ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੋਗਕੇ ੨੨ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਸੰ: ੧੬੬੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਗਏ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

੧—ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਸਮੇਤ ਜਨਮ ਕਥਾ

ਏਹ ਗੁਰੂ ੨੧ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੩ ਸੰ: ੧੬੫੨ ਬਿ: ਤੇ ਸੰ: ੧੫੯੬ ਸਾਲ ੧੨੬ ਨਾ: ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਢਲੀ ਰਾਤ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ੪ ਕੋਹ ਪਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਦੇਈ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ॥

੨੧ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੰ: ੧੬੬੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਖਤ੍ਰੀ

ਦੀ ਬੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਡੱਲੇ ਪਿੰਡ ਦੁਆਬੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ੧੩ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ ਸੰਮਤ ੧੬੧੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਬਕਾਲੇ ਵਾਲੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਲੰਬ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਈ। ਤੀਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ੧੧ ਸ਼ਾਉਣ ਸੰਮਤ ੧੬੭੬ ਬਿਃ ਨੂੰ ਦਯਾਰਾਮ ਮਰਵਾਹੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਨਾਲ ਮੱਡਯਾਲੀ ਪਿੰਡ ਹੋਈ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੬੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ੮ ਕਤਕ ਸੰਮਤ ੧੬੭੦ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤੇ ੧੬ ਮਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੭੫ ਬਿਃ ਨੂੰ ਅਣੀਰਾਇ ਜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ੨੩ ਕੱਤਕ ਸੰਃ ੧੬੭੪ ਬਿਃ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਜੀ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੋਂ ਕੱਤਕ ਪੁੰਨਜਾਂ ਸੰਃ ੧੬੭੬ ਬਿਃ ਨੂੰ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਤੇ ੨੧ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੨ ਸੰਃ੧੬੭੮ ਬਿਃਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ॥

ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਤਾਂ ੭ ਬਰਸ ੧੦ ਮਹੀਨੇ ੧੧ ਦਿਨ ਦੇ ਹੋਕੇ, ਅਸੂ ਵਦੀ ੧੦ ਸੰਃ ੧੭੮੫ ਬਿਃ ਨੂੰ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਿਵਾਂਉਣੇ ਕਰ ਬਿਨਾਂ ਬਿਵਾਹ ਕਰਾਏ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤੇ ਅਣੀਰਾਇ ਜੀਭੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤਾਨਦੇ ਹੀ ਪਧਾਰਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਦੀ ਉਲਾਦ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੀਏ ਤੇ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਅਨੰਦ ਪੁਰੀਏ ਸੋਢੀ ਹਨ।

ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ॥

੨—ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਨਾ ਅਤੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਬਧ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਕਰਨੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ੯ ਹਾੜ ਵਦੀ ਸੱਤਮੀ ਸੰ:੧੬੬੩ ਬਿ:ਵਿੱਚ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਜੀ, ਸੇਲੀ, ਟੋਪੀ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਤਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਮੰਜੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਲੀ ਬੇਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਟੋਪੀ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦਿਓ, ਸਾਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਜ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਾਓ, ਕਜੋਂਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਨਹੀਂ ਦਬਦੇ। ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇਜੀ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਤੇਗ ਪਹਿਨਾਈ ਓਹ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਹਿਨਲਈ, ਜਾਂ ਓਹ ਲਾਹਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢਾਜੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ: ਏਹ ਪੀਰੀ ਦੀ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਮੀਰੀ ਦੀ ਦੂਜੇਪਾਸੇ ਪਹਿਰਾਓ।ਏਹ ਕਹਿਕੇਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੇਂ ਪਹਿਨ ਲਈਆਂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਤਖਤ ਉਪਰ ਹੋ ਬੈਠੇ ਓਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰੌਣਕ ਪਰ ਹੈ। ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਨੇ ਏਹ ਪੌੜੀ ਉਚਾਰੀ ਸੀ। ਯਥਾ:—

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਕਰ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਵਾਰੀ। ਚੱਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਢੀਆਂ ਰੂਪ ਦਖਾਵਨ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ। ਥਡ ਜੋਧਾ ਗੁਰ ਸੂਰਮਾ ਦਲ ਭੰਜਨ ਹੈ ਪਰ ਉਪਕਾਰੀ। ਪੂਜਨ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਛੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤਕ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੀ। ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸਤਗੁਰੂ ਬੋਲੇ ਮੁਖਤੇ ਸੁਨੋ ਸੰਸਾਰੀ। ਕਲਜੁਗ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਢੀਆਂ ਨਿਹਚਲ ਨੀਉਂ ਉਸਾਰ ਖਿਲਾਰੀ। ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਤਗੁਰ ਧਰ ਅਵਤਾਰੀ॥

ਏਹ ਪੌੜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਧਰਮ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰ ਬੀਰ ਲੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਢਾਡੀਆਂ ਤੋਂ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਸੁਣਕੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੱਗਜਾ ਕਰਕੇ ਢਾਡੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ॥

੩—ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਲਿਖਣੇ ਤੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣੀ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਪਾਸ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਸਿਖ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਘੋੜਾ ਚੰਗਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਾਡੀ ਭੇਟ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਏਹ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਘੋੜੇ, ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ਲਿਆ ਕਰ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ

ਬਹੁਤ ਰੁਪਯਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੌਹਾਂ ਪੁਰੀਆਂ (ਅਰਥਾਤ ਗੋਇੰਦਵਾਲ, ਖਡੂਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ) ਨੂੰ ਚੁੱਲੇ ਪੱਕੇ ਭੰਡਾਰੇ ਦਿਤੇ ਜਿਸਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਜਸ ਬਹੁਤ ਹੋਯਾ। ਫੇਰ ਬਡੇ ੨ ਬਹਾਦਰ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਣ ਲਗੇ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਘੋੜਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਿਆਵੇ ਉਸ ਪਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਦਦ ਪਹੁੰਚਣ ਲਗੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਥਰਨ ੨ ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ॥

ਪੰਜ ਹਾੜ ਐਤਵਾਰ ਸੰ: ੧੬੬੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦੀ ਨੀਉਂ ਰਖ ਕੇ ਓਥੇ ਬੈਠਕੇ ਸਭਾ ਲਾਉਣ ਲਗੇ ਤੇ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਜਿਉਂ ੨ ਦੌਲਤ ਆਵਣ ਲਗੀ ਤਿਉਂ ੨ ਸੈਨਾ ਰਖਣੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਆ ਭਰਤੀ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ ਢਾਢੀਆਂ ਤੋਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੯ ਧੁਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਵਿਚ ਭੀ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਹੁੰਦੇ, ਢਾਡੀ ਭੀ ਐਸੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕਿ ਕਾਇਰ ਭੀ ਸੁਣਕੇ ਸੂਰਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਚੌਂਕੀਚੜ੍ਹਨੇਦੀਰੀਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਂਨੇਸੰ:੧੬੬੯

ਬਿ: ਵਿਚ ਚਲਾਈ ਹੈ ॥

੪-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਚਰਨ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸੇ, ਪਰ ਅਕਲ ਹਿੰਮਤ, ਉਦਾਰਤਾ, ਭਗਤੀ, ਸ਼ਕਤੀ, ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸੇ। ਰੋਜ਼ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਕੇ ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਤਾੜੀ ਲਾ ਬੈਠਦੇ। ਪਹੁ ਫੁਟੀ ਤੋਂ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀਸਜਾਕੇਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਸਮੇਤ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਆਕੇ ਪਹਲੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜੇ ਅਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ, ਫੇਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਛੋਟੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਪਰ ਆ ਬੈਠਦੇ,ਸਭਾ ਲਗ ਜਾਂਦੀ। ਸੱਤੇ ਬਲਵੰਡ ਤੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਜੁੱਧ ਦੇ ਸਾਕੇ ਤੇ ਵਾਰਾਂ ਸੁਣਦੇ। ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ,ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮ ਵਰਤਾਕੇ ਆਪ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਬਿਰਾਜ ਰਹਿੰਦੇ। ਦਿਨ ਢਲੇ ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾ, ਹੱਥ ਉਤੇ ਬਾਜ ਬੈਠਾਕੇ ਆਪਣੇ ਜੋਧਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਓਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਾਉਣੇ ਘੋੜੇ ਭਜਾਉਣੇ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਕੌਤਕ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਜੇਹੇ ਦਿਨ ਰਹੇ ਮੁੜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ

ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ, ਰਹਿਰਾਸ, ਅਰਦਾਸ ਚੌਂਕੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜਦੇ। ਜਦ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਕੁਸਤੀ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਜੰਗ ਦਾ ਅਭਜਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ॥

੫—ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ

ਸੰਮਤ ੧੬੬੯ ਬਿ: ਨੂੰ ਲਾਹੌਰੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਲਾਹੌਰ ਭਾਟੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇਦੇਅੰਦਰ ਜੀਵਣਤ੍ਰਖਾਣ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਉਤਰੇ(ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾਹੈ) ਏਥੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ,ਅਨੰਤ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ (ਜੋ ਕਿਲੇਦੇ ਪਾਸ ਹੈ) ਬਨਵਾਇਆ। ਏਥੇ ਛੱਜੂ ਭਗਤ, ਪੀਲੋ, ਭੈਰੋਨਾਥ,ਸੋਭਾਗਿਰ, ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਮੀਆਂਮੀਰ, ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਪਰੇਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਰੋਜ਼ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੀਆਂਮੀਰ ਨੂੰ (ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਯਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੀਰ ਸੀ) ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਓਹ ਅਗੋਂ ਉਠਕੇ ਆਣ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਲਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਵਡੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ। ਓਸ ਸਮੇਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿਚ ਸੇਖ ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਲਾਹੌਰੀ ਜੋ ਸੰ: ੧੭੨੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਸੀ, ਪੀਰ ਕੱਲਾ, ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ ਜੋ ੧੭੧੧ ਬਿ: ਵਿਚ

ਸਮਾਯਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ੇਖ ਕਰਮਸ਼ਾਹ ਕੁਰੇਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਬਹੁਤ ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬੈਠੇ ਸੇ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਤਰੀਕਤ ਹਕੀਕਤ ਮਾਰਫਤ ਵਿਚ ਗਯਾਨ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਕਰਮਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ, ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਮੈਂ ਅੱਜ ਚੋਲਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਮਰਾਂਗਾ। ਏਹ ਹੰਕਾਰਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ,ਸ਼ੇਖ ਜੀ!ਕੀ ਪਤਾਹੈਕਿਰੱਬਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਢੇਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੇਖ ਬੋਲਿਆ, ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਓੜਕ ਓਹ ਓਸੇ ਘੜੀ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ਪਰ ਮੁਲਤਾਨ ਪਾਸੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਖੂਨ ਬਦਲੇ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿਲੀਓਂ ਦੋ ਕੋਹ ਪਰ ਸੰ:੧੭੪੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਏਥੇ ਹੁਣ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ॥

੬-ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਰਚਨਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾਣਾ

ਲਾਹੌਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ਅਤੇ ੧੬੭੧ ਬਿ: ਨੂੰ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੀ ਨੀਂਉ ਰੱਖੀ ਤੇ ਓਸ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ॥

ਏਸ ਸਾਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ੭ ਮਹੀਨੇ ਸਿੱਖੀ

ਸੇਵਕ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਠਹਿਰ ਕੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ, ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਕੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਯਾ, ਮਕਾਨ ਬਾਗ ਤਯਾਰ ਕਰਾਏ ਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥

੭—ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਝਗੜੇ ਨਬੇੜੇ ਤੇ ਚੰਦੂ ਆਦਿਕ ਨੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ

ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ, ਏਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸੈਨਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ੧੨ ਪਿੰਡ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਤੇ ਆਬਾਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਸੋ ਏਨ੍ਹਾਂ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਜਦ ਕਈ ਇਕ ਝਗੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਚੋ ਸੱਚ ਆਪ ਹੀ ਨਬੇੜੇ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਕ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਭੀ ਝਗੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਪਾਸਹੀ ਫਰਿਆਦਾਂ ਕਰਨ ਲਗੇਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਖਨ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਪੌਸ਼ਾਕ ਤੇ ਵਰਤਾਰਾ ਰਖਕੇ ਨਿਆਉਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ॥

ਜਦ ਏਹ ਖ਼ਬਰ ਮੇਹਰਵਾਨ ਸੋਢੀ (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ) ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬੜਾ ਘਬਰਾਯਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਚੁਕਿਆ, ਪਰ ਜਦ ਕੋਈ ਹਾਕਮ ਓਸ

ਦੇ ਆਖੇ ਨਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਓੜਕ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰੋਯਾ। ਚੰਦੂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕੁਆਰੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ (ਜਿਸਦਾ ਸਾਕ ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਵੇਖ ਵੇਖ ਝੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੇਹਰਵਾਨ ਨੇ ਉਪਰ ਹੋਰ ਲੂਣ ਜਾ ਪਾਇਆ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭੀ ਚੰਦੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਨੂੰ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਨਾਤੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਾਫ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਖਿਆ (ਰੰਨ ਚਾਹੇ ਨੱਥ ਘੜਾਉਣੀ, ਖੱਸਮ ਚਾਹੇ ਨੱਕ ਵਢਾਉਣਾ) ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇਹਾਂ ਤੇ ਓਹ ਨਾਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਹ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਅਤਯੰਤ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕ ਉਠੀ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਓਨ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਤੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਾਈ, ਫੇਰ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਲਾਹੌਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਰਪੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਦਾ ਸੰਛੇਪ ਏਹ ਹੈ:-

ਰਪੋਟ—'ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨੇਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਛੱਡਕੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਫੜ ਰਖਯਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਚੌਤੁਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਖਕੇ ਓਥੇ ਸਭਾ ਲਾਕੇ ਹਾਕਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹਮੇਸ਼ ਇਨਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਝਗੜੇ ਆਪੇ ਨਬੇੜਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿੱਦਯਾ ਸਿਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕਰ ਜੰਗੀ ਫੌਜ ਤੇ ਸਾਮਾਨ ਅਕੱਠੇ

ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਮੁਲਕ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੈ, ਸੈਂਕੜੇ ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਏ ਰਹਿੰਦੇਹਨ, ਸੋ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਫਸਾਦ ਵਧੇਗਾ'। ਇਤ ਆਦਿਕ ਝੂਠੀ ਸਚੀ ਰਪੋਟ ਸੁਣਾ ਕੇ ਚੰਦੂ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਖੁਸਰੋਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਜੋ(ਗੁਰੂ)ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਚੱਟੀ ਲਾਯਾ ਸੀ ਸੋ ਓਹ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹੈਜ਼ੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਗੁਜਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਓਹ ਜਰਮਾਨਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ ॥

੭—ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲੀ ਜਾਣਾ

ਚੁਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਸੁਣਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਇਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੇ ਦਸਹਜ਼ਾਰੀ ਗੁੰਚਹ ਬੇਗ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਹਾਜਰ ਕਰੋ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚਖਾਯਾ ਜਾਏ।ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟ ਧਰ ਕੇ ਸਭ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਣਾਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕਾਰ ਬਿਹਾਰ ਸਭ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ, ਕਲਿਆਣੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਬਹਿਲੋ, ਭਗਤੂ ;ਆਦਿਕ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਕੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਮੋਖਾ, ਰਾਜੂ, ਸਨਮੁਖ, ਦਿਲਵਾਲੀ, ਭਾਨਾ, ਮੁਨਸ਼ੀ, ਬਟਾਲੇ ਵਾਲਾ ਬਹਲ ਖਤ੍ਰੀ, ਕਾਲੀਦੀਨ, ਮੋਹਨ, ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਬੀਏ ਸੁੰਦਰਦਾਸ, ਵੈਰਾਗੀ ਗੰਗੂਸਿੰਘ, ਬਹਾਦਰ ਜੈਤਾ ਸ਼ੇਰ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਭਾਈ ਕਾਲਾ, ਤਖਤਾ ਮਲਵਈ ਦੁਲਤ ਜੱਟ ਜੇਹੜੇ ਅਧੇ ੨ ਮਣ ਦੀ ਸਾਂਗ ਰਖਦੇ ਸੇ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕ ਚੰਦ ਰਸਾਲ ਦਾਰ, ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਬਾਲੂ ਦੀਵਾਨ, ਤੇ ਭਾਈ ਸ਼ੇਰੂ ਆਦਿਕ ਇਕ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਪਜਾਦੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ੩ ਜੇਠ ਸੰ: ੧੬੭੩ ਬਿ: ੧੪੭ ਸੰ: ਨਾ: ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਯਾ ਲੈਕੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਆ ਉਤਰੇ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਖਡੂਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਡਰੌਲੀ, ਅਕੋਈ, ਕਾਮਲ ਪੁਰ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਪਹੋਏ ਜਾ ਠਹਿਰੇ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਵੰਡਿਆ ਤੇ ਭੰਡਾਰਾ ਦਿਤਾ ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਭਾਵ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ੨ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗੁਰਹਿ ਬੇਗ ਖਾਂ ਭੀ ਦਾਸ ਬਣ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਜਨੂੰ ਦੇ ਟਿੱਲੇ (ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਠਹਿਰੇ ਸੇ) ਜਾ ਉਤਰੇ। ਗੁਰਹਿ ਬੇਗ ਖਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈਕੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਤੰਬੂ ਕਨਾਤਾਂ ਤੇ ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ

ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖਸ਼ ਸ਼ਾਹੀ ਮੌਲਵੀ ਤੇ ਨਜ਼ਾਮਦੀਨ ਔਲੀਏ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪੀਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ (ਜੋ ਜੋਗ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ) ਭੇਜਿਆ। ਹੋਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਤਸੰਗੀ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇ। ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਬਿਠਾਉਣ ਤੇ ਹਲਵਾ ਖੁਲਾਉਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਰ ਸਮਝਾਂਗੇ, ਸੋ ਓਵੇਂ ਹੋਈ। ਦਿੱਲੀਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਥਾਲ ਲੈਕੇਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈਕੇ ਬਠਾਇਆਤੇਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਵਾਇਆ॥

ਸਿਕੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੱਚਾ ਪੀਰ ਸਮਝਕੇ ਸੁਆਲ ਕੀਤਾ, ਜਗਤ ਝੂਠਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ, ਜੇ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਜੇ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਖ ਕਿਉਂ ਭਾਸਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਪੀਰ ਜੀ! ਭਾਨਮਤੀ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਪਦਾਰਥ, ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸਰਪ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਸਤ ਅਸਤ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਯਨ ਮਿਥਯਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਕਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗਯਾਨ ਹੋਯਾਂ ਨਾ ਰਹੇ ਓਹ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਪੀਰ ਬੋਲਿਆ, ਜਗਤਮਿਥਯਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ:-ਸੁਇਨੇ ਤੇ ਗਹਣਿਆਂ ਦਾ, ਬਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸੂਤ੍ਰ ਦਾ, ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਦਾ ਜੋ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਓਹੋ ਜਗਤ ਦਾ ਤੇ

ਰੱਬ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਏਹੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਯਥਾ(ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰਕੈਸਾ। ਕਨਿਕ ਕਟਕ ਜਲਤਰੰਗ ਜੈਸਾ) ਪੀਰ ਬੋਲਿਆ ਜੇ ਏਹੋ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਲੋਕ ਕਿਉਂ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ ਜਿਕੂੰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਸੁਪਨੇਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਤੈਸੇ ਅਵਿੱਦਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।ਪੀਰ ਨੇਕਿਹਾ ਫੇਰ ਛੋਟੇ ਵਡੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਤੇ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਉਂ ਹਨ?ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਏਹ ਆਪਣੇਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਹ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਣੇ ਕਰ ਏਸੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਜਦ ਏਹ ਕਰਤਾ ਭੋਗਤਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇਆਤਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਹੈ, ਓਸ ਵਿਚਪਰਮਾ-ਤਮਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਤਆਦਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਪੀਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ॥

੯–ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨਾ

ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਭੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ, ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਤੇ ਗੁੰਚਹਿ ਬੇਗ ਖਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਲੈ ਆਏ । ੨੨ ਹਾੜ ਸੰ:੧੬੭੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀਪਰ ਬਿਠਾਯਾ।ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਾਸ ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ। ਆਖਜੰਸ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਓ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ:–

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫

ਗੋਇਲਿ ਆਇਆ ਗੋਇਲੀ ਕਿਆ ਤਿਸ ਡੰਫੁ ਪਸਾਰੁ ॥ ਮੁਲਹਤਿ ਪੁੰਨੀ ਚਲਣਾ ਤੂੰ ਸੰਮਲ ਘਰਿ ਬਾਰੁ ॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੋਮ ਵਾਂਗ ਪਿਘਲ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੰਗਰ ਦੇ ਦਾਣੇ ਘਾਸ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥

ਹੁਣ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿਚ ਨਿਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਪਰ ਵਧੇਰੇ ਸੱਪ ਲੇਟਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਅਨੇਕ ਉਪਾਇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲੱਗਾ॥

ਭਾਵੇਂ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਈ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰੇ ਸੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਕ ਘੋਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਈ ਆਦਮੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨਬੇੜ ਛੱਡੇ ਸੇ, ਜਾ ਵੜੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕੋਈ ਜੋਧਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ, ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰੇ? ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਦੇ ਦੰਦ ਜੁੜ ਗਏ ਤੇ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਯਾ ਓਹੋ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਯਾ। ਓੜਕ ਚੰਦੂ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਝਟ ਪੈਰ ਪਜ਼ਾਦੇ ਹੀ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਗਰਜੇ, ਜਾਂ ਸ਼ੇਰ ਉਛਲ ਕੇ ਆਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਪਰ ਐਸੀ ਢਾਲ ਮਾਰੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪੈਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਫੇਰ ਖੰਡਾ ਮਾਰਕੇ ਦੋ ਧੜ ਕਰ ਸਿੱਟਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਯਾ ਤੇ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ॥

੯--ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਗਰੇ ਜਾਣਾ

ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਗਰੇ ਗਿਆ

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬਹਾਦਰ ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਚਲਵੱਈਏ ਆਏ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਜਦ ਦਰਜਾ ਜਮਨਾ ਵਿਚ ਤੂੰਬਾ, ਬੋਤਲ, ਕਾਲੀ ਹਾਂਡੀ ਸਿੱਟਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਗਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੱਥ ਹੀ ਸਭਤੋਂ ਵਧਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤੀਰ ਖਾਲੀ ਨਾ ਗਿਆ। ਆਗਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣ ਲਗੀ ਤੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲਗੇ, ਤਦ ਸਭ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲਗੇ। ਏਥੇ ਹੀ ਇਕ ਘਸਿਆਰੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁਜੱਸ ਸੁਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੇ, ਪਰ ਭੀੜ ਵਿਚ ਡਰਦਾ ਅਗੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਡੇਰਾ ਭੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਖੋ ਵਖ ਤੰਬੂ ਲਗਾਕੇ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਓਹ ਘਾਹੀ ਇਕ ਟਕਾ ਲੈਕੇ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਟਕਾ ਅਗੇ ਰਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਤੇ ਮੁਕਤ ਕਰੋ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਯਾ ਜਗੀਰ ਲੈ ਲੈ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਓਹ ਦੂਸਰੇ ਤੰਬੂ

ਵਿਚ ਹੈ । ਫੇਰ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਘਾਹੀ ਭੁਦ ਪਟ, ਆਮੁਕਦ ਵਕਾ ਛੁਕਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਆ ਲੱਗਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਿਦਕ ਵੇਖਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸਾਕਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨਾ ਮਿਲਨ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਰੋਂਦੀ ਰਹੇ ਤੇ ਅੰਨ ਜਲ ਛੱਡਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜੇ ਤੁਸੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ੨ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮਣ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਜਾ ਖਲੋਤੇ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮਣ ਮੂੰਹ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਧੋਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਦੰਗ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਾ ਆਖੇ ।

੧੦–ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲੇ ਗੁਆਲੀਇਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ

ਜਿਉਂ ੨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਇ ਤਿਉਂ ੨ ਚੰਦੂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਭੁਖ ਘਟਦੀ ਜਾਏ । ਸਚ ਹੈ—ਆਪਣੀ ਕਰਤੂਤ ਜੇਹਾ, ਡਰ ਸੋ ਸਵਾਰ, ਦ

ਭੀ ਨਹੀਂ, ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੜੇ ਤੇ ਸੋਚੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਕਰਤੂਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਈ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਚੰਦੂ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀ ਧੀਰਜ ਭੀ ਦੇਣ ਪਰ ਓਹ ਹਾਹੁਕੇ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਰਹੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਦੂਤ ਪਾਏ, ਪਰ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਾ ਸਰਿਆ। ਓੜਕ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਗਿਆ ਤਾਂ ਚੰਦੂ ਦਾ ਦਾਉ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇਕ ਨਜੂਮੀ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇਕੇ ਓਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਾਯਾਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਆਈ ਹੈ, ਏਸਦਾ ਉਪਾਇ ਛਿਤਾਬੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਢੇਸੱਤਵਰ੍ਹੇ ਕਲੇਸ਼ਦੇਵੇਗੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਉਪਾਇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਸੋਢੀ ਖਤ੍ਰੀ 'ਜੁਆਨ ਉਮਰ, ਜਪੀ, ਤਪੀ, ਬਰਕਤਵਾਲਾ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਨਾਮਹੋਵੇ ਓਹ ਦੱਖਣ ਦਿਸਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚਜਾਕੇ ੪੧ ਦਿਨ ਧਿਆਨ ਤੇ ਜਾਪ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਟਲੇਗੀ। ਬਾਦਸਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਵਿਚਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਜਾਏ ਤੇਜਿਥੇ ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਹੋਵੇ ਬੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਜ਼ੁਬਾਨਹੋਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਦੇ ਭੀ ਹਿਤਕਾਰੀਹਨ, ਜਪ ਭੀ ਮਨਲਾਕੇ ਕਰਨਗੇ ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਭੀ ਪਾਸੋਂ

ਭਰਕੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਏ (ਗਰਜ਼ਮੰਦ ਅੰਧਾ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਯਾ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਆਖਯਾ ਮੇਰੀ ਰੱਖਯਾ ਵਾਸਤੇ ਗੁਆਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਹਮਨ ਜਪ ਕਰੋ, ਚਾਲੀਹਾ ਕੱਟੋ ॥

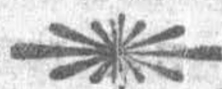
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਏਤਨਾ ਹੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਏਹ ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਜੰਮੀ ਹੈ ਓਸੇ ਨੂੰ ਖਾਏਗੀ। ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਛੱਡਕੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ੧੧ਵੈਸਾਖਸੰ:੧੬੭੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਗੁਆਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਓਥੋਂ ਦਾ ਕਿਲੇਦਾਰ ਹਰਦਾਸ ਨਾਮ ਆਗਰੇ ਦਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇਹੜਾ ਖਤ ਚੰਦੂਨੇ ਓਸ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਓਹ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੌ੧੦੦ਰੁਪਯਾ ਰੋਜ ਹੋਮ ਦੀ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਤੇ ਖਰਚ ਲਈ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਓਸਦਾ ਕੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਏਸੇ ਕਾਰਣ ਓਥੋਂ ਦੇ ਉਮਰ ਕੈਦੀ ਰਾਜੇ ਸਰਦਾਰ ਸਭ ਮੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਪੈੜਾ, ਬਿਧੀਚੰਦ, ਪਿਰਾਣਾ, ਰਾਜੂ ਏਹ ਸਿੱਖ ਜੋ ਕੁਛ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ

ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ ॥

ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਗਵਾਲੀਏਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਦੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕਿਲੇ ਗੁਆਲੀਏਰ ਵੱਲ ਆਉਣ ਲਗੇ ॥

ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਬਿੱਤਾਂਤ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਰਦ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਰਿਜ਼ਾ ਮੈਂ ਸੈਂਟੇਂ ਲੰਗਰ ਧਰਤ ਗਵਾਲੀਏਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸੇ, ਤੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾ ਕੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਕਿ ਏਸ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਈਸੂਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਏਹ ਆਖਦਾ ਕਿ ਜੇ ਓਹ ਈਸੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਖ ਏਸਦਾ ਏਹੋ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਓਹ ਤਾਂ ਸਹੀ ਈਸਰ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਚਾਹੇਗਾ ਆਪੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਇਗਾ, ਏਹ ਤਾਂ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਰੱਬ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਏਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਮੰਨੀਏ? ਓਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ

ਦੇਖਨ ਵਾਸਤੇ ਏਹੋ ਨਮੂਨਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਦ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਵਾਲੀਏਰ ਆਯਾ ਤਾਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਥੀਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿਖ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਸਭਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਰਖਾ ਦੁਆਰਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇਜੀ ਸਮੇਤ ਸਭਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਅਰਦਾਸ (ਚਿਠੀ) ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀ ਜਰਾ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਹੀ ਚਿਰ ਤੀਕ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਵਾਂਗੇ ॥

੧੧–ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੈ ਹੋਣਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਆਉਣਾ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ੪੦ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਭੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਬੁਲਾਯਾ, ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਬਯਾਕੁਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਹ ਤੇ ਬਦ-ਅਸੀਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਨਯਾਇਕਾਰੀ ਈਸ਼ਵਰ ਵੱਲੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਭਯਾਨਕ ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸੁਪਨੇ

ਆਉਣ ਤੇ ਦਬਾਉ ਪੈਣ ਲੱਗੇ* ਕਿ ਅੱਭੜਵਾਹਿਆ ਡਰ ਡਰ ਉਠੇ ਤੇ ਹਾਇ ਹਾਇ ਪਿਆ ਕਰੇ, ਅਨੇਕ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਟੂਣੇ ਟਾਮਣ ਕੀਤੇ, ਨਿਆਜ਼ਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਕੁਛ ਫਾਇਦਾ ਨਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤ੍ਰਾਸ ਦਾ ਪੀਲਾ ਡੱਕੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏ ॥

ਕੋਈ ਕੁਛ ਰੋਗ ਦੱਸੇ, ਕੋਈ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਚੰਮੜਿਆ ਦੱਸੇ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਵਾਰੀਖ ਦੁਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ† ਜੋ ਸੰਨ ੧੮੬੬ ਈ: ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਵਿਖੇ ਛਪੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਹੀਯਤ ਆਜ਼ਮ, ਕਾਮਵਰਖਨੀ ਆਦਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬਜੀ ਨੂੰ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਤੋਂ ਬੁਲਾਕੇ ਗੁਆਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ

---

*ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਸੱਦਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੇਠਾ (ਜਿਸਨੂੰ ਜੋਗ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਬਲ ਦੇਹ ਪਲਟ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੇ ਓਥੇ ਜਾ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ) ਸ਼ੇਰ ਬਣਕੇ ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਤਦ ਸ਼ੇਰ ਹਟਿਆ। ਓੜਕ ਜਦ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਏਸੇਤਰਾਂ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਨਜੂਮੀ ਬਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਰਾਤ ਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਉਪਾਇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜੇਠੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਆਖਯਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਬੁਲਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਏਹੋ ਸ਼ੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਖਾ ਜਾਏਗਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਵਣ ਵਾਸਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ॥

†ਏਹ ਕਿਤਾਬ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮੁਖਤਸਰ ਹੋਕੇ ਛਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਮਤਸਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।।

ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਓਹਨਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਆਹ ਤੇ ਬਦ ਅਸੀਸ ਯਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਐਸੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਈ ਜੋ ਡਰ ਡਰ ਉੱਠਣ ਲਗਾ, ਅਨੇਕ ਇਲਾਜ ਹੋਏ ਪਰ ਮਰਜ਼ ਨਾਂ ਘਟੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਨੇ ਨਜ਼ਾਮ ਦੀਨ ਔਲੀਏ ਚੇਲੇ ਪੀਰ ਜਲਾਲ ਦੀਨ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਓਨ ਕਿਹਾ, ਏਹ ਕਿਸੇ (ਖੁਦਾਰਸੀਦਾ) ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਤ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਓਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੋਕ੨੦੦ਵਰ੍ਹੇਦੀ ਆਖਦੇ ਸੇ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੀਰ ਫਖਰਦੀਨ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਰ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਏਹੋ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਸੰਤ ਤੇ ਤਕਲੀਫ ਪਾਉਣ ਬਦਲੇ ਬੱਗਾ ਪੂਣੀ ਵਾਂਙੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੱਚੇ ਸੰਤ ਦੇ ਲੱਛਣ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਵਿਚੋਂ "ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ" ਦੀ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਈ। ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਰਥ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਮੀਆਂਮੀਰਸਾਹਿਬਨੇ ਆਖਿਆ:ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਰਾਗ, ਦ੍ਵੈਖ, ਅਵਿੱਦਯਾ, ਅਸਮਤਾ, ਅਭਿਨਵੇਸ, ਏਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕਵਲ ਵਾਂਙ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਿਰਵਾਸੇ ਅਚਾਹ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਕੇ ਈਸ੍ਵਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਤਾੜੀ ਲਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਤ ਚਿਤ ਨਿਸਕਾਮੁ ਸਮਦਰਸੀ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਮੰਨਕੇ ਨਿਜਾ ਨੰਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ

ਅੱਠ ਸਿਧੀਆਂ ਭੀ ਉਸਦੇ ਤਾਬੇ ਹੋਨ ਤਾਂ ਭੀ ਦੁਖ ਦੇਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਛਿਆ ਸਮਝਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਪੁਰਸ਼ ਤੁਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਭੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਹਾਂ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਏਹ ਬਾਣੀ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਉਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਓਹੋ ਕਰ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਮੀਆਂਮੀਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪਿਆਤੇ ਚੰਦੂ ਉਪਰ ਦੰਦ ਪੀਹ ਲਏ ॥

ਮੀਆਂਮੀਰ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪਰ ਸਤਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਗੁਵਾਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਦੀ ਆਹ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ,ਜਦ ਤਕ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਲਵੇਂਗਾ ਤਦ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ॥ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨਾਇਬ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਖਿਲਅਤ ਦੇਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਨੂੰਬਡੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਆਓ !

੧੨-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ

ਜਦ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਗਵਾਲੀਏਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਘਿਘਿਆਇ ਕੇ ਚਰਨੀ ਆ ਲਗੇ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ:ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਨਾ ਛੁਡਾਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀ ਏਥੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ।ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਯਾਕੁਲਤਾ ਪਰ ਦਯਾਕਰਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾਭਾਈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਭ ਕੈਦੀ ਚੱਲਣ ਤਾਂ ਅਸੀ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀ ਤਾਂ ਅਸੀ ਏਥੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹਾਂ।ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਆਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਭ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਆਖਯਾ ਜੋ ਜਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਹਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਛੱਡਣਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ,ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਉਂ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਕੈਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਕੇ ਨਿਕਲ ਸੱਕਣ ਓਹ ਸਭ ਛੱਡੇਜਾਣ।ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗਲ ਓਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਹ ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਜਾਮਾ ਸੀ ਓਸ ਜਾਮੇਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਕਲੀ ਪੰਜਾਹ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਫੜ ਲਈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋਂਹ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਤਣੀਆਂ ਫੜ ਲਈਆਂ, ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਪਰ ਹੀ ਰਾਜੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਜਿਕੁਰ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਨਰਕੀ ਜੀਵ ਅਤੇ ਭੀਮਸੈਨ ਨੇ ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਬੰਦ ਵਿਚੋਂ ਰਾਜੇ ਛੁਡਾਏ ਸੇ ਏਸੇ ਤਰਾਂ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਨੇਕ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਕਢਾਏ। ਸੱਚ ਹੈ (ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਆ ਲੱਗੇ ਤੇ ਭੇਟਾ ਧਰਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਨਾਏ। ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਆਯਾ, ੭ ਸਾਉਣ ਸੰ: ੧੬੭੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਖਿਲਅਤ,ਜਿਗਾ, ਕਲਗੀ,ਸਿਰਪੇਚ,ਮੋਤੀ ਮਾਲਾ ਇਕ ਕੰਠਾ ਸੱਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੰਜ ਘੋੜੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਸਮੇਤ ਅੰਬਾਰੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ।ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਸਭ ਰਾਜੇ ਹਰਦਾਸਮਲ ਦਰੋਗੇ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹਦੇ ਰੋਬਰੂ ਆਏ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਤਾਬੇਦਾਰੀ ਤੇ ਖਿਰਾਜ ਦੇਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਕੇ ਲਿਖਤ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਖਿਲਅਤਾਂ ਦੇਕੇ ਸਭਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹਰਦਾਸ ਕਿਲੇਦਾਰ ਦੀ ਭੀ ਬਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਛੁਡਾਉਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੱਸ ਸਾਰੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਪੁੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਗ ਕੀ ਸਿਖਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ, ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਿਨਸ ਕੀਮਤੀ ਅਤੇ ਨਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ, ਧੰਨਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਹੋ ਧੁਨੀ ਠੌਰ ਠੌਰ ਫੈਲ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮੇਸ਼

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਗੇ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ। ਇਨਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਸਭ ਲੋਗ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਦਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੇ ਅਤੇ ਏਨਾਂ ਦੇ ਗਜਾਨ ਚਰਚਾ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਸੀਲੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਆਲਮ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਈਸ੍ਵਰ ਬੁਧੀ ਮੰਨਦੇ ਸੇ ॥

੧੩—ਰਾਜਾ ਤਾਰਾਚੰਦ ਨੂੰ ਈਨ ਮਨਾਉਣੀ

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਚੈਹਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਗਾ ਅਤੇ ਐਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ॥

ਏਸੇ ਸਾਲ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹਨੇ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਜ਼ਰਾਯਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਸਭਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਭਤੋਂ ਵਧਕੇ ਓਹਨਾਂ ਰਾਜਜਾਂਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਵਾਯਾ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਪਹੁੰਚਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਐਡੀ ਦੂਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਗਡਵਾਯਾ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੀ ਤੀਰੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਤੀਰ ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ, ਜੇਹੜੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਏਸ ਵਿੱਦਯਾ ਦੇ ਧਨੀ ਸਦਾਉਂਦੇ ਸੇ ਅਨੇਕ ਤੀਰ ਚਲਾਇ ਹਾਰੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ

ਤੀਰ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਵੇਧ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਪੜੇ ਦਾ ਆਦਮੀ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਗਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੀਰ ਹੀ ਵੱਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਕੇ ਮੂੰਹ ਥਾਣੀ ਨਿਕਲੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇਦਾ ਐਸਤਰਾਂ ਨਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਲਗਾ, ਛਾਤੀ ਤੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗਦਾ ਰਿਹਾ ਇਸ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਜਦ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸ ਦਾ ਸੈਲ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਤਾਰਾਚੰਦ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹੀਆਂ ਜੋ ਬਾਗੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਸਾਹੀਫੌਜ ਜਾਣੇ ਪਰ ਭੀ ਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਓਸ ਪਰ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਜੇਠ ਸੰ: ੧੬੭੫ ਬਿ: ਨੂੰ ਰੋਪੜ ਪਹੁੰਚਕੇ ਓਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਣ ਮਿਲਾਯਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਓਸਨੂੰਈਨ ਮਨਾਖਿਲਅਤ ਜਿਗਾਕਲਗੀ ਖਿਤਾਬ ਦੇਕਰ ਹਮੇਸ਼ ਦਾ ਝਗੜਾ ਮੁਕਾਯਾ। ਏਸੇ ਬਦਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ੭ ਸਤ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਰ ਪਯਾਦਾ ਦੇਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਉਪਰ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ॥

੧੪–ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਅਜਬ ਰੰਗ ਦੇ ਨਿਰਾਲੀ ਚਮਕ ਵਾਲਾ ਅਧਿਭੁਤ ਕਪੂਰਾਂ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨਾ ਦੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਕਦਾਣਾ

ਆਪਣੀ ਤਸਬੀ (ਮਾਲਾ) ਦਾ ਅਮਾਮ(ਸੁਮੇਰ)ਬਣਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂਜੀ ਬੋਲੇ ਇਹ ਭੀ ਸਭਆਪਦੀ ਦੌਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਤੋਂ ਭੀ ਚੰਗੀ ੧੦੮ (ਅਠੋਤ੍ਰ ਸੌ) ਦਾਣੇ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਤੇਰੇ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੁੱਛਣੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ। ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਮੀਆਂਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਚਨ ਭੀ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤੇਓਸੇ ਵਕਤ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਦੀ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਓਹ ਮੁੱਕਰ ਪਿਆ। ਪਰ ਜਦ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਓਸਦੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਖੂਨੀ ਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਜਾਣਕੇ ਓਸਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਕੇ ਓਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ: ਏਹ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਨਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੀ ਚਾਹੇ ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਮਾਫ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਹੈ ਏਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਏਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀ ਕੁਛ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਹ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਚੰਦੂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲਿਆਕੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਨਕੇਲ ਤੇ ਪੈਰੀ ਸੰਗਲ ਪਾਕੇ ਕੁਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਲਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ ॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਖਬਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹੁੱਮ ਹੁਮਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈ ਤੇ ਸਭ ਲੋਗ ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਥਾਲ ਲਿਜਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਮੇਲਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਏਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਯਾ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖਕੇ ਅਸਚਰਜ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਘੋੜੇ ਸੋਇਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਜ਼ੇਵਰਾਂ ਸਮੇਤ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਖਿਲਅਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਮਾਲਾ ਰਤਨ ਜੜਤ ਕੰਠਾ ਜੜਾਊ ਮੁੱਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕੀ ਸੌ ੨੧੦੦ ਅਕਬਰੀ ਮੋਹਰ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪੈੜੇ, ਬਿਧੀਏ, ਜੇਠੇ, ਕਲਜ਼ਾਣੇ, ਲੰਗਾਹੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਦਿੱਤੇ। ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਫੜੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਦਯਾਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛੁੱਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਥੋਂ ਛੁੱਟਕੇ ਓਹ ਝੱਟ ਦੌੜ ਗਏ ਤੇ ਚੰਦੂ ਵੱਲ ਮੁੜਕੇ ਤੱਕੇ ਭੀ ਨਾਂ॥

ਸੰ: ੧੬੭੫ ਬਿ: ਫੱਗਣ ਵਿੱਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਤੁਰੇ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਪਾਸ ਪਾਸ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਨੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਆਏ। ਕੁਰ-ਖੇਤ੍ਰ ਆਕੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਆ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਜੋ ਸਿੱਖ ਆਵਨ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦੂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਤੇ

ਫਿਟਕਾਂ ਦੇਣ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਯਾਂ ਚਿਕ ਥਾਣੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇਗਮ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਆਗਜਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਨੀਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾਃ ਪੁਤ੍ਰੀ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਹ ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀ ਹੋਕੇ ਆਖਣ ਲਗੀ ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਸਾਂ, ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ॥

੨੨ ਚੇਤ੍ਰ ਸੰਃ ੧੬੭੬ ਬਿਃ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਇੰਦ-ਵਾਲ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਖਡੂਰ ਆਦਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਯਾ, ਨਰਨਾਰੀਆਂ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਕਾਲਬੁੰਗੇਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਏ, ਫੇਰ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਮੱਥਾ ਆਣ ਟੇਕਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਸਿਰ ਵਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜ ਕੇ ਗੁਮਟਾਲੇ

ਵੱਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਯਾ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਵਾਯਾ, ਪਹਿਲੇ ਅਕਾਲਬੁੰਗੇ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਲ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ ਤੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਕੇ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਸਭ ਅਮੀਰ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਸ਼ਕਰ ਸਮੇਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਯਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹਲਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਤਕ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਸ਼ਾਹੀ ਨੌਕਰ ਖਰੀਦਨ ਓਸਦਾ ਮੁੱਲ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਲੈਣਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਭ ਬੇਗਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤੇ ਜ਼ਨਾਨੇ ਗਹਿਣੇ ਕਪੜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸੀ ਜ਼ੇਵਰ ਦੇਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਬੇਗਮਾਂ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਤਾਂ ਐਸਾ ਸੁਆਦ ਪਾਯਾ ਜੋ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਨਾ ਰੱਜੇ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਅਗੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਮੀਰਾਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਥਾਜੋਗ ਖਿਲਅਤ ਦੇਕੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ॥

੧੫–ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਚੰਦੂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਆਏ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇਸ ਦੇਸ ਦੇ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਏ ਤੇ ਪੂਜਾ ਭੇਟਾ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਗ ਗਏ। ਚੰਦੂ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਿਆ ਪਛਤਾਵੇ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਹੋਯਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਰੋਜ਼ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੋ ਵੇਲੇ ਲੱਗੇ, ਰਬਾਬੀ ਢਾਢੀ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕਾਇਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸੂਰਮਤਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਥੋੜਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਜਾਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਜਾਉਂਣ ਵਾਸਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਤੇ ਗੁੰਚਹ ਬੇਗ ਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਆਕੇ ਬੜੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਲੈਗਏ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੌੜੀ ਆਈ। ਭਾਈ ਬਿਧੀਆ ਤੇ ਜੇਠਾ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਹੱਟੀ ਹੱਟੀ ਓਸ ਤੋਂ ਕੌਡੀਆਂ ਮੰਗਾਈਆਂ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਦ੍ਰੋਹੀ ਜਾਣਕੇ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੇ ਤੇ "ਧੰਨਜ ਸਤਗੁਰੂ ਧੰਨਜ ਸਤਗੁਰੂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੱਗਜਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਾਰਦੇ ਸੇ। ਗਲੀ ਕੂਚੇ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਗੁਰਦਿੱਤੇ *ਭੜਭੂੰਜੇ

*ਏਸ ਭੜਭੂੰਜੇ ਤੋਂ ਰੇਤ ਗਰਮ ਕਰਵਾ ਕ ਚੰਦੂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪਵਾਈ ਸੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਓਸੇ ਦਿਨ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਢਿਆ।

ਦੇ ਭੱਠ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਓਸਨੇ ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਦੇ ਕੜਛੇ ਚੰਦੂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਕੇ ਇਕ ਕੜਛਾ ਐਸਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਤੜਫ ੨ ਕੇ ਓਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਓਸਦੀ ਦੇਹ ਕੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਈ ਗਈ। "ਅਹਿਕਰ ਕਰੇ ਸੋ ਅਹਿਕਰ ਪਾਇ ॥ ਕੋਇ ਨ ਪਕੜੀਐ ਕਿਸੈ ਥਾਇ ॥" ਜੈਸਾ ਓਸ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਓਸਾ ਹੀ ਫਲ ਪਾਯਾ ॥

ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਮਾਈ ਰਾਜੋ ਤੇ ਧਰਮੋਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਭਗਤ ਕਿਦਾਰੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਬਾਲ ਰੰਡੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਬਾਨਵੇਂ ਬਰਸ ਇਕ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਭਜਨ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਸੋ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਏਸੇ ਸਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇਕੇ ਮੁਕਤਿ ਬਖਸ਼ੀ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਭਾਟੀ ਦਰਵਾਜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ॥

ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜਵੰਦਾ ਵਾਹੀ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੁਰਮਰੀ ਮਹੱਲੇ ਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਬਾਂਕਾ ਅਰੋੜਾਸ਼ਹਾਲਮੀ ਦਰਵਾਜੇ ਦਾ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਜੱਗਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਗੁਮਟੀ ਮਹੱਲੇ ਦਾ, ਦਿਲੇ ਰਾਮ ਦੀਵਾਨ, ਭਾਈ ਭੂਪਾ ਅਰੋੜਾ, ਨੱਥੂਮੱਲ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜੌੜੇ ਮੋਰੀ ਦਾ, ਕਾਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਵਤਜਾਂ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਦਾ, ਬਾਬਾ ਮਲੇਰਾ ਖਤ੍ਰੀ ਸੂਤਰ ਮੰਡੀ ਦਾ ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਭਾਟੀਆ, ਸ਼ਾਹ ਇਨਾਇਤ ਕਾਦਰੀ, ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਸ,

ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲਾ, ਸ਼ਾਹ, ਹੁਸੈਨ, ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਵੈਰਾਗੀ ਭੈਰੋ ਨਾਥ ਸਬੁਧ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਇਤਯਾਦਿਕ ਲਾਹੌਰੀ ਭਗਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਜਲਸ ਤੇ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਹਰ ਵਕਤ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ॥

੧੭—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪਨਾਹ ਤੇ ਬਾਗ ਖੂਹ ਲਵਾਉਣੇ

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਡਾਢੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਣੇ ਕਰ ਅਮੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਭੀ ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਭੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਣੀ ਰਹੇ, ਕਿਉਂਕੇ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਜੀ ਸੱਚਾ ਸੱਚਾ ਨਿਆਉਂ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਚੈਹਰੀ ਲਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸੰਝ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਕਚੈਹਰੀ ਲਗਦੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਚੰਗਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਉਂਦਾ ਓਹ ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ॥

ਜੇਠ ਸੰ: ੧੬੭੬ ਬਿ: ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਾਬਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਿਛਲਾ ਸ਼ਾਹੀ ਮਾਮਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਰਿਹਾ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਲ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਕਲਯਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ

ਦਬਦਬਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧ ਗਿਆ ਏਸਸਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਪੁੱਜੇ, ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਵਿਚ ਖੂਹ ਅਤੇ ਓਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲਇਕ ਬਾਗ ਲਗਵਾਜਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ, ਓਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਪਨਾਹ ਕੱਚੀ ਬਣਵਾਈ ਜਿਸ ਤੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਧੂੜ ਸੰ: ੧੯੮੨ ਬਿ: ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜੇਹੀ ਬਨਵਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਤੋਪ ਤੇ ਫੌਜ ਬਰਾਬਰ ਫਿਰਦੀ ਰਹੇ। ਪਰ ਓਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪਨਾਹ (ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ)ਸੰ: ੧੯੨੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਢਾਹਕੇ ਇਟਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵੇਚਕੇ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਕਰਾਕੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਪਾਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਜਗਾ ਕੋਠੜੀਆਂ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ॥

੧੯–ਪਠਾਣ ਨੌਕਰ ਰਖਣੇ ਤੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰ ਵੱਸਣਾ

ਦੀਪਮਾਲਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਜਾ ਰਹੇ ਤੇ ਬਡੇ ਮੀਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਠਾਣ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਂ, ਅਮੀਰ ਖਾਂ, ਅਤਾਉਲ ਖਾਂ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ੨੬ ਆਦਮੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਉਜਾਗਰ ਸੂਰਬੀਰ ਸੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨੌਕਰ ਰਖੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ (ਜੋ ਗਿਲਜ਼ਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਆਲਮਪੁਰ ਦਾ ਸੀ) ਆਯਾ,

ਏਸ ਨੂੰ ਹੋਣਹਾਰ ਸਮਝਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਓਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪਰਵਸ਼ ਕਰਾਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਥੋੜੇ ਹੀ ਚਿਰ ਵਿੱਚ ਓਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਬੜੇ ਭਾਰੇ ਝੱਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜਾ ਕੰਢੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਊਆਂ ਮਹੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ ਓਧਰੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ। ਏਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਸਮੇਤ ਸਭ ਪਠਾਣ ਵੇਖਕੇ ਦੰਗ ਰਹ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ॥

ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਕਈ ਮਕਾਨ ਤੇ ਇਕ ਬਾਗ ਬਣਵਾਯਾ ਤੇ ਫੇਰ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਬਜਾਸਾ ਪਾਰ ਹੋ ੧੭ ਅੱਸੂ ਸੰਃ ੧੬੭੭ ਬਿਃ ਨੂੰ ਹਰਿ-ਗੁਬਿੰਦ ਪੁਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਗੱਡੀ, ਤੇ ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਵਸਾਏ ਤੇ ਇਕ ਮਸੀਤ ਇਕਸਰਾਇ ਇਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅਰਾਮ ਲਈ ਬਨਵਾਈ। (ਏਥੇ ਪਹਿਲੇ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਰੁਹੀਲਾ ਨਾਮੇ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਨਾਲ ਉਜਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ)

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਸਨਦ ਪਟਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਭਾਈ ਅਮੀਏ ਡੂਲੇ, ਜੇਠੇ, ਕਾਲੇ ਕਲਜਾਣੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਓਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਜਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਟਾਲੇ ਆ ਉਤਰੇ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਨਰੈਣ ਦਾਸ ਨੇ ਟਿੱਕੇ ਗੁਰ-ਦਿੱਤੇ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਨਿਹਾਲ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ ॥

੧੮, ਘੋੜੇ, ਕਾਜ਼ੀ, ਕੌਲਾਂ ਤੇ ਕੌਲਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਏਸੇ ਸਾਲ ਇਕ ਭਾਗ ਮੱਲ ਸੁਦਾਗਰ ਪਸ਼ੌਰੀਆ ਮੁਲਕ ਕਾਗਾਨ ਤੇ ਕਾਬਲ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਇਕ ਘੋੜਾ ਧਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਆਂਦਾ। ਜਦ ਕੋਈ ਗਾਹਕ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਖ ਦੇਵੇ ਜੋ ਇਹ ਘੋੜਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ ॥

ਜਦ ਲਾਹੌਰ ਆਯਾ ਤਾਂ ਓਥੋਂ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹਾਬਦੀਨ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਓਹ ਘੋੜਾ ਭੀ ਬਦੋ ਬਦੀ ਸੁਦਾਗਰ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਸੁਦਾਗਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਹਾਲ ਸੁਣਾਯਾ ਤੇ ਰੋ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ! ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰ, ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ

ਵਾਸਤੇ ਘੋੜਾ ਆਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਓਹੋ ਹੋਈ। ਓਹ ਘੋੜਾ ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਜੇਹਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋਯਾ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਲੱਤਾਂ ਭਾਰ ਖੜਾ ਰਹੇ, ਇਕ ਲੱਤ ਜ਼ਮੀਨ ਪਰ ਨਾ ਲਾਵੇ ਤੇ ਦਾਣਾ ਘਾਹ ਭੀ ਨਾਂ ਖਾਵੇ, ਅਨੇਕ ਉਪਾਇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਯਾ, ਸਗੋਂ ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਬੀਮਾਰੀ ਪੈਗਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਦੇ ਛੱਡਿਆ। ਜਦ ਓਸ ਦੇ ਘਰ ਭੀ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਪਾਸੋਂ ਸੰਃ ੧੬੭੮ ਬਿਃ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ। ਏਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਜੰਗ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕਾਜ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਸੇ (ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰ ਦੁਆਰਾ ਹੈ)। ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹਾਬਦੀਨ ਨੂੰ ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਗਯਾਨ ਵੀਚਾਰ ਸੁਣਦਾ ਰਹੇ। ਓਸ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿੱਚ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੇਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ੨ ਉਜਾਗਰ ਪੀਰ ਭੀ ਜਾਯਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਓਸੇ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕੌਲਾਂ ਨਾਮੇਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੀ ਚੇਲੀ ਰੱਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਫਜ਼ ਆਦਿਕ ਸੂਫੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਓਸ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਤਕ ਮੰਨੇ ਦੰਨੇ ਹੋਏ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੰਤ ਸੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਆਕੇ

ਗਜਾਨ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ੨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਯਾ ਕਰਦੇ ॥

ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕੌਲਾਂ ਭੀ ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੋਈ ਕਿ ਓਹ ਰੋਜ਼ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆਯਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸਨੇ ਯਾਦ ਕਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ। ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਬਾਪ ਕਾਜ਼ੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲੈਣ ਬਦਲੇ ਲੜ ਪਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਦੂਸਰੀ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ੨੦ ਬਰਸ ਦੀ ਨੂੰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਖਿਝਿਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਖਿਝਿਆ ਅਰ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਜੋ ਤੂੰ ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ, ਤਾਂ ਕੌਲਾਂ ਉਸਦੇ ਆਖੇਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀ। ਓੜਕ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਯਕ ਹੋਵੇਂਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇਬਹੁਤੇਰਾ ਸਮਝਾਯਾ ਪਰ ਜਦ ਕੌਲਾਂ ਸੱਚਾ ਪਾਸਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਨਾਵਟੀ ਗੱਲਾਂ ਪਰ ਨਾ ਰੀਝੀ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਏਹ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ

ਰੋਰੀ ਉਸਨੂੰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜਾਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਾਯਾ ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਅਬਦੁਲਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੌਲਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵੱਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕੌਲਾਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਈ ਹੈ, ਏਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਫਤਵਾ ਲਗ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹੀ ਆਦਮੀ ਏਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਆਪਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭੀ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਸ਼ਰਨ ਆਈ ਦੀ ਲੱਜਾ ਰੱਖਕੇ ਏਸਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਤਯਾਰ ਸੇ, ਏਸ ਲਈ ਕੌਲਾਂ ਭੀ ਅਬਦੁਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਘਿਘਿਆਇ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ,ਸੋ ਮੇਰੀ ਭੀ ਰੱਖਯਾ ਕਰੋ॥

ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਦੀਨ ਬਚਨ ਤੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਪਯਾਰੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗਾਹਕ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰੋਂ (ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬਾ ਖਾਂਦੇ ਸੇ) ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਛੀ ਸੱਤ ਸੌ ਕਰਵ ਦੀ ਵਿਥ ਪਰ ਝੁੱਲਾਂ,

ਵਾਲੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਕੋਠਾ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ, ਤੂੰ ਨਿਸ਼ੰਗ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਇਹਸੁਣ ਕੇ ਕੌਲਾਂਨੂੰ ਧੀਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਓਥੇ ਬੈਠਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗੀ॥

ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਰੌਲਾ ਪਾਯਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੱਢਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਤੇ ਮੀਆਂਮੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਉਡਾਕੇ ਉਸੇਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁਛ ਸੁਣਾਈ ਨਾਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ॥

ਕੌਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੀ,ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਵ ਨਾਂਗਿਆ, ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਖੇਲਦੇ ਦੇਖਕੇ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰ ਆਯਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜਗਤ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਭੀ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਏਹੋ ਸੋਚ ਵਿਚ ਘਰ ਆਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਪੈ ਗਈ,ਖ਼ਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਭ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਕੇ ਇਕ ਮਨ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਯਾਨ ਧਾਰਕੇ ਪੱਥਰ

ਹੋ ਪੈ ਰਹੀ । ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਜਿਕੁਰ ਭੀਲਨੀ ਦੇ ਘਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ, ਕਰਮਾ ਬਾਈ ਦੇ ਘਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗਏ ਸੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਤਾਂ ਓਹ ਅੱਗੇ ਬੇਸੁੱਧ ਪਈ,ਜਦ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉਪਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਦਾ ਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਹੋਯਾ ਹੋਯਾ ਦੇਖਕੇ । ਪੁੱਛਿਆ,ਤੇਰਾ ਏਹ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਕੀ ਤੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇਰਾ ਕੁਛਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਯਾ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ, ਸਭ ਸਚਾਰਹਾਲਕਹੋ?ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰ,ਹੰਝੂ ਵਹਾ, ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸੰਜੁਗਤ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਸਤਰਾਂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਆਪ ਨੇ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਭੀ ਸਵਾਰੋ,ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜੋ ਕੁਛ ਮੰਗੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾਈਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਰਹੇ । ਏਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੜੇ ਅਸਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੀਆਂਮੀਰ ਵਰਗੇ ਪੀਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਜਤ ਸਤ ਨਾਲ ਅੱਜ ਤਕ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਿਆਂ ਬਣੀ ਰਹੀਓਂ ਤੇ ਕੈਵੱਲਜ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਕੇ ਭੀ ਏਹ ਝੂਠ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਮੰਗਿਆ । ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਝੂਠੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੜੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੜੇ ੨ ਕਲੇਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਪ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਗਰਭ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਜੋ ਅਤਯੰਤ ਅਸਹਿ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਸਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਦੁਖ ਨਾਲ ਮਰ ਭੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਬਾਲਕ ਜਨਮ ਕੇ ਦੁਧ ਨਾ ਪੀਵੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬੜੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਫੋੜਾ ਫਿਨਸੀ ਤਾਪ ਖਸਰਾ ਮਾਤਾ ਦੰਦੀਆਂ ਨਿਕਲਨੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੇਖਕੇ ਮਾਤਾ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਮਲ ਮੂਤਰ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਗਲੀਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦੁੱਖ ਹਨ ਜੋ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।ਨਾਲ ਹੀਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਚੂਹੜੇ ਚਮਾਰਾਂ ਨੀਚ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਅੱਗੇ ਦੀਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਭੱਖ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਓਹ ਭੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਿਰ ਪਿੱਟ ਕੇ ਤੜਫ ੨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਲਾ ਜੇ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖ ਸਹਿਕੇ ਪਰਵਰਸ਼ ਭੀ ਕਰਲਿਆ ਤਾਂ ਓਸਦੇ ਮੰਗਣ ਵਿਆਹੁਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ

ਤਰੱਦਦ ਨਾਲ ਜੇ ਵਿਆਹਿਆ ਤਾਂ ਨੌਂਹ ਚੰਦਰੀ ਲੜਾਕੀ ਨਿਕਲ ਆਈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਲੇਸ਼ ਰਿਹਾ ਤੇ ਜੇ ਮੁੰਡਾ ਹੀ ਜੁਆਰੀਆ, ਸ਼ਰਾਬਖੋਰ ਨਿਕਲ ਆਯਾ ਤਾਂ ਭੀ ਬੱਡਾ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਯਾ, ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਐਤਨੇ ਕਸ਼ਟ ਹੋਣ ਓਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕਰ। ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਐਸਾ ਖਯਾਲ ਨਾਂ ਕਰਾਂਗੀ,ਅਤੇ ਆਪਮੈਨੂੰ ਵਰਦਿਓ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਨਾ ਫੁਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਏਹ ਤੈਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਫਲ ਹੋਯਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੱਛਾ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਭਾਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰਮੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀ ਤੈਨੂੰ ਐਸਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ਾਂਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਮਰ ਰਹੇਗਾ। ਕੌਲਾਂ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਓਸਦੇ ਪਾਸ ਸੀ, ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਰੱਖੀ ਤੇ ਆਖਿਅ,ਲਓ ਏਸਨੂੰ ਭੀ ਜਿੱਥੇ ਜੀ ਚਾਹੇ ਖਰਚ ਕਰੋ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਹ ਰੁਪਯਾ ਕੋਟੂ ਮਲ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਮਾਂ ਕਰਾਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਤਲਾਉ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ,ਲੈ ਏਸੇ ਤਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਕੌਲਸਰ ਰੱਖਿਆ, ਤੂੰ ਏਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਝ ॥

ਕੌਲਸਰ ਤਾਲ ੧੬੮੧ ਬਿ: ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕਰਾਕੇ ੧੬੮੪ ਬਿ: ਤਕ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰਕਰਵਾਯਾ, ਜਾਂ ਦਰੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੌਲਸਰ ਰਖਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੋਈ ਪਹਿਲੇ ਕੌਲਸਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇਗਾ ਓਸ ਦੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਿਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਵਾਕ ਹੈ "ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਿਆਵੈ। ਉਦਮ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਵੈ" ਏਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਕੌਲਸਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਗੀ, ਜੋ ਓਹੋ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲੀ ਆਰਹੀਹੈ। ਕੌਲਾਂ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਤਾਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਰੌਣਕ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲਗੀ ॥

੧੯-ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮਾਈ ਦੇਸੋ ਦੀ ਕਥਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਏ ਹੋਏ ਚੱਬੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ, ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੇਸੋ ਨਾਮ ਮਾਈ ਨੇ ਇਕ ਗਾੜ੍ਹੇ ਦਾ ਰੇਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਮੰਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮਾਈ

ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪੁਤ੍ਰ ਨਹੀਂ।ਓਨ ਆਖਿਆ ਜੀ ਓਦੋਂ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਸੀ ਸੋਆਹਲਓਖਾਂ ਕਲਮਦੁਵਾਤ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪਰ ਲਿਖ ਦਿਓ। ਇਹ ਆਖਕੇ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਦੀ ਇਸ ਫੁਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੀ ਓਸ ਦੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ਜਾਂ ਇਕ ਅੰਗ ਲਿਖਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸੁਹੇਲੇ ਨਾਮ ਘੋੜੇ ਨੇ ਪੈਰ ਹਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਤਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਓਸਦੇ ਘਰ ੭ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਚੱਬੇ ਪਿੰਡ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਚੱਬੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਸੁਲੱਖਣੀ ਨਾਮ ਜੱਟੀ ਨੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਸੁਲਾਕੇ ਸੰਤਾਨ ਪਾਈ ਸੀ, ਓਹ ਕਥਾ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗੀ ॥

ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੮੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸੈਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾਹੋਯਾ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਜੀਨੂੰ ਭੀ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੈਗਿਆ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਪਰਾੜ,ਗਰੌਂਟੀ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਆਦਿਕ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਮੀਰ ਪੁਰ ਚੌਂਪਕ ਜਾਕੇ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਇਕ ਬੀਰਮ ਨਾਮ ਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਜਪੀ ਤਪੀ ਸਮਦਮ ਆਦਿਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਕਰ ਪੂਰਨ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਨਯਾਸੀਆਂ ਬੈਰਾ-

ਗੀਆਂ ਵਾਂਙ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਖੜੋਤਾ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਸੱਚੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਦਾਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ,ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਬੀਰਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਗਈ। ਉੱਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਓਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋਗਿਆ।ਓਸਦੀ ਉਲਾਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘਰ ਹੁਣਭੀਗੁਰੂਜੀਦੇ ਘਰਦੇ ਸੇਵਕ ਹਨ। ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਚੋਪਕ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਅੱਗੇ ਕੈਣ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਝੰਗੜ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਣ ਨੇ (ਜੋ ਓਸ ਦੇਸ ਦਾ ਪੂਜਨੀਕ ਸੀ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ। ਭਿੰਬਰੋਂ ਪਰੇ ੧੦ ਕੋਹ ਸਮਾਣੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਭਾਈ ਮੂਲਾ (ਜੋ ਓਸ ਦੇਸਦਾ ਗੁਰੂ ਸਦਾਉਂਦਾ ਸੀ) ਸਿੱਖ ਬਣਿਆਂ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਹੁਣ ਤਕ ਓਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਪੂਜਨੀਕ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹੋਕੇ ਟਹਿਲ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਥਾ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਹੈ॥

ਦੁਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ੁਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਰਾਮ ਗਲੇ ਜਾਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਝੰਡਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਜੋ ਓਸ ਜੰਗਲ ਦਾ ਭੇਤੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸਦਾ ਫਿਰਿਆ। ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਏਥੇ ਖੜਾ ਰਹੁ ਅਸੀਂ ਹਟ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਹ ਥਾਣੀਂ

ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਝੰਡਾ ਓਥੇ ਹੀ ਖੜੋਤਾ ਰਾਹ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਸਪੀਸਨ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਓਸੇ ਥਾਂ ਖੜੋਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਓਸ ਪਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਓਸ ਦੇਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਓਸੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ। ਏਦੂੰ ਅੱਗੇ ਕੱਟੂ ਸ਼ਾਹ* ਸਿਖ ਸਿੱਧ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜਗਾ ਪਰ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਏਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਏਥੋਂ ਚੱਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕਾਠੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਈ ਭਾਗ ਭਰੀ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ (ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ ਓਥੇ ਗਏ ਸੇ) ਜਾ ਖੜੋਤੇ। ਭਾਗ ਭਰੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਨੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਕੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਠਾਯਾ। ਮਾਈ ਭਾਗ ਭਰੀ ਜੋ ਓਸ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ ਕਰਮਾ ਬਾਈ ਵਾਂਙ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਭਗਤਣ ਸੌ ਬਰਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ, ਓਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਸਤ੍ਰ ਮੇਵੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਭਾਗਭਰੀ

*ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂਜੀਵਾਸਤੇ ਅਤਿਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਾਦੀਕ ਮੇਵੇ ਲਿਆਈ, ਕੱਟੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੱਖਣ ਨੂੰ ਮੰਗੇ ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਵਿਚ ਬਦਬੋ ਹੋ ਗਈ, ਸਭ ਅਚਰਜ ਰਹਿ ਗਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੱਟੂਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਭੇਜੀਆਂ, ਉਨਾਂ ਚੱਖ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਤਾਂਫਿਰ ਸੁਗੰਧਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਛਕ ਕਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਵਸਤੂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ॥

ਨੇ ਸਭਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੱਚੇ ਸਤਗੁਰੂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਕਲਯਾਣ ਕਰਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਕੱਤੇ ਹੋਏ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਕੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਕੋਹ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਚੀਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਏਹ ਕਹਿਕੇ ਰੇਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਬਨਾਈ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਸਰਪਕੁੰਜ ਵਾਂਙੂ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਓਸਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇਵਾਦਾਸ ਨੂੰਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਈ। ਓਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਵਾਸਤੇ ਸੰ: ੧੯੪੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚੰਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਏਸੇ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਠਹਿਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪਤਿਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਬਦੋ ਬਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੇ ਮੁੜ ਸ਼ੁਧ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਵਰਤਾਯਾ

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਕਾਬਲ ਵੱਲ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ। ਬਾਰਾਂ ਮੂਲੇ ਜਿੱਥੇ ਕੱਸਪ ਤੇ ਅਦਿਤੀ ਦੇ ਘਰ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਹੋਯਾ ਹੈ ਆ ਉਤਰੇ ਤੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਕੇ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ ਐਬਟਾਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਸਨਅਬਦਾਲ (ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸੁਧਾਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਨੂੰ

ਵੇਖਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਾਹ ਘੋੜਾ ਵਾਹ ਕਲਗੀ ਵਾਹ ਬਾਂਕੇ ਜੁਆਨ ਸਿਵਾਇ ਏਸ ਮਖੌਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਦਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ(ਗੁਜਰਾਤ ਮਸਖਰੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਖਲ। ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਰੈਂ ਨਕਲ। ਕਦੇ ਬੂਡ ਹੈਂ ਹੜਕੇ ਜਲ) ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਹ ਦੌਲੇ ਸੰਤ ਨੇ ਜੋ ਓਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚੌਖਟਾ ਰੁਪਜਾ ਰੱਖਕੇ ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਸ਼ਾਹ ਦੌਲਾ ਮੌਲਾ ਦਾ ਫਕੀਰ। ਗੁਜਰਾਤ ਬਸੇ ਬੇਪੀਰ।''ਸੋ ਹੁਣ ਭੀ ਓਥੋਂਦੇ ਲੋਗ ਪਿਉ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਪਸਵਿਚ ਠੱਠਾ ਮਸਖਰੀ ਕਰਦੇਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਛਿਬਰ ਗੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਉਤਰੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਸੰਗਤੀ ਬਣਗਏ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਏਥੋਂ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ਼ਾਹ*ਫਕੀਰ ਨੇ ਜੋ ਕਰਾਮਾਤੀ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਯਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਕੇ ਇਹ ਤਰਕ ਕੀਤੀ:-ਹਿੰਦੂ ਕਜਾ ਤੇ ਪੀਰ ਕਜਾ੧,ਔਰਤ ਕਜਾ ਤੇ ਫਕੀਰ ਕਜਾ ੨, ਦੌਲਤ ਕਜਾ ਤੇ ਤਜਾਗ ਕਜਾ੩,ਲੜਕੇ ਕਜਾ ਤੇ ਬੈਰਾਗ ਕਜਾ੪,ਆਰਫ ਕਜਾ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਕਜਾ ੫, ਮਜ਼੍ਹਬ ਕਜਾ ਤੇ ਸਰਜਾਰ ਕਜਾ ੬,ਪੁਜਾਰੀ ਕਜਾ ਤੇ ਸਵਾਬ ਕਜਾ ੭, ਮਾਰੂਬਲ

*ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੇਲਾ ਗੁਜਰਾਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸਨੇ ਬਹੁਤ ਚਲੀਹੇ ਕੱਟੇ ਹਨ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਤੇ ਸਪ ਦਾ ਚਾਬਕ ਰੱਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਏਸਨੇ ਗਊ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਕੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਯਾ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਏਸਨੂੰ ਸਿੱਟਕੇ ਨੱਸ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤੇ ਆਬ ਕਜਾ ੮। ਇਸਦੇ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਪੀਰੀ ਰੱਬਦਾ ਦਾਨ ਹੈ੧, ਔਰਤ ਇਮਾਨ ਹੈ ੨, ਦੌਲਤ ਗੁਜਰਾਨ ਹੈ ੩, ਪੁਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ੪, ਅਫ਼ਵ ਬੀਚਾਰ ਹੈ ੫, ਮਜ਼੍ਹਬ ਸੁਧਾਰ ਹੈ ੬, ਪੁਜਾਰੀ ਆਚਾਰ ਹੈ੭, ਮਾਰੂਥਲ ਮੇਂ ਜਲ ਕੁਦਰਤ ਕਰਤਾਰ ਹੈ ੮ ॥ ਏਹ ਉਤ੍ਰ ਸੁਣਕੇ "ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਪੀਰ" ਕਹਿਕੇ ਪੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥

੨੦—ਨਾਨਕਜਾਣੇ ਜਾਣਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਥਾ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਮਰਨਾ

ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾਬਾਦ ਜਾ ਉਤਰੇ। ਭਾਈ ਕਰਮ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਪਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਬਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਲਵੰਡੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾ ਕੀਤੇ। ਏਥੇ ਹੀ ਲਾਲੂ ਬੇਦੀ ਤੇ ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਆਦਮੀ ਮਿਲੇ, ਉਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਭ ਜਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਏ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਮੰਧਰ ਪਿੰਡ ਜਾ ਉਤਰੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਾਣਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਸੇ ਤੇ ਜੋੜੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਯਾ ॥

ਮੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਮਟਵੀਂ ਆ ਉਤਰੇ ਏਥੇ ਹੀ ਇਕ ਪੰਡਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਮੰਡਯਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਯਾਰਾਮ ਮਰਵਾਹੇ ਖੜ੍ਹੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਮਹਾਂਦੇਈ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਤੀਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ । ਏਥੇ ਹੀ ਭਾਈ ਲੰਗਾਹੇ ਨੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਜਾਕੇ ਅਰਜ਼ਕੀਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਬਖੇੜੇ ਕਰਕੇ ਕੁੱਤਾ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁਜੰਗਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਸਾਲਾ ਢਾਹੁਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਰਹੇਗੀ, ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਢਹਿ ਜਾਇਗਾ ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਡਾਲੀ ਤੋਂ ਡੋਲਾ ਲੈਕੇ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਭਾਗਣ ਤੇ ਸੌਹਰਾ ਦਯਾ ਰਾਮ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੇਰ ਕਦ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਏਹ ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਪੀਂਘ ਝੂਟਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਇਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਏਸ ਚੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਬਚਨ ਮੰਨਕੇ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਭਗਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ, ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਓਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੁਟਾਲਾ ਪੈ ਗਿਆ । ਹੁਣ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਓਥੇ ਚੁਟਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਏਥੋਂ ਅੱਗੇ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਲੰਘਕੇ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰੀਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੱਤਕ ਸੰ: ੧੬੮੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਡੋਲਾ

ਲੈਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾਗੰਗਾ ਜੀਨੇਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਅਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦੇ ਮੇਲੇ ਪਰ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਮਸੰਦ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਲੈਕੇ ਆਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ, ਮੇਲੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਪਦਾਰਥ ਆਏ, ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ ਗਏ।

ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਤੇ ਕਟਾਰੂ ਕੰਧਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਦੀ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ,ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੀ ਲੱਜਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੇ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਵਾਂਗ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ,ਉਹ ਕਿਸਤਰਾਂ ? ਤਾਂ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕੇ ਨੇ ਜੋ ਖਾਸ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਬਾਦ ਸ਼ਾਹਦਾ ਮੁਸਾਹਬ ਸੀ, ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਦਿਨ ਆਮ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਜੋ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਤੜਫ ਤੜਫਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਓਥੋਂ ਭਾਰੀ ਦਯਾ ਆਈ, ਓਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਕੱਢਕੇ ਕਾਠਦੀ ਤਲਵਾਰ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਸੁਨੈਹਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਠ ਜੜਾਊ ਕਰ ਲਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕ ਭਾਈ ਨੇ ਬਾਦ-ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਚੁਗਲੀ ਖਾਧੀ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ ਤਦ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕੰਬ ਗਿਆ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੱਖਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਯਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਧਯਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ

ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਨਤ ਕੀਤੀ, ਸੋ ਜਦ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਿੱਚੀ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਚਮਕੀਲੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮੇਰਾ ਰੋਜ਼ੀਨਾ ਭੀ ਦੂਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਬਚ ਰਿਹਾ। ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤਲਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆਪ ਦਾ ਜੱਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੈਸੀ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖੋ। ਏਹ ਕਥਾ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਓਹ ਵਕਤ ਮਹੀਨਾਂ ਪੁੱਛਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਓਹੋ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਖੰਡਾ ਕੱਢਕੇ ਚਮਕਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ॥

ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਕਟਾਰੂ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਘੱਟ ਤੋਲੇਗਾ ਓਸਦਾ ਓਤਨਾ ਮਾਸ ਕੱਟ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਵੱਟਾ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਭਰ ਘੱਟ ਵਾਲਾ ਸੀ ਮੈਂ ਓਸ ਨਾਲ ਬੂਰਾ ਤੋਲ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਫੜਕੇ ਕੁਟਵਾਲੀ ਲੈ ਗਏ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਅਰਾਧਨਾ ਤੇ ਮੰਨਤ ਕੀਤੀ ਜਦ ਵੱਟਾ ਤੋਲਿਆ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਉਤਰਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਸਾ ਬਦਲਿਆ ਪਰ ਸਭਨਾਂ ਪਾਸੀਂ ਪੂਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਦਿਨ ਤੇ ਮਹੀਨਾ ਸੁਣਕੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਓਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਕਦੇ ਖੱਬੇ ਤੇ ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਪਰ ਰਖਦੇ ਸੇ ਤੇ

ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ ॥

ਓਧਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਾਬਲ ਦਾ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਰੁਹਤਾਸ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਰਾਸਲਾ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਬੰਗਾਲੇ ਦਾ ਸੈਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਤਿਆਰ ਰਹੋ, ਪਰ "ਆਸਾਂ ਪਰਬਤ ਜੇਡੀਆਂ ਮੌਤ ਤਲਾਵਾਂ ਹੇਠ" ਜੇਹਲਮ ਟੱਪਕੇ ਦਮੇਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਦਮ ਉਖੜਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਏਸ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਬਣਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ। ਸੰ:੧੬੮੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸ਼ਹਾਬੁ-ਦੀਨ ਨੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਆਪਣਾ ਖਿਤਾਬ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਰਖਿਆ ॥

੨੧–ਕੀਰਤ ਪੁਰ ਵੱਸਣਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਡਰੌਲੀ ਜਾਣਾ

ਸੰ: ੧੬੮੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਜਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਆਂਦਾ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਮੰਡੀ, ਸੁਕੇਤ, ਕੁਲੂ, ਬਿਲਾਸ ਪੁਰ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹੀਏਆਦਿਕਨਜ਼ਰਾਂ ਦੇਣ ਆਏ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਤੀਰਥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੁਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ,ਜਥਾ ਯੋਗ ਪੂਜਾ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ। ਦੋ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸੈਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜੋ ੫੨ ਰਾਜੇ ਗੁਵਾਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛੁਡਾਏ ਸੇ

ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਏਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੇ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਏਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਲਾਕੇ ਪੂਜਨ ਕੀਤਾ, ਏਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀਆ ਭੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੜਾਈ ਸੀ। ਓਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਣ ਹੰਡੂਰ ਦਾ ਸੈਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਨਾਲ ਟਿੱਕੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਨੂੰ ਤੋਰਕੇਬਚਨ ਕੀਤਾਃ ਅਸੀ ਭੀ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਦ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਦੂਣ ਹੰਡੂਰ ਦਾ ਸੈਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਲਿਆ। ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ ਦਰ-ਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਜਾ ਥਾਪਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ, ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ੧੩ ਹਾੜ ਸੰਃ ੧੬੯੪ ਬਿਃ ਨੂੰ ਟਿੱਕੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੀ ਮੋੜ੍ਹੀ ਗਡਵਾਈ ਤੇ ਮਲਕੀਯਤ ਤੇ ਮਾਫੀ ਦੀ ਸਨਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਰਾਜੇਦੀਸੇਵਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਕੀਰਤ-ਪੁਰ ਵੱਸ ਪਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਓਥੇ ਰਹਿਕੇ ਬਾਬੇ ਬੁਢੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਸਨੇਹੇ ਜਾਣਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਬਿਰਾਜੇ ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਭਾਈ ਕਲਜਾਣੇ,ਤੀਰਥੀਏ,ਤਖਤੂ, ਬਖਤੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਓਥੇ ਰਹਿਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਾਣੇ ਵਿੱਚ

ਤਤਪਰ ਰਹੇ। ਏਸੇ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਂਢੂ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਤੇ ਸਾਲੀ ਰਾਮੋ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇ, ਇਕ ਮਕਾਨ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡ ਡਰੌਲੀ (ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ) ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਵਾਕੇ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਓਹ ਏਥੇ ਨਾ ਵੱਸ ਲੈਣ ਤਦ ਤਕ ਅਸੀ ਨਹੀਂ ਵੱਸਨਾ। ਇਹ ਧਾਰਕੇ ਰੋਜ ਧੂਪ ਦੀਪ ਦੇਕੇ ਲਿੰਬ ਪੋਚ ਛੱਡਣ। ਉਧਰ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਅਲਮਸਤ ਨਾਮ ਸੰਤ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਕੇ ਮਿੱਠੇ ਰੋਠੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਧਰਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਦੇ ਅਸਥਾਨ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਅਲਮਸਤ ਸਾਧੂ ਜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਕੰਨ ਪਾਟੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਕੁਟਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚਿੱਟੇ ਪੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿੱਪਲ ਭੀ ਵੱਢਕੇ ਸਾੜ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਏਸ ਗੱਲੋਂ ਅਲਮਸਤ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਯਾ ਆਪ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਹਾਲ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਦਾ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਡਰੌਲੀ ਵੱਲ ਤੋਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀ ਚੱਲੋ ਅਸੀ ਭੀ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਹੋਕੇ ਆਵਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ

ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੋ ਕੁ ਸੌ ਸਵਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਲੈਕੇ ਜਾਂ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕੌਲਾਂ ਨੂੰ ਮੈਲੇ ਮੁਖ ਹੰਝੂ ਡੇਗਦੀ ਦੇਖਕੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਕੂੰ ਜੀਵਾਂਗੀ? ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਸਾਡੇ ਧਜਾਨ ਪਰਾਇਣ ਹੋਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਕਰ ਹਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਯਾ ਕਰੇਗਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਤੁਰਕੇ ਅਨੇਕ ਜਗਾ ਉਤਰਦੇ ਤੇ ਗੜ੍ਹ ਮੁਕਤੇਸ਼੍ਵਰ ਮੁਰਾਦਾ ਬਾਦ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੈਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਸੰ: ੧੬੮੪ ਬਿ: ਨੂੰ ਜਾ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਉਤਰੇ। ਰਸਤ ਮੰਗਾਈ ਲੰਗਰ ਹੋਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਅਲਮਸਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਖਯਾਤ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਈਸ੍ਵਰ ਸਮਝਕੇ ਚਰਨ ਆਫੜੇ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸਭ ਸੁਣਾਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕੰਨਪਾਟੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜੋ। ਤਦ ਓਹ ਸਭ ਜੋਗੀ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਨੱਸ ਗਏ, ਪਰ ਓਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬਾਜ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਏ। ਰਾਜੇਨੇ ਜਦ ਆਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਓਸਦਾ ਮਨ ਸਾਂਤ ਹੋਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ ਦੇਖਕੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਾ। ਫੇਰ ਤਾਂਓਹ ਸਾਰਾ ਮਕਾਨ ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋਗੀ ਓਥੋਂ ਕਢੇ ਗਏ ਤੇ ਅਲਮਸਤ ਦੀ

ਇਛਯਾਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਉਸਸੜੇਹੋਏ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਮੁੱਢ ਉਪਰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਹਿਕੇ ਚੰਨਣ ਛਿਣਕਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾ ਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਪਿੱਪਲ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੋ ਗਿਆ । ਹੁਣ ਤਕ ਉਸਦੇ ਹਰ ਇਕ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰ ਛਿਟਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਸਾਧੂ ਲੋਗ ਓਥੋਂ ਦਾ ਪੱਤਾ ਤੇ ਮਿਠਾ ਰੇਠੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਏਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਜ਼ਮਤ ਦੇਖਕੇ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਲਾਏ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਹਨ। ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਰੱਖਯਾ ॥

ਰਾਜੇ ਬਾਜ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਕਈ ਦਿਨ ਗੜ੍ਹ ਮੁਕਤੇਸ੍ਵਰ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕਈ ਹਾਥੀ ਇਸ ਥਾਉਂਤੋਂ ਫੜੇ। ਏਥੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਥਾਨੇਸਰ ਨਾਮੇ ਤੀਰਥ ਉਪਰ ਜਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ,ਫੇਰ ਏਥੋਂਤੁਰਕੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਇੱਛਯਾ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਡਰੋਲੀ ਦੇ ਨਵੀਨ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੇਲੇ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਆ ਗਏ ॥

੨੨-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

ਜਦ ਪੂਰਬ ਤੇ ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ ਰਹਿਕੇ ਗੁਰ ਜੀ ਸਮੇਤ ਪਰਵਾਰ ਦੇਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸੰ: ੧੬੯੫

ਨੂੰ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਈ ਤੇ ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਆਈ। ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦੇ ਅਦੁਤੀ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਕਰਤਬ ਦੇਖਕੇ ਉਸਦੀ ਬਹੁਤ ਪਰਵਰਸ਼ ਕਰਾਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਭਾਈ ਦਰਗਾਹੀ ਤੇ ਭੰਡਾਰੀ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪਰ ਚਰਚਾਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਅਰਥ ਲਿਖ ਦਿਓ ਯਾ ਟੀਕਾ ਲਿਖਾਓ ਤਾਂ ਇਕ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਸਮਝ ਪਵੇ ਦੂਜਾ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ਮਿਟ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ! ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਏਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਅਰਥ ਕੈਹਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਏਹਬਾਣੀ ਕਾਮਧੇਨ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀ ਤੇ ਕਾਮਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਤੇ ਅਰਥ ਦੇਵੇਗੀ। ਸੋ ਏਸਦਾ ਅਰਥ ਯਾ ਟੀਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਪਰ ਰਹੇਗਾ। ਏ ਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਟੀਕਾ ਓਸੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਿਆਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਸੀਸ਼੍ਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਏਹ ਤਾਂ ਜਿਕੁਰ ਛੜੀਂਦੇ ਛੜੀਂਦੇ ਚਾਵਲ ਉੱਜਲ ਹੋ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਨ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤਾਂਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੀ ਕਲਜਾਣ ਕਾਰੀਹੈ,ਪਰਚਰਚਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ,ਹੇਤ੧ ਬਾਦ੨ ਜਲਪ੩ ਵਤੰਡਾ੪। ਸੋ ਹੇਤਤੇਬਾਦ ਕਰਨੀ। ਜਲਪ, ਵਤੰਡਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।ਜਿਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਗੁਣ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਜਾਣੀਏਂ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣ ਧਾਰਣਾ ਵਿਚਲਾਇਕ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਓਸ ਅੱਗੇ ਸੰਸੇ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਓਹ ਉੱਤ੍ਰ ਦੇਵੇ ਓਸਦੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਨਿਰਸੰਸੇ ਹੋਣਾ ਤੇ ਓਸ ਦੇ ਉੱਤਮ ਬਚਨ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਏਸਦਾ ਨਾਮ ਹੇਤ ਚਰਚਾ ਹੈ॥੧॥ ਪਰਸਪਰ ਸੱਜਣਾਂ ਵਿਚ ਸਬਦਾਰਥ ਯਾ ਵਾਕਜਾ-ਰਥ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਸੰਸਾ ਹੋਵੇ ਯਾ ਜੋ ਅਰਥ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਜਾਣਕਾਰ ਥੋਂ ਪੁਛ ਲੈਣਾ ਬਲਕਿ ਆਪਸ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਣ ਜੁਗਤੀ ਦੇਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਦ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦਾ ਨਿਰਨੇ ਕਰ ਲੈਣਾ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਦ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੀਵੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਵਾ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਂਙ ਪਰਸਪਰ ਸਬਦਾਰਥ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹੰਕਾਰ ਤੇ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਨਿਰਸੰਦੇਹਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਤੀਜੇ ਜੋ ਕੁਛ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਓਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੇ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੱਧ ਕਰਨਾ,

ਦੂਜੇ ਦਾ ਮਤ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਕੜਾਂ ਵਾਲੀ ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਤੇ ਸਾਰ ਕੁਛ ਨਾ ਨਿਕਲਨਾ ਏਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਲਪ ਚਰਚਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥੀ ਏਹ ਜੋ ਆਪਣਾ ਮਤ ਕੋਈ ਕਾਇਮ ਨਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮਤ ਜੁਗਤੀ ਪੂਰਬਕ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਏਹ ਵਤੰਡਾ-ਬ੍ਵਾਦ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਹੋਕੇ ਡੰਡੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ॥ ੪ ॥ ਏਹ ਵੀਚਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰ-ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਭਾਈ ਜਮਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਨਿਰਦੋਹਤਾ ਹੋ ਜਾਣੀ ਵਰਨਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਆਤਮਾ ਇਕ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਤ ? ਜੇਕਰ ਇਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਣੇ ਕਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਯਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਏ ਤੇ ਇਕ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਯਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੇ ਮੁਕਤ ਹੋਯਾਂ ਸਭ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਜੇ ਅਨੰਤ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪੂਰਬਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਤਰਾਂ ਅਨੇਕ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਦੀਪਕ ਤੇ ਅਨੰਤ ਘੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਲੋਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਅਨੰਤ ਸਰੂਪਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਆਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾ

ਬਲੇ ਓਸੇ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਣ ਵਾਂਗ ਤੇ ਘੜੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਮੁਕ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਮੁਕ ਜਾਣ ਵਾਂਙ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸੰਤੋਖ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਗਯਾਨ ਅਗਯਾਨ ਆਦਿਕ ਦੁੰਦ ਭਾਵ ਏਹ ਅੰਤਹਕਰਨ ਦੇ ਧਰਮ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਨ ਮਨ ਬੁਧਿ ਚਿਤ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਹਕਰਨ ਆਤਮਾਦੀ ਉਪਾਧੀ ਐਉਂ ਹੈ, ਜਿਕੂੰ ਘਟਾ ਕਾਸ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਘਟ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਅੰਤਹਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਓਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਨਵਿਰਤ ਹੋਣੇ ਕਰ ਓਸੇ ਦਾ ਆਤਮਾ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਹੀ ਆਤਮਾ ਅਸੰਗ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਤ ਮੁਕਤਿ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿਕ ਸਭ ਸੰਘਾਤ ਜੜ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਕੂੰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਦੀਪਕ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੁੰਬਕ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਹਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਅਸੰਗ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਣ ਦਾ ਨਾਂਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਭਾਈ ਬੂਲੇ, ਨਿਹਾਲੂ, ਭੱਲਣ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੰਤਹਕਰਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਆਤਮਾਂ ਕਿਸਤਰਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗ ? ਉਤਰ–ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਾਸਟ ਤੇ ਦੁਧ ਨੂੰ ਮਥਣੇ ਕਰ ਅਗਨੀ ਘ੍ਰਿਤ ਜੁਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ

ਦਵਾਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨੇ ਕਰ ਅਨਾਤਮਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨਜਾਰਾ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਚਿਰ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਕੇ ਸਾਂਤ ਚਿਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗ ਦਾ ਅਨੰਦ ਚਖਾਉਣ ਲੱਗੇ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਤੀਰਥੀਏ ਤੇ ਤੁਲਸੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲੂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਕੇ ਮਨ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਏਸ ਦਾ ਕੀ ਸਬੱਬ ਹੈ? ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਜਿਥੇ ਵਕਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਵਿਚ ਚੌਦਾਂ ਚੌਦਾਂ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਥੇ ਛੇਤੀ ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਕਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਏਹ ਹਨ:(੧) ਰਸੀਲੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਅਵਾਜ਼ (੨) ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਬਿਸਥਾਰ ਸੰਛੇਪ ਕਰ ਜਾਣੇ (੩) ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪਛਾਣੇ (੪) ਕਥਾ ਦਾ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਜਾਣੇ (੫) ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੱਗਜ਼ਾ ਹੋਵੇ (੬) ਜਿਤੇਂਦ੍ਰੀ ਧੀਰਜ ਹੋਵੇ (੭) ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਥਨ ਹੋਵੇ(੮) ਸਬਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਨੇ ਭਰ ਜਾਣੇ (੯) ਨਿਰਲੋਭੀ ਸੰਤੋਖੀ ਉਦਾਰ ਹੋਵੇ ੧੦ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਵੇ (੧੧) ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦੇਹ ਛੇਦ ਕੇ ਸ੍ਰੋਤਾ

ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਸੇ ਪ੍ਰਸਿਨਤ ਕਰੇ(੧੨) ਸਾਰੇਮਤਾਂ ਦੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਦਾ ਗਜਾਤਾ ਹੋਵੇ(੧੪) ਸੂਧਾ ਸਰਲ ਅਰ ਅਚੰਚਲ ਬੈਠੇ (੧੩) ਜੋ ਕਹੇ ਸੋ ਕਮਾਵੇ ਪ੍ਰਤੇਕ ਸ੍ਰੋਤਾ ਦੀ ਤਰਫ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਖੇ। ਇਸੇਤਰਾਂ ਸ੍ਰੋਤਾ ਦੇ ਏਹ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:-(੧)ਵਕਤਾ ਵਿਖੇ ਸਰਧਾ(੨)ਵਕਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਕਰ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋ ਕਰ ਕਰੇ(੩) ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਕੇ ਕਥਾ ਸੁਣੇ(੪)ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ ਵਕਤਾ ਅਗੇ ਨਾ ਕਰੇ (੫) ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕੇ(੬)ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾਜਾਣੇ (੭)ਬਹੁ ਸ੍ਰੁਤ ਹੋਵੇ(੮)ਆਲਸ ਨਿੰਦਾ ਬਿਨਾਂ ਸਵਾਧਾਨ ਬੈਠੇ (੯) ਜੋ ਸੁਣੇ ਯਾਦ ਰੱਖੇ (੧੦) ਉਦਾਰ ਹੋਵੇ (੧੧) ਵਕਤਾ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰ ਵਰਤੇ (੧੨) ਮਨ ਤਨ ਬਸਤਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੱਖੇ (੧੩) ਵਕਤਾ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਅਚਲ ਬੈਠੇ(੧੪) ਦੰਭ ਪਖੰਡ ਬਾਰਤਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਐਸੇਸ੍ਰੋਤਾ ਵਕਤਾ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾਕਰ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਕਲਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਂਣ ਲਗੇ॥

ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਝੰਜੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਪੀਮੂ ਪੁਰੀ ਖਤਰੀ, ਬਨਵਾਲੀ ਪਰਸ ਰਾਮ ਬੈਦ ਭਾਈ ਰਾਮੇ ਭਗੀਰਥੀਏ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖਾਂਨੇ ਅਰਜ਼ਕੀਤੀ ਮਹਾ-ਰਾਜ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਵਿਚਸਤਿਸੰਗਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਬਚਨ ਹੋਯਾ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ

ਬੈਦੰਗੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਪਰ ਵੈਦ ਬਿਨਾ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ ਅਧਕਾਰੀ ਦੇਖਕੇ ਕਰਮ ਉਪਸ਼ਨਾ ਗਜਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਗਜਾਨ ਰੋਗ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਲਟਾ ਕਲੇਸ਼ ਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਣਾ ਘਾਸ ਖੁਲਾਕੇ ਗਊ ਚੋ ਲੈਣ ਵਾਂਗੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਸੰਗ ਕਰਕੇ ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਦੁੱਧ ਲੱਭਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਮੱਖਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਕੂੰ ਬਾੜ ਝਾੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਾਸ ਖੇਤੀ ਚੰਗੇ ਬਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਸੂ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਸਤਸੰਗੀ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਤਾਂਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਜੈਸਾ ਸੁਖਦਾਈ ਤੇ ਕੁਸੰਗ ਜੈਸਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਣ ਨਾਲੋਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੀਕਰ ਅਗਨੀ ਨਾਲੋਂ ਅਗਨੀ ਦਾ ਤਪਿਆ ਹੋਯਾ ਲਾਲ ਲੋਹਾ ਸ਼ੀਘਰ ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰਾਂ ਸਾੜਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲੌ ਭੰਗ, ਅਫੀਮ, ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਏਹਨਾਂ ਅਮਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਮਲ ਖਾਣ ਨਹੀਂ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਅਰ ਅਮਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਮਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਏਸੇ ਲਈ ਕਹਾਵਤ ਹੈ "ਕੁਸੰਗ ਡੋਬੇ ਸਤਸੰਗ ਤਾਰੇ" ਤਾਂਹੀ

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ॥

ਭਗੀਰਥੀਏ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਐਸੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏਂ ਕੀਕੂੰ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਇਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੰਸ ਤੇ ਲਾਲ ਦੇਖਣੇ ਚਾਹੇ, ਵਜੀਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚੋਗ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਪੰਛੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਜੱਸ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਸ ਭੀ ਓਥੇ ਆ ਫਿਰੇ।ਰਾਜੇ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ, ਮੋਤੀ ਚੁਗਾਏ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹੰਸ ਲਾਲ ਉਗਲ ਕੇ ਦੇ ਗਏ। ਸੋ ਤੁਸੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੰਸ ਰੂਪ ਸੰਤ ਭੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਈ ਧੀਰੋ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕੀ ਲੱਛਣ ਹਨ ? ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਲੋਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦਸਿਆ ਹੈ:-

ਮੰਤ੍ਰੰਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮੰ ਧਜਾਨੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ॥ ਗਜਾਨੰ ਸਮਦੁਖ ਸੁਖੰ ਜੁਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਵੈਰਣਹ ॥ ਦਇਆਲੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਆ ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ ॥ ਭੋਜਨੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨੰ ਅਲਪ ਮਾਇਆਜਲ ਕਮਲਰਹਿਤਹ॥ਉਪਦੇਸੰ ਸਮ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰਹ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਭਾਵਨੀ ॥ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹਿ ਸ੍ਰੋਤਿ ਸ੍ਰਵਣੰ ਆਪ ਤਿਆਗਿ ਸਗਲ ਰੇਣਕਹ ॥ ਖਟ ਲਖਣ ਪੂਰਨੰ ਪੁਰਖਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਾਧ ਸ੍ਵਜਨਹ ॥

ਐਸੇ ਸੰਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੋ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਛਕੋ, ਭੁਖੇ ਨੰਗੇ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਨੂੰ ਅੰਨ ਬਸਤਰ ਦਿਓ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ ਮੱਸਿਆ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਜੋੜ ਮੇਲ ਸੰਗਤ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਰ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਪੁਚਾਓ, ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖੋ, ਸਭ ਕੰਮ ਵੀਚਾਰਕੇ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ॥

ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨੇ, ਭਗਤੇ, ਬੋਦਲੇ, ਕਟਾਰੂ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਆਦਿਕ ਨੇ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ,ਮਹਾਰਾਜ ! ਏਹ ਜੋ ਕੁਛ ਆਪਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਕਰਦੇ ਭੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਸੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲੀ ਡਿੱਗ ਪਈ, ਪੁੱਛਣ ਗਏ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਕਹਿਆ,ਬਿਲੀ ਕੱਢ ਕੇ ਪੰਜਾਹ ਡੋਲ ਜਲਦੇ ਕੱਢ ਦਿਓ, ਓਹਨੂੰ ਬਿਲੀ ਕਢਨੀ ਯਾਦ ਨਾ ਰਹੀ ਡੋਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੱਢ ਛੱਡੇ, ਪਰ ਬਦਬੋ ਨਾ ਗਈ। ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਕਹੇ ਫੇਰ ਸੌ ਡੋਲ ਕਢਿਆ ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਫੇਰ ਪੰਜ ਸੌ ਡੋਲ ਕਢਿਆ ਪਰ ਬਦਬੋ ਫੇਰ ਭੀ ਨਾਂ ਗਈ, ਓੜਕ ਬਿੱਲੀ ਕੱਢੀ ਤਾਂ ਜਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਸਵਾਦ ਹੋਯਾ ਤੇ ਬਦਬੂ ਗਈ॥

ਏਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਹੰਗਤਾ ਬਿੱਲੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ ਮਨ ਕਿਕੁੱਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ? ਫੇਰ ਭਾਈ ਭਾਨੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲੇ ?

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ,ਭਾਵੇਂ ਹੰਗਤਾ ਹੰਭੌਗਤਾ ਏਹ ਅਵਿੱਦਯਾ ਜਨਯ ਬਿਰਤੀ ਅਵਿੱਦਿਆ ਸਮੇਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ:-ਇਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਲ ਦੇ ਤਰੰਗਾਂ ਤੇ ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਗਤ ਕਲਪਤ ਹੈ, ਅਰ ਮੇਰਾ ਹੀ ਫੁਰਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜਗਤ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਫੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਨਅਫੁਰ ਹੋਏ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਾਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਗਯਾਤਾ ਗਯਾਨ ਗੇਯ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗਿਆਨ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਯਥਾ:-
"ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਨ ਹਾਰ"॥

ਏਹੋ ਗਯਾਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਸਿੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਏਹੋ ਧਾਰਨਾ ਚਾਹੀਏ । ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਮੁਕਤਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਗਿਆਨ ਸਮ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਕ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਘਿਓ ਖਾਧਾ ਹੋਯਾ ਕਫ ਖੰਘ ਅਪਚੀ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਸਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਧਾ ਹੋਯਾ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਗਯਾਨ ਘ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਮਿਸਰੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੋਰ ਸੁਣੋ, ਜਿਕੁਰ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬਿਭਚਾਰਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਕਟਾਖਯ ਦਿਖਾਕੇ ਚਲਾਇਮਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਵੈ ਪਤਨੀ ਯੁਕਤਿ ਉੱਤੇ ਬਲ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੀ ਤੈਸੇ

ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਨੂੰ ਮਾਯਾ ਬਿਗਾੜ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਿਗਾੜ ਦੇਵੇ ਪਰ ਭਗਤੀ ਯੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾੜ ਸਕਦੀ । ਤਾਂਤੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ॥

ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੁਗਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣਕੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਗਜਾਨ ਕਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਓਹ ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਮੋਖ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ॥

੨੩-ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ । ਕਾਜ਼ੀ, ਮੇਹਰਵਾਨ, ਕਰਮ ਚੰਦ ਦੀ ਫਰਿਯਾਦ । ਵਜੀਰਖਾਂਦੇ ਜਵਾਬ, ਮੇਹਰਵਾਨ ਦਾ ਸੰਬਾਦ।

ਮੁਲਕ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਸਿੰਧ ਆਦਿਕ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਫੇਰ ਲਾਹੌਰ ਆਯਾ ਤਦੋਂ ਇਕ ਤਾਂ ਅਬਦੁਲੇ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ, ਚੰਦੂ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਮਚੰਦ ਤੋਂ ਚੰਦੂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਤੇ ਰੁਹੇਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ, ਦੂਜੇ ਸੋਢੀ ਮੇਹਰਵਾਨ ਨੇ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਮਾਲ ਖਾਂ ਨਾਇਬ ਨਾਜ਼ਮ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਫਰਿਯਾਦ ਕੀਤੀ । ਤੀਜਾ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਤੋਂ ਵਾਉ ਵੇਲਾ ਕਰਾਯਾ । ਏਹੋ ਜਹੇ ਅਨੇਕ ਤੱਥੇ ਬਾਲਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ

ਭੁਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਓਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਯਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੮੫ ਬਿਃ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਮੁਜੰਗ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਲੰਗਾਹੇ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਉਤਰੇ।ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜਦ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਤਿ ਰਸੀਲੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਮਈ ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਚੰਦ ਪਰ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਨੂੰ ਝਲਕਣ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਨ ਫਿਰ ਗਿਆ । ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਖਿਆ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਨਕਦ ਤੇ ਢਾਈ ਸੌ ਦੀ ਰਸਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੁਜ਼ੀਨਾ ਜੋ ਜਹੇਂਗੀਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਉਸੇ ਘੜੀ ਅਠਰੇਜਾ ਆ ਗਿਆ ਸ਼ਾਹ-ਜਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਫੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦਾਂਤ ਮੱਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਆਪਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲੈ ਗਿਆ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੂਰ ਬੀਰਾਂ ਤੇ ਜੁਰਰੇ-ਬਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਕਪਟਾ ਪਕੜਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਨੇਕ ਸੂਰ ਹਰਨ ਬਘਿਆੜ ਆਦਿਕ ਬਨ ਮ੍ਰਿਗ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਇਕ ਹੱਥ ਭੀ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਯਾ, ਪਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦਰਯਾ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਸੀਂਹਣੀ, ਦੋ ਬੱਚੇ ਪਠੀਰ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗਾਈਆਂ ਮਹੀਆਂ ਬਿਨਾਹ ਤੇ

ਕਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਓਸੇ ਘੜੀ ਸ਼ਾਹ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ। ਜੰਗਲ ਤੇ ਝੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਬਰਾਹ, ਪਾਹੜੇ, ਬਘਿਆੜ, ਮ੍ਰਿਗ ਮਾਰੇ; ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਓਹ ਤਿੰਨੇ ਮਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਕ ਡਾਢੇ ਸੰਘਣੇ ਹੀਂਸਾਂ ਦੇ ਬਿੜੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਕਿਨੇ ਦੇਖਕੇ ਆ ਦਸਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਿੜੇ ਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਫੌਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕਰਾਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਬੰਦੂਕ ਤੀਰ ਕੋਈ ਨਾ ਚਲਾਵੇ ਜੋ ਕੱਲਾ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਸੋ ਮੁਰਾਤਬਾ ਪਾਵੇਗਾ, ਏਹ ਸੁਣਕੇ ਜੋ ਬੜੇ ਬੜੇ ਖੱਬੀ ਖਾਂ ਤੀਸਮਾਰ ਗਿੱਥ ਗਿੱਥ ਕੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਤੇ ਖੂਨੀ ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦਾਵੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸੇ ਸਭ ਡਰ ਗਏ। ਤਿਹੁ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੱਲਾ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਨਿਤਰਿਆ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਫਿਰਿਆ, ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤਿਹੁੰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੱਲਾ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਸੂਈ ਹੋਈ ਗਿਦੜੀ ਭੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਂਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਨੀ ਹੈ। ਓਸ ਦੇ ਕਹੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਦੋ ਪਠਾਣ ਨਿਕਲੇ, ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰ ਬਿੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਏ, ਓਧਰ ਓਹ ਮਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੀ ਫੌਜ ਦਾ ਰੌਲਾ ਸੁਣਕੇ ਘਬਰਾ ਰਹੇ ਸੇ, ਸ਼ੇਰਨੀ ਨੇ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਭਬਕ ਕੇ ਤੋਪ ਦੇ

ਗੋਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਇਕ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਆ ਝਿਪਟੀ ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਝੱਟ ਪੱਟ ਲੈਕੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚਿਪਟ ਗਈ, ਉਨ ਤੇਗ ਵਾਹੀ, ਪੱਟ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਚੁਭੀ ਮਾਂ ਦੀ ਝੱਪਟ ਦੇਖਕੇ ਬੱਚੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਆ ਲਿਪਟੇ, ਦੋਂਹ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮੁੜ ਉਸੇ ਥਾਂ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਤੀਜਾ ਭੀ ਅਧਮੋਯਾ ਪਿਆ ਰਹਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਸੂਰਮੇ ਸਭ ਠਟਕ ਗਏ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਰਫ ਦੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ ਸੁਣ ਰਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਬੜੇ ਕੇਹਰ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਖੰਡਾ ਢਾਲ ਫੜਕੇ ਵਧੇਤਾਂ ਭੱਲਣ ਜੱਟ ਮਲਈ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੌਥੀ ਹੱਥ ਕੰਬਲੀ ਧੜੀਦਾ ਗੰਢਾਸਾ ਇਕ ਡਾਂਗ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਲੀਤਾ। ਉਸ ਤਹਿਤੜ ਜੱਟ ਮੀਨਾਰੇ ਜੇਡੇ ਲੰਗੋਟ ਬੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਭ ਹੱਸੇ ਕਿ ਇਹ ਜੱਟ ਗੁਵਾਰ ਕਿਉਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬਿੱਧੀ ਚੰਦ ਹੋ ਲਿਆ। ਭੱਲਣ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਬਿੱਲੇ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਪਾਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਨੇਕ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਰਹੇ, ਓਹ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਤੈਹ ਵਿੱਚ ਡਾਂਗ ਪਾ ਖੱਬੇ ਫੜਕੇ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਦੱਬ ਛਾਤੀ ਅੱਗੇ ਤਾਣ ਖੜੋਤਾਤੇਸ਼ੀਹਣੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਯਾ, ਉਸ ਉਛਲਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੰਬਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਹੀ ਸੇ ਜੱਟ ਨੇ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਖੁਚ ਵੱਡ ਸਿਟੀ

ਸ਼ੀਹਣੀ ਡਿਗ ਪਈ, ਡਿਗਦੀ ਉਤੇ ਕੰਬਲੀ ਸਿਟਕੇ ਡਾਂਗ ਨਾਲ ਭੋਹ ਬਣਾ ਕਢੀ, ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਏਸੇ ਗੱਲੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸੇ, ਪਰ ਓਹ ਕੰਬਲੀ ਚੁਕਕੇ ਜਰਾ ਅਗੇ ਹੋਯਾ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰਨੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਆਯਾ, ਓਨ ਓਸ ਉਪਰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕੰਬਲੀ ਸਿੱਟਕੇ ਲਪੇਟ ਲਿਆ ਤੇ ਐਡਾ ਦਬਾਯਾ ਕਿ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਗਲ ਵਿਚ ਮਾਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਗੇ ਲਿਆਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾਯਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਜਾ ਮਾਰਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਤਾਂ ਤੇਗ ਨਾਲ ਮਾਰੀ ਦੇ ਹੀ ਸੇ, ਪਰ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਦੀ ਨਵੀਨ ਕਾਰ ਆਈ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਹਾਸੀ ਦੀ ਗੱਲ ਘਰ ਘਰ ਚਲ ਪਈ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਜੋਰ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇਖਕੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਦੇ ਏਹ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਸਮੇਤ ਜੋ ਕਈ ਲੱਖ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਿਗੜ ਜਾਣ ਤਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਏਹ ਜਿਕਰ ਜਦ ਓਸਨੇ ਆਪਨੇ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਤੇ ਸੂਬੇਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਤਦ ਓਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ (ਜੋ ਨਾ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਤੇਜ ਸੁਭਾਉ ਸੀ) ਐਸਾ ਡਰਾਯਾ ਤੇ ਓਹ ਭੈੜੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜਿਸਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਿਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਓਸਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਕੇ ਦੋ ਤੋਪਾਂ ਸਤ ਸੌ ਅਸਵਾਰ ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਉਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਰਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਦਿਤਾ ਹੋਯਾ ਸੀ, ਮੰਗਵਾ ਲੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਓਨ ਆਪਣੀ ਜਾਂਣੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਾਈ, ਪਰ ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਵਧਾਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਸਤ ਸੌ ਸਵਾਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਜਾਹਰ ਦਾਰੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਜਾਦਾਰੀ ਲਈ ਦੇ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਸਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਸੀ। ਏਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਹਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਹ ਬੂਹੇ ਅਗੋਂ ਪਹਿਰਾਂ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਹਾਕਮਾਂ ਉਤੇ ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੇਕੀਦਾ ਬਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਰਹੇਸੇ, ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਦੀਮਾਤੈਹਤੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਸੱਪ ਲੇਟਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਗੁਬਰਕੱਢਣਲਈ ਹੁਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਜਰਾਕੁ ਅੱਖਾਂ ਫਿਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਲੰਧਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਅਬਦੂਲੇ ਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਚੰਦੂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਮ ਚੰਦ ਤੋਂ ਚੰਦੂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਤੇ ਰੁਹੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਸੋਢੀ ਮੇਹਰ-ਵਾਨ ਨੇ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਜਮਾਲ ਖਾਂ ਨਾਇਬ ਨਾਜ਼ਮ ਲਹੌਰ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਰੱਖੇ ਸੇ ਓਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਕੇ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੰਡਾਉਣ ਲਈ ਫਰਿਆਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਦਾਰ ਲਾਹੌਰ ਨੇ

ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣ ਲਈ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹੋ ਜਹੇ ਅਨੇਕ ਚੂਹੇ ਛੱਡ ਦੇਣ ਕਰਕੇਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਐਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਦੀ ਧੁਰ ਠਿਕਾਣੇ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਫ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਫਰਿਆਦਾਂ ਕਰਨੇ ਕਰਾਉਣੇ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਣ ਲੀਤੇ, ਪਰ ਅਜੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤਦੋਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਧ ਮੁਲਕ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਤੇ ਨੁਵਾਬ ਟੋਕੇ ਵਾਲਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਯਾ ਨਾਲ ਗੁਵਾਲੀਏਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟਿਆ ਸੀ ਆ ਗਏ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਦ ਮੁਹਿੰਮ ਫਤੇ ਦਾ ਤੇ ਸਲਾਮ ਦੇਣ ਗਏ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਏਹੋ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਸੀ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਉਨ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੋਢੀ ਮੇਹਰਵਾਨ ਤੇ ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਸੁਣਾਈ, ਫੇਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੌਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੀ ਮਾਰ-ਫਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਓਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਿਕੂੰ ਹੋਰ ਅਨੰਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ ਤੇ ਗ੍ਰੀਬ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸਨੂੰ ਭੀ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਕੇ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਖੂਬ ਕਲਈ ਖੋਲ੍ਹੀ ਏਹ ਭੀ ਦੱਸਜਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਪਹਲੇ ਬੀ ਹਕੀਕੀਇਸ਼ਕ

ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਓਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਅੱਠੋ ਪਹਿਰ ਸਤ-ਸੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਅਜੇਹੀ ਸੱਚੀ ਸੰਤਣੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਓਸ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਜਤੀ ਸਤੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀ ਫਕੀਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਓਸਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿਦਕ ਵੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਪਰ ਇਕ ਕੌਲਾ(ਕੋਠਾ)ਬਣਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਓਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸੰਤਣੀਆਂ ਨੂੰ ਓਸਦੀ ਟਹਿਲ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਰੁਪੈ ਲੈਣ ਗਿਆ (ਜੋ ਇਸਨੇ ਤੇਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਵੇਚਿਆ ਸੀ) ਕੌਲਾਂ ਪਾਸ ਰਹਿ ਆਯਾ ਹੈ, ਏਸ ਬਾਤਦੀ ਗਵਾਹੀ ਜਦ ਗੁੰਚਾ ਬੇਗ ਤੇ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ ਅਮੀਰਾਂ ਨੇਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿਉਂ ਅਣਸੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਕੇ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਆਪੇ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਕੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਹੁਣ ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਖਾਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਕਚੈਹਰੀ ਦਾ ਰੁਖ ਦੇਖਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਭੀ ਨਾ ਸੁਣਾਈ ॥

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼, ਦਾਨਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਮੇਹਰਵਾਨ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ ਅੱਗੇ ਦੀਨ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਧਨ ਖੋਟੇ ਰਾਹ ਖਰਚਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਓਸਦੇ ਪਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਹੱਥ ਏਹ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਓਸ ਦੀ ਇਛ੍ਯਾਹੋਵੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਰਲਵੇ,ਪਰ ਤੁਰਕਾਂ ਅੱਗੇ ਦੀਨ ਤੇ ਫਰਿਆਦੀ

ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰੇ, ਓਨ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਨਹੀਂ ਵੰਡ ਕੇ ਦਿੱਤੀ, ਓਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੌਡੀ ਕੌਡੀ ਗਿਣਕੇ ਜੋ ਗਜਾਰਾਂ ਲੱਖ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰੁਪੱਯਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲਾ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਪਾਓ ਅੱਗੇ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਅੱਧੀ ਮੇਰੇ ਕਬਜੇ ਦਿਓ ਤਦ ਸੁਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਤਰਾਂ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰੀਂ ਆ ਪੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਤੋਂ ਖੂਹ ਖੋਦਣ ਵਾਂਗੀ ਸੁਲ੍ਹਾ ਚਾਹੁਣੀ ਹੈ। ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਓਸਦਾ ਮੇਲ ਕੀ ? ਜਦ ਓਨ ਤੁਰਕਣੀ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦੀ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਤੁਰਕ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲੀਤੇ,ਫੇਰ ਓਸਨੇ ਸੇਲੀ ਟੋਪੀ ਮਾਲਾ ਕੁਲ ਮਰਯਾਦਾ ਛੱਡਕੇ ਖੰਡਾ ਫੜ ਲੀਤਾ, ਓਸਦਾ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪਾਪ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ ਹੁਣ ਏਸ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਕਿਹਾ ਫਲ ਮੈਂ ਓਸ ਨੂੰ ਭੁਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਾਪ ਵਰਗੀ ਦੁਰਦਿਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਮਰਵਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਾਹਨੂੰ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਓਸਦੇ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਭਾਵੇਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤਾਂ ਓਥੇ ਹੀ ਓਸ ਦੇ ਦੋ ਧੜ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀਨੇ ਰੋਕਲੀਤਾ ਤੇ ਓਸਨੂੰ ਬਕਬਾਦੀ ਸਮਝਕੇ